

การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

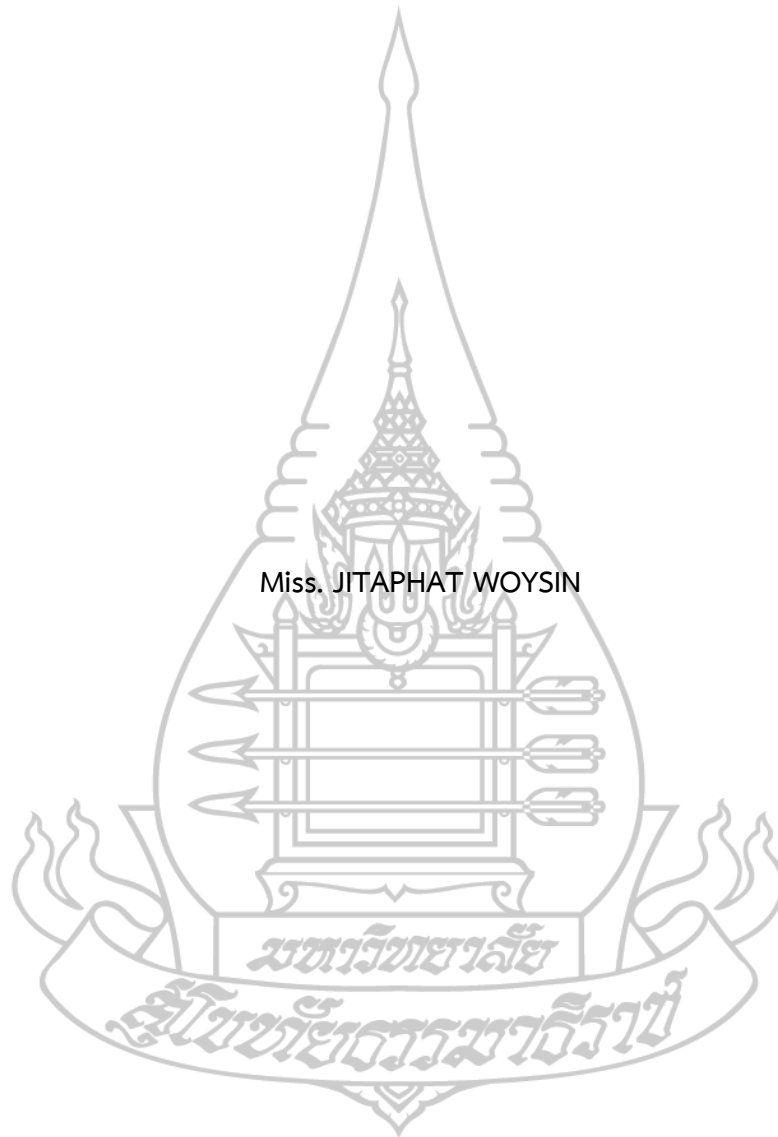
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก

ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Extension and Development for Agricultural Learning Center in
Prachuap Khiri Khan Province

Miss. JITAPHAT WOYSIN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ชื่อและนามสกุล	นางสาวจิตาพัชญ์ ไวย์สิน
แขนงวิชา / วิชาเอก	ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	2. รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
 (รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ใน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัย นางสาวจิตาพัชฌ์ ไวยสิน รหัสนักศึกษา 2659001081

ปริญญา: เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา
ชลิบทอง ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม
ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 2) การดำเนินงาน
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การ
เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและ 4) การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การ
เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และ 5) วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม
ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบสำรวจ ประชากร คือ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ
การผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 8 ศูนย์ รวม 134 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดย
ไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ
ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะกรรมการฯ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 57.89 ปี จบการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น มีตำแหน่งทางสังคมเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ 2) การ
ดำเนินงานด้านเกษตรกรต้นแบบ ด้านแปลงเรียนรู้ ด้านฐานเรียนรู้ ด้านการให้บริการในระดับมากที่สุด ด้านศูนย์
เรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการในระดับมาก 3) ปัญหาการดำเนินงาน ด้านการให้บริการใน
ระดับปานกลาง ด้านศูนย์เรียนรู้ ด้านเกษตรกรต้นแบบ ด้านแปลงเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ ด้านฐานเรียนรู้ ด้านการ
บริหารจัดการในระดับน้อย 4) ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบ ศพก. ด้าน
สื่อบุคคลด้านสื่อสิ่งพิมพ์ ด้านวิธีการส่งเสริม ในระดับปานกลาง ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับน้อย และความ
ต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านศูนย์เรียนรู้ ด้านสื่อบุคคล ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
ด้านวิธีการส่งเสริมในระดับมาก และ 5) แนวทางในการส่งเสริม คือ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์ สิ่ง
อำนวยความสะดวกให้มีความพร้อมและเหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สอดคล้อง
ตามความต้องการของชุมชน การบริหารจัดการแบบเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับเครือข่าย และบูรณาการร่วมกันกับ
หน่วยงานต่างๆ

คำสำคัญ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การส่งเสริม การพัฒนา

Thesis title: Extension and Development for Agricultural Learning Center in Prachuap Khiri Khan Province

Researcher: Miss. JITAPHAT WOYSIN; ID: 2659001081;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural and Development);

Thesis advisors: (1) Associate Professor Dr. Chalernsak Toomhirun, Associate Professor;(2) Associate Professor Dr. jinda khlibtong, Associate Professor ; Academic year: 2023

Abstract

The objectives of this research were to study 1) general information of the agricultural learning center committees and the agricultural learning center 2) the operation of the agricultural learning center 3) problems and suggestions in the operation of the agricultural learning center 4) the receiving and needs for the extension and development of the agricultural learning center and 5) the analysis of the extension and development guidelines of the agricultural learning center.

The research was done by survey method. The population of this study was 134 agricultural learning center committees from 8 centers in Prachuap Khiri Khan province. Data were collected from the entire population with random sampling. Tool used in the data collection was interview forms. Data were analyzed by using statistics such as frequency distribution, percentage, mean, minimum value, maximum value, and standard deviation. The results of the research revealed that 1) the committees of the agricultural learning center (ALC) were male with the average age of 57.89 years, completed lower secondary education level, were village agricultural volunteers, and were members of the collaborative farming group. 2) The operation regarding model farmer, learning crop, and service were at the highest level while learning center, learning curriculum, and management were at the high level. 3) The problems in the operation regarding service were at the moderate level. For learning center, model farmer, learning crop, learning curriculum, learning base, and management, the problems were at the low level. 4) The receiving of the extension and development for learning center, personal media, publication media, and extension method were at the moderate level. Regarding the electronic media, it was on the low level. The needs for the extension and development on the aspect of learning center, personal media, publication media, electronic media, and extension method were at the high level. 5) The extension and development guidelines of the ALC consisted of the modification of basic structure, the facilitation of materials and equipment, the readiness and appropriateness in the knowledge exchange for development, learning curriculum development to respond to community, the management which connect the collaborative farming network, young farmers, and the integration with other agencies.

Keywords : Agricultural Learning Center, Extension, Development

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง และเอาใจใส่ดูแลในการทำวิจัย จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งยังขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. มงคล คงเสน ประธานการสอบที่กรุณาสละเวลามาร่วมเป็นคณะกรรมการในการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์และให้ข้อเสนอแนะทำให้วิทยานิพนธ์นี้ มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ทำให้การวิจัย ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ และขอขอบคุณบุคลากรและเจ้าหน้าที่สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาในการศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเพื่อนนักศึกษาปริญญาโททุกท่าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา และมารดา รวมถึงญาติทุกท่านของผู้วิจัยที่คอยให้คำปรึกษา ที่ดีทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นและมีกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จด้วยดี

นางสาวจิตาพัชญ์ ้วยสิน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	1
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
บริบททั่วไปและบริบททางการเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	9
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	16
การบริหารและการจัดการกลุ่ม	23
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	27
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ	34
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร.....	51
ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร.....	61
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร.....	65
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร.....	70
ตอนที่ 5 การสังเคราะห์แนวการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	76
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
สรุปการวิจัย	80
อภิปรายผล	85
ข้อเสนอแนะ	92
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	98
ก แบบสัมภาษณ์.....	99
ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	110
ค ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์.....	112
ประวัติผู้วิจัย	118

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	12
ตารางที่ 2.2 แสดงพื้นที่ทำการเกษตร (มะพร้าว (แก่)) ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	13
ตารางที่ 2.3 แสดงพื้นที่ทำการเกษตร (ยางพารา) ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	14
ตารางที่ 2.4 แสดงพื้นที่ทำการเกษตร (ปาล์มน้ำมัน) ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	15
ตารางที่ 2.5 แสดงพื้นที่ทำการเกษตร (มะม่วง) ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	16
ตารางที่ 2.6 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์....	21
ตารางที่ 3.1 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity)....	46
ตารางที่ 3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยง (Reliability Consistency)..	47
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร.....	52
ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของคณะกรรมการ.....	55
ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการ ศพก.....	57
ตารางที่ 4.4 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร.....	59
ตารางที่ 4.5 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร.....	62
ตารางที่ 4.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร.....	66
ตารางที่ 4.7 การได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร	71
ตารางที่ 4.8 ความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร.....	74

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.1 แผนผังการปลูกกาแฟโรบัสต้า.....	9
ภาพที่ 2.2 แผนที่ดิน ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง.....	21
ภาพที่ 3.1 โมเดลปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้า ของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟหมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง.....	83

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นศูนย์เรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2557 ที่ต้องการให้มีศูนย์เรียนรู้การเกษตรในพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพ ตลอดจนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต ให้เป็นต้นแบบและเกิดผลสำเร็จในระดับชุมชน ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีนโยบายให้กรมส่งเสริมการเกษตร ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในระดับชุมชนอำเภอละ 1 ศูนย์ โดยการคัดเลือกศูนย์เรียนรู้ใช้หลักการวิเคราะห์พื้นที่เศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ร่วมกับความต้องการของเกษตรกรจึงมีประเด็นการเรียนรู้ทั้งจากการพัฒนาและการปรับเปลี่ยนกิจกรรมตามหลักของ Zoning เพื่อเป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ของเกษตรกร และประชาชนที่สนใจในด้านการเกษตรจากสถานที่จริง ภายใต้หลักคิด “เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยกันเองจึงจะเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน” (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีคำขวัญประจำจังหวัดว่า “เมืองทองเนื้อเก้า มะพร้าว สับปะรด สวยสดหาดเขาถ้ำ งามล้ำน้ำใจ” ซึ่งนับได้ว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นแหล่งปลูกพืชที่สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ ไม้ผล สับปะรด มะพร้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน เนื่องจากลักษณะภูมิศาสตร์ที่ตั้งของจังหวัด มีขอบเขตทอดยาวหลายกิโลเมตรจึงมีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่มีความแตกต่าง และหลากหลาย กล่าวคือ พื้นที่ตั้งแต่อำเภอหัวหินถึงอำเภอกุยบุรี มีปริมาณน้ำฝนและความชื้นน้อยกว่าพื้นที่เขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ถึงอำเภอบางสะพานน้อย ส่งผลให้การเพาะปลูกพืชของเกษตรกรมีความแตกต่างกัน ตามสภาพพื้นที่ ดังคำกล่าวที่ว่า “สายเหนือพืชไร่ สายใต้ไม้ผล” (สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2564) ด้วยความแตกต่างในการทำการเกษตรตามสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศดังกล่าว เกษตรกรในพื้นที่จึงมีองค์ความรู้ เทคโนโลยี และภูมิปัญญาด้านการผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลาย สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตาม

นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 8 ศูนย์ ครอบคลุม ทั้ง 8 อำเภอ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งพัฒนาการเกษตร โดยมีชนิดสินค้า 4 ประเภท ได้แก่ สับปะรด มะพร้าว และเกษตรผสมผสาน มีเกษตรกรต้นแบบซึ่งเป็นเจ้าของแปลงเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ และได้รับการยอมรับ เป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ในชุมชนทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะ และประสบการณ์ในอาชีพการเกษตร ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของแต่ละอำเภอ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด ผ่านแปลงเรียนรู้ โดยมีการกำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่และฐานการเรียนรู้ที่มีชุดองค์ความรู้ต่างๆ ให้ผู้ที่มีความสนใจสามารถเข้ามาเรียนรู้ทางวิชาการได้ ผ่านการเรียนรู้แบบเห็นของจริง แม้ว่าการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่ผ่านมาจะสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบว่ามีด้านการขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะกรรมการ ศพก. และด้านการให้บริการของ ศพก. ส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาการขับเคลื่อนจากหน่วยงานของราชการเป็นหลัก (สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2565)

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือ ในการส่งเสริมการเกษตรที่สำคัญอีกเครื่องมือหนึ่ง จึงได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในประเด็นบริบทเบื้องต้นของคณะกรรมการ ศพก. สภาพการดำเนินงานของ ศพก.ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมและการพัฒนา ศพก. ให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ และเพื่อให้สามารถพัฒนาศูนย์เรียนรู้ผ่านการขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะกรรมการ ศพก. ที่สามารถพึ่งพาตนเองในการจัดการทรัพยากรและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดองค์ความรู้และแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างแท้จริงต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

จากความสำคัญ และประเด็นปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้จำนวน 5 ข้อ ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

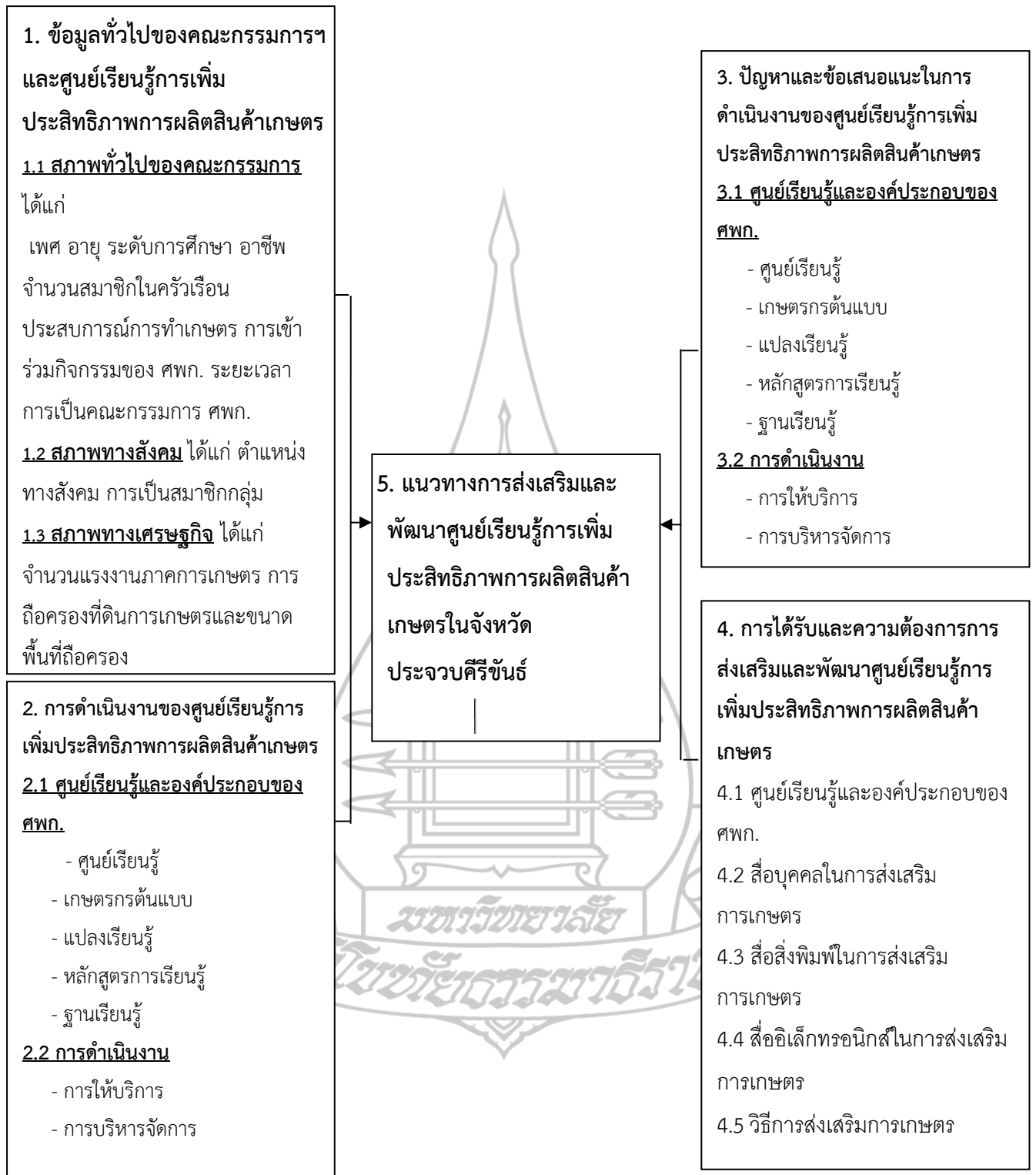
2.4 เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2.5 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาได้ จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 2) การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และ 4) การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

สภาพทั่วไปของคณะกรรมการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์การทำเกษตร การเข้าร่วมกิจกรรมของ ศพก. ระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการ ศพก.

สถานภาพทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม

สถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนแรงงานภาคการเกษตร การถือครองที่ดิน การเกษตรและขนาดพื้นที่ถือครอง ประเภทเอกสารสิทธิ์ ประเภทการทำเกษตร

3.1.2 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ จำนวนปีที่ดำเนินการ ชนิดสินค้าหลัก หลักสูตรหลัก หลักสูตรบังคับ หลักสูตรเสริม

3.2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของ ศพก. ด้านเกษตรกรรมต้นแบบ ด้านแปลงเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ ด้านฐานการเรียนรู้ และการดำเนินงานของ ศพก. ด้านการให้บริการ ด้านการบริหารจัดการ

3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของ ศพก. ด้านเกษตรกรรมต้นแบบ ด้านแปลงเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ ด้านฐานการเรียนรู้ และการดำเนินงานของ ศพก. ด้านการให้บริการ ด้านการบริหารจัดการ

3.4 การได้รับและความต้องการส่งเสริมและพัฒนาของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบ ศพก. สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร และวิธีการส่งเสริมการเกษตร

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีขอบเขตการวิจัย จำนวน 4 ข้อ ดังนี้

4.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ไว้ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 2) การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 4) การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และ 5) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

4.2 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตประชากรเป็นคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 8 ศูนย์ รวม 134 ราย

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่ทำการวิจัย เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 8 ศูนย์

4.4 ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการวิจัย ครอบคลุมระยะการเตรียมการวิจัย ระยะดำเนินการวิจัย และระยะสรุป รายงานผลการวิจัย ตั้งแต่เดือนกันยายน 2566 ถึงเดือนกรกฎาคม 2567 รวมระยะเวลา 11 เดือน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีนิยามศัพท์เฉพาะงานวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน จำนวน 6 ข้อ ดังนี้

5.1 เกษตรกร หมายถึง คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

5.2 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หมายถึง แหล่งเรียนรู้ การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับชุมชน และเป็นศูนย์กลางการบริการ และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน โดยดำเนินการ ในพื้นที่ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชนในการ ปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด ช่องทางการส่งเสริม

5.3 องค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ หมายถึง เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้ และหลักสูตรการเรียนรู้

5.4 คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อให้มาดำเนินการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการ ดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ทั้ง 8 อำเภอ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

5.5 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หมายถึง วิธีการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในด้านศูนย์เรียนรู้ และองค์ประกอบของ ศพก. ด้านการดำเนินการของ ศพก. ได้แก่ การให้บริการ และการบริหารจัดการของ ศพก.

5.6 ความต้องการการส่งเสริม หมายถึง ระดับความต้องการการส่งเสริมในการ ดำเนินงาน ศพก. ด้านศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบ ศพก. วิธีการส่งเสริม และสื่อในการส่งเสริม ของคณะกรรมการ ศพก.

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ *มหาวิทยาลัย*

ผลของการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะทำให้ทราบถึงแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการ ดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีประโยชน์ที่จะได้รับใน 4 ด้าน ดังนี้

6.1 ด้านผู้วิจัย

เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยเพื่อทราบความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

6.2 ด้านประชากรเป้าหมาย

เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรในการได้รับการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรตามความต้องการของเกษตรกรในชุมชน

6.3 ด้านหน่วยงาน

เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรสามารถนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืนเพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ประกอบการวางแผนการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

6.4 ด้านวิชาการ

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการในการทำวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดหลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ จำนวน 6 ประเด็น ดังนี้

1. บริบททั่วไปและบริบททางการเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ บริบททั่วไปและบริบททางการเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ได้แก่ องค์ประกอบ ความหมาย วัตถุประสงค์ การใช้ประโยชน์ บทบาทหน้าที่ กระบวนการขับเคลื่อน คณะกรรมการ และหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
3. การบริหารและการจัดการกลุ่ม ได้แก่ การบริหารจัดการอย่างมีหลักเกณฑ์ เฟรเดอริก ดับเบิลยู เทเลอร์ และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการของ เฮนรี ฟาโยล
4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ทฤษฎีการสื่อสาร และทฤษฎีพฤติกรรมของมนุษย์
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ ได้แก่ ทฤษฎีความต้องการของ อับบราฮัม เอช.มาสโลว์ และทฤษฎีความต้องการของอัลเคอร์เฟอร์
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคม ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร แนวทางการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1. บริบททั่วไปและบริบททางการเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2564) ได้รายงานถึงสภาพทั่วไปของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ.2566-2570 ดังนี้

1.1 บริบททั่วไป

1.1.1 ด้านกายภาพ

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

(1) ที่ตั้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดหนึ่งใน 25 จังหวัดภาคกลางของประเทศไทยอยู่ระหว่าง เส้นรุ้งที่ 12 องศา 31 ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 99 องศา 9 ลิปดาตะวันออก กับ 100 องศา 1 ลิปดาตะวันออก อยู่ทางทิศตะวันตกของกรุงเทพมหานครประมาณ 325.3 กิโลเมตร ขนาดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดขนาดกลาง มีพื้นที่ 6,367.62 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,979,762.50 ไร่ ความยาวของจังหวัดจากทิศเหนือจดทิศใต้ประมาณ 212 กิโลเมตร ส่วนแคบที่สุดของประเทศและจังหวัดอยู่ในเขตตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จากอ่าวไทยถึงแนวพรมแดนไทย - เมียนมาประมาณ 12 กิโลเมตร

(2) อาณาเขต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง อำเภอแก่งกระจาน

จังหวัดเพชรบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอปะทิว อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ทะเลอ่าวไทย ความยาวชายฝั่งทะเลประมาณ 224.8 กิโลเมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา โดยมีเทือกเขา

ตะนาวศรีเป็นพรมแดนทางธรรมชาติ

2) ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะโดยทั่วไปของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศตะวันตกเป็นเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างไทยกับเมียนมาลาดเอียงลงสู่ทะเลอ่าวไทยด้านตะวันออก และมีเทือกเขาและภูเขาอยู่ทั่วไป ทั้งบริเวณตอนกลางและบริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัด เทือกเขาที่สำคัญได้แก่ เทือกเขาสามร้อยยอด ความสูงโดยเฉลี่ยของเทือกเขาด้านตะวันตกประมาณ 750 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลสูงสุด 1,215 เมตร และต่ำสุด 306 เมตรส่วนความสูงจากระดับน้ำทะเลแถบชายฝั่งตะวันออกโดยเฉลี่ยประมาณ 1 - 5 เมตร จากความลาดชันสูงก่อให้เกิดลำห้วยหลายสายไหลลงสู่คลองและแม่น้ำ ได้แก่ แม่น้ำปราณบุรี แม่น้ำกุยบุรี คลองบางสะพาน คลองบางนางรม และคลองกรูด และในทะเลอ่าวไทยใกล้ชายฝั่ง มีเกาะรวม 21 เกาะ

3) ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในเขตร้อนชื้น มี 3 ฤดูกาล ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือน กุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ กลางเดือนพฤษภาคมถึง

กลางเดือนตุลาคม ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ อากาศโดยทั่วไปไม่ร้อนไม่หนาวจนเกินไป ความชื้นเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูงเนื่องจากอยู่ใกล้ทะเล ในปี 2563 มีปริมาณน้ำฝน 970.6 มิลลิเมตร/ปี ปริมาณฝนสูงสุด 59.3 มิลลิเมตร/วัน จำนวนวันที่ฝนตก 100 วัน อุณหภูมิเฉลี่ย 28.7 องศาเซลเซียส (เฉลี่ยต่ำสุด 25.5 องศาเซลเซียสเฉลี่ยสูงสุด 32.4 องศาเซลเซียส) ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 79.0 % (เฉลี่ยต่ำสุด 62.0 % เฉลี่ยสูงสุด 32.4 %)

1.1.3 ข้อมูลการปกครองและประชากร

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 48 ตำบล 435 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 61 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 16 แห่ง (เทศบาลเมือง 2 แห่ง และเทศบาลตำบล 14 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 44 แห่ง ประชากร ณ สิ้นเดือนพฤษภาคม 2564 มีจำนวนประชากรรวม 550,568 คน แยกเป็นเพศชาย 272,298 คน คิดเป็น 49.46% เพศหญิง 278,270 คน คิดเป็น 50.54% อำเภอที่มีประชากรเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ อำเภอหัวหิน จำนวน 118,180 คน รองลงมาคือ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 91,002 คน อำเภอปราณบุรี จำนวน 82,375 คน อำเภอบางสะพาน 76,147 คน อำเภอกุยบุรี 51,385 อำเภอทับสะแก 49,619 คน อำเภอสามร้อยยอด 42,147 คน และ อำเภอบางสะพานน้อย จำนวน 39,713 คน

1.1.4 ข้อมูลเศรษฐกิจ

โครงสร้างการผลิตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Products : GPP) เศรษฐกิจจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยรวมปี 2562 พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ปี 2562 ณ ราคาประจำปี มีมูลค่าเท่ากับ 95,604 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจาก 95,315 ล้านบาท ในปีที่ผ่านมา เท่ากับ 289.15 ล้านบาท อัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่ม ณ ราคาในปี 2562 หดตัวร้อยละ -2.0 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา เป็นผลมาจากการหดตัวของการผลิตนอกภาคเกษตรที่หดตัวร้อยละ -3.9 โดยพิจารณาจากสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัด ประกอบด้วย สาขาการผลิต สาขาการขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า สาขาการทำเหมืองแร่และเหมืองหิน และสาขาการก่อสร้าง หดตัวร้อยละ -17.6 -16.4 -6.7 และ -6.4 ตามลำดับ ขณะที่ การผลิตภาคเกษตร สาขาเกษตรกรรมการป่าไม้และการประมง ขยายตัวอยู่ในเกณฑ์ดี โดยขยายตัวร้อยละ 5.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจหลัก พิจารณาจากตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปี 2562 ณ ราคาประจำปี ประกอบด้วยสาขาการผลิตที่สำคัญ 5 สาขา ตามลำดับ คือ สาขาเกษตรกรรม ซึ่งมีสัดส่วนสูงที่สุดร้อยละ 22.9 รองลงมาได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม ร้อยละ 19.5 สาขาที่พักแรมและบริการด้านอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 14.1 สาขาการขนส่ง การขายปลีก มีสัดส่วนร้อยละ 12.3 สาขากิจกรรมทางการเงิน และการประกันภัย มีสัดส่วนร้อยละ 5.1 และสาขาอื่นๆ มีสัดส่วนรวมร้อยละ 26

1.2 บริบททางการเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีสภาพดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่มากที่สุด รองลงมาเป็นการปลูกไม้ยืนต้น พื้นที่ทำนา ปลูกพืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชสมุนไพร ตามลำดับ แต่เนื่องจากลักษณะภูมิศาสตร์ที่ตั้งของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ขอบเขตของจังหวัดมีความยาวมาก สภาพทางกายภาพและชีวภาพพื้นที่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงมีความแตกต่างและหลากหลาย กล่าวคือ พื้นที่ตั้งแต่อำเภอหัวหินถึงอำเภอกุยบุรีมีปริมาณน้ำฝนและความชื้นน้อยกว่าพื้นที่เขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ถึงอำเภอบางสะพานน้อย และทำการเกษตรเพาะปลูกพืชที่มีความแตกต่างกัน ดังคำกล่าวที่ว่า “สายเหนือพืชไร่ สายใต้ไม้ผล” ปี พ.ศ. 2565 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ทั้งหมด 3,979,762.50 ไร่ มีพื้นที่การเกษตร 1,551,138 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 38.97 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพื้นที่การเกษตรลดลงจากปีก่อน คิดเป็นร้อยละ 2.15 เนื่องจาก การปรับลดลงของพื้นที่ปลูกสับปะรดตลอดทั้งปี จากภาวะต้นทุนการผลิตสูง และปรับเปลี่ยนในพื้นที่ปลูกแซมไม้ผลที่โตให้ผลแล้ว โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นมากที่สุด จำนวน 900,713 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.06 ของพื้นที่ตามการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร รองลงมา คือ พืชไร่ จำนวน 384,246 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.45 ของพื้นที่ตามการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร และพื้นที่การเกษตรอื่น ๆ มีพื้นที่ปลูก 237,285 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.29 ของพื้นที่ตามการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ตามลำดับ จำนวนเกษตรกร 70,395 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2565) รายละเอียดแสดงดังตาราง

ตารางที่ 2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ข้อมูลล่าสุด ปี 63-65)

ปี	ครัวเรือน	พื้นที่	พื้นที่เก็บ	ผลผลิต	ผลผลิต	ราคา	มูลค่าการผลิต
พ.ศ.	เกษตรกร	ปลูก(ไร่)	เกี่ยว (ไร่)	(ตัน)	เฉลี่ย	เฉลี่ย	(บาท)
					(กก.ต่อ	(บาท)	(บาท)
					ไร่)		
2561	12,530	453,879	210,172	908,489.30	4,322.60	2.93	2,661,873,649.00
2562	13,049	437,876	187,621	793,234.22	4,227.87	5.90	4,680,081,898.00
2563	12,498	362,241	169,864	654,731.15	3,854.44	10.54	6,900,866,321.00
2564	12,316	340,446	171,381	684,541.94	3,994.27	6.03	4,127,787,898.20
2565	11,994	328,351	174,798.50	698,844.23	3,998.00	6.47	4,520,589,260.97

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2565)

จากตารางที่ 2.1 มะพร้าว (แก่) เป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่ทำรายได้ให้จังหวัด โดยมีผลผลิตร้อยละ 57 สำหรับใช้บริโภคผลสด ร้อยละ 36 จะส่งเข้าโรงงานผลิตกะทิสดและมะพร้าว กะเทาะส่งตลาดกรุงเทพฯ และตลาดอื่น ๆ ทั้งในและนอกจังหวัด ส่วนที่เหลือร้อยละ 7 ใช้ผลิตน้ำมัน มะพร้าวบริโภคภายในประเทศ ในปี 2565 มีพื้นที่ปลูก 356,954 ไร่ ปริมาณผลผลิต 435,033.62 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 7.15 ผลผลิตเฉลี่ย 1,338.10 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากเนื้อที่ให้ผลเพิ่มขึ้น ประกอบกับสภาพอากาศเอื้ออำนวย ปริมาณน้ำฝนมากทำให้ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการ เจริญเติบโต การติดจั่นออกผลดี ประกอบกับการป้องกันกำจัดศัตรูมะพร้าวตามหลักวิชาการ จากการให้คำแนะนำส่งเสริมของทางภาครัฐ ทำให้พื้นที่การระบาดของศัตรูมะพร้าวลดลงมะพร้าวให้ ผลผลิตดีขึ้น ทั้งนี้ ได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรได้ตระหนักถึงความปลอดภัยและคุณภาพของผลผลิต เพื่อพัฒนาแปลงมะพร้าวของตนเองสู่มาตรฐานการผลิตเกษตรดีที่เหมาะสม (Good Agriculture Practice : GAP) โดยในปี 2563-2565 มีเกษตรกรได้รับใบรับรองมาตรฐานคุณภาพ GAP และใบรับรองยังไม่หมดอายุ จำนวน 989 แปลง (ข้อมูล ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2566) และผลการรับรองมาตรฐาน ที่ยังไม่หมดอายุ ณ ธันวาคม 2565 มีเกษตรกรผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน 15 ราย พื้นที่ 369 ไร่ ผลการขอรับรองและใช้ตราสัญลักษณ์ GI “มะพร้าวทับสะแก” มีเกษตรกรยื่นขอใช้ ตราสัญลักษณ์ GI จำนวน 221 ราย, 2 กลุ่ม (130 ราย) พื้นที่ 19,463 ไร่ ส่วนมาตรฐาน อื่นๆ ได้แก่ มกท., EU/NL, IFOAM, USDA มีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานจำนวน 48 ราย พื้นที่ 1,935 และปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะพร้าว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 26 แปลง เกษตรกร 1,415 ราย พื้นที่แปลงใหญ่ 18,064.20 ไร่

ตารางที่ 2.2 แสดงพื้นที่ทำการเกษตร (มะพร้าว (แก่)) ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปี พ.ศ.	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ ปลูก(ไร่)	พื้นที่เก็บ เกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก. ต่อไร่)	ราคา เฉลี่ย (บาท)	มูลค่าการผลิต (บาท)
2561	25,306	442,714	414,929	431,081.29	1,038.93	7.32	3,155,515,042.80
2562	26,273	352,813	313,081	327,492.00	1,046.00	8.16	2,672,334,720.00
2563	23,654	355,894	313,748	397,889.01	1,268.18	15.54	6,183,195,215.40
2564	24,031	355,954	314,396	403,908.58	1,284.71	12.02	4,854,981,131.60
2565	24,071	356,954	325,113.50	435,033.62	1,338.10	9.53	4,145,870,398.60

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2565)

จากตารางที่ 2.2 ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอีกชนิดหนึ่ง โดยในปี 2565 มีพื้นที่ปลูก 274,439 ไร่ พื้นที่เปิดกรีด 260,536 ไร่ โดยพื้นที่ปลูกและพื้นที่ที่เปิดกรีดลดลงจากปีที่ผ่านมาเนื่องจากเกษตรกรบางส่วนเข้าร่วมโครงการโค่นยางและปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ปาล์ม น้ำมันตามนโยบายลดพื้นที่การปลูกยาง สร้างสมดุลและปริมาณยางพาราในประเทศ เพื่อรักษาเสถียรภาพราคายาง ประกอบกับ ปริมาณน้ำฝน และจำนวนวันฝนตกที่มากกว่าในปีที่ผ่านมา ทำให้จำนวนวันกรีดได้ลดลง ส่งผลให้ผลผลิตน้ำยางลดลง โดยมีผลผลิต 43,108.18 ตัน ลดลงจากปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 11.19 ผลผลิตเฉลี่ย 165.47 กิโลกรัมต่อไร่ และปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ยางพาราจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 4 แปลง เกษตรกร 156 ราย พื้นที่แปลงใหญ่ 3,420.41 ไร่

ตารางที่ 2.3 แสดงพื้นที่ทำการเกษตร (ยางพารา) ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปี พ.ศ.	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ ปลูก(ไร่)	พื้นที่เปิด กรีด (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก. ต่อไร่)	ราคา เฉลี่ย (บาท)	มูลค่าการผลิต (บาท)
2561	11,073	225,195	177,330	33,701.10	190.05	37.94	1,278,619,734.00
2562	13,924	234,857	210,555	41,093.72	208.34	37.50	1,541,014,500.00
2563	13,985	263,206	218,075	47,096.80	215.97	40.75	1,919,194,600.00
2564	14,215	274,590	261,519	48,941.93	187.14	50.26	2,459,821,401.80
2565	14,272	274,439	260,536	43,108.18	165.47	50.08	2,158,857,654.40

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2565)

จากตารางที่ 2.3 ปาล์มน้ำมัน ปี 2565 มีพื้นที่ปลูก 151,384.60 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา เนื่องจากมีการปลูกใหม่เพิ่มขึ้นทดแทนยางพารา เนื้อที่ให้ผลผลิต 139,287.90 ไร่ ผลผลิต 350,967.81 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 2,519.73 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา เนื่องจากปริมาณน้ำฝนมากเพียงพอ มีการกระจายของฝนดี ส่งผลให้ปาล์มที่กำลังออกผลผลิต มีทะลายสมบูรณ์ ออกผลผลิตดีทั้งปี ประกอบกับราคาปาล์มอยู่ในเกณฑ์ สูงใจเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน บำรุงสวนปาล์ม ให้ได้ผลผลิตที่ขึ้น แม้ยังมีมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ ภายใต้โครงการ “ประกันรายได้เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน ปี 2565 เพื่อช่วยเหลือด้านราคาให้กับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน และปัจจุบันแปลงใหญ่ ปาล์มน้ำมัน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 6 แปลง เกษตรกร 256 ราย พื้นที่แปลงใหญ่ 5,343.75 ไร่

ตารางที่ 2.4 พื้นที่ทำการเกษตร (ปาล์มน้ำมัน) ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปี พ.ศ.	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ให้ผล ผลิต (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก. ต่อไร่)	ราคา เฉลี่ย (บาท)	มูลค่าการผลิต (บาท)
2561	8,524	144,527.68	128,723.68	313,516.05	2,435.57	3.09	968,764,594.50
2562	9,084	144,632.00	130,134.00	318,733.36	2,449.27	2.80	892,453,408.00
2563	9,471	146,349.25	129,826.00	301,424.74	2,321.76	4.61	1,389,568,051.40
2564	9,454	151,113.00	131,790.00	316,291.97	2,399.15	6.68	2,112,830,359.60
2565	9,349	151,384.60	139,287.90	350,967.81	2,519.73	7.55	2,649,806,965.50

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2565)

จากตารางที่ 2.4 มะม่วง เป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งของจังหวัด โดยพันธุ์มะม่วงที่ปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง รองลงมาคือ พันธุ์โชคอนันต์ เขียวเสวย แก้ว และอื่น ๆ ตามลำดับ โดยมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง ถือเป็นพันธุ์ที่มีมูลค่าสูงและตลาดต่างประเทศมีความต้องการมาก โดยปี 2565 มีพื้นที่ปลูกมะม่วง 48,243 ไร่ ผลผลิต 29,062.67 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 913.19 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย ปริมาณน้ำฝนมากช่วงปลายปี 2564 และปี 2565 ทำให้ดอกมะม่วงร่วง ส่งผลต่อการติดผล ส่งผลต่อผลผลิตที่ลดลง ปัจจุบันเกษตรกรสามารถใช้เทคโนโลยีการผลิตในการบังคับผลผลิตออกนอกฤดูได้ถึง 2 ครั้งต่อปี โดยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เกษตรกรส่วนใหญ่มักทำผลผลิตนอกฤดู เพื่อเลี่ยงช่วงผลผลิตออกมากในช่วงปีและได้ราคาผลผลิตที่สูงกว่า ทั้งนี้ ได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรได้ตระหนักถึงความปลอดภัยและคุณภาพของผลผลิต เพื่อพัฒนาแปลงมะม่วงของตนเองสู่มาตรฐานการผลิตเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agriculture Practice : GAP) โดยในปี 2563-2565 มีเกษตรกรได้รับใบรับรองมาตรฐานคุณภาพ GAP และใบรับรองยังไม่หมดอายุ จำนวน 285 แปลง และมีแปลงใหญ่มะม่วง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 3 แปลง เกษตรกร 147 ราย พื้นที่แปลงใหญ่ 2,311.50 ไร่

ตารางที่ 2.5 แสดงพื้นที่ทำการเกษตร (มะม่วง) ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปี พ.ศ.	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บ เกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก. ต่อไร่)	ราคา เฉลี่ย (บาท)	มูลค่าการผลิต (บาท)
2561	5,460	53,284	45,414	61,016.20	1,343.55	17.70	1,079,986,740.00
2562	5,427	53,425	47,334	58,355.19	1,232.84	18.94	1,105,247,298.60
2563	5,557	50,764	36,925	34,022.68	921.40	22.87	778,098,691.60
2564	6,077	53,796	35,645	35,942.55	1,008.36	17.53	630,072,901.50
2565	5,424	48,243	29,062.67	29,162.67	913.19	15.48	451,438,131.60

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2565)

กล่าวโดยสรุป จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการแบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอกุยบุรี อำเภอสามร้อยยอด อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย มี 48 ตำบล ตำบล 435 หมู่บ้าน สภาพภูมิอากาศ มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และ ฤดูหนาว มีเทือกเขาและภูเขาอยู่ทั่วไป ทั้งบริเวณตอนกลางและบริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ สับปะรด มะพร้าว ข้าว มะม่วง ยางพารา และ ปาล์มน้ำมัน

การวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลต่างๆ มากำหนดขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมและการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้ง 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอกุยบุรี อำเภอสามร้อยยอด อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย และนำประเด็น เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ ลักษณะการถือครองที่ดิน มากำหนดเป็นประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์

2. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย องค์ประกอบ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง บทบาทหน้าที่และกระบวนการดำเนินงาน และการใช้ประโยชน์ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2563) ได้อธิบาย ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ดังนี้

2.1 ความหมาย

สถานที่ของเกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชน และเป็นศูนย์กลางการบริการ และแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ กับเกษตรกรในชุมชน

2.2 องค์ประกอบ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ของ ศพก. คือ

2.2.1 เกษตรกรต้นแบบ เป็นเกษตรกรเจ้าของแปลงเรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นวิทยากร ถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในอาชีพการเกษตรตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาดที่ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ในชุมชน

2.2.2 แปลงเรียนรู้ เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบที่ทำการผลิตสินค้าเกษตร สามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีและสาธิตผลให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้

2.2.3 หลักสูตรการเรียนรู้ เป็นชุดเนื้อหาวิชาที่ตอบโจทย์และประเด็นปัญหาทางการเกษตรของชุมชน โดยเกษตรกรต้นแบบ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดขึ้น โดยหลักสูตรการเรียนรู้เป็นไปตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จัดทำแผนการเรียนรู้ของเกษตรกรที่จะเข้ามาเรียนรู้ที่ ศพก. หรือศูนย์เครือข่าย ให้สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนการเชื่อมโยงการถ่ายทอดความรู้ ที่เกี่ยวกับการขับเคลื่อนด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG (BCG Economy Model) และความรู้ เทคโนโลยีจากศูนย์ AIC (Agritech and Innovation Center) มาถ่ายทอดสู่เกษตรกรตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ โดยเน้นประเด็นหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต) ประกอบด้วย หลักสูตรหลัก หลักสูตรบังคับและหลักสูตรเสริม ดังนี้

1) **หลักสูตรหลัก** ได้แก่ Zoning การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต/การจัดทำมาตรฐานการผลิต การจัดการด้านการตลาด การแปรรูป/การเพิ่มมูลค่า ผลผลิตการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช ความรู้ด้านการเกษตรทั่วไป เช่น ทางเลือกในการผลิตตามความต้องการของชุมชน การผลิตตามกิจกรรมแปลงใหญ่ เป็นต้น

2) **หลักสูตรบังคับ** ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน และการจัดทำบัญชีครัวเรือน

3) **หลักสูตรเสริม** เช่น การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า องค์กรเกษตรกร วิชากิจชุมชน แผนธุรกิจ อาชีพเสริมเพิ่มรายได้ หรือหลักสูตรอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน

2.2.4 ฐานเรียนรู้ เป็นจุดเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น การใช้อย่างรู้คุณค่าวิเคราะห์ดินการผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตสารชีวภัณฑ์ การใช้เครื่องจักรกล การเกษตรการจัดการศัตรูพืช ฯลฯ เพื่อใช้แสดงของจริง และใช้ในการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนรู้ได้เห็นและนำไปปฏิบัติต่อเองได้

2.3 วัตถุประสงค์ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง ดังนี้

2.3.1 เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

2.3.2 เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

2.4 การใช้ประโยชน์

2.4.1 การใช้ประโยชน์ของเกษตรกร เกษตรกรในชุมชนสามารถเข้าเรียนรู้ตามหลักสูตรและแผนการถ่ายทอดที่กำหนด โดยสามารถเข้าไปศึกษาและแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรต้นแบบที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ในประเด็น วิชาการ เทคโนโลยี หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูกาลผลิต ซึ่งทำให้ได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้ตรงต่อความต้องการ และทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแจ้งข่าวของนักส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.4.2 การใช้ประโยชน์ของหน่วยงานต่าง ๆ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เป็นจุดที่หน่วยงานต่าง ๆ สามารถเข้าไปดำเนินการส่งเสริมการผลิต ทั้งพืช สัตว์ ประมง ฯลฯ ให้บริการทางวิชาการ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่เกษตรกรในชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งฝึกงานของนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

2.5 บทบาทหน้าที่และกระบวนการดำเนินงาน

2.5.1 บทบาทหน้าที่ของศูนย์เรียนรู้การเกษตรประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1) ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชุมชน
- 2) ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรในชุมชน
- 3) ให้บริการด้านการเกษตรอื่น ๆ

4) ให้บริการแก้ไขปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร

5) เป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตรกรกับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่ โดยได้รับความยินยอมจากเกษตรกรต้นแบบที่เป็นเจ้าของ ศพก. นั้นๆ

6) ดำเนินการร่วมกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ภาคเอกชน ส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

สรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย 6 บทบาทหน้าที่ ได้แก่ ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร บริการข้อมูลข่าวสาร บริการด้านการเกษตร บริการแก้ไขปัญหาและรับเรื่องร้องเรียน เป็นศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตรกรกับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ และดำเนินการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่กระบวนการดำเนินงานของ ศพก. มีกระบวนการหลัก 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

2.5.2 กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยี

1) วิเคราะห์เกษตรกรเป้าหมายจากเกษตรกรในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพตามชนิดสินค้าหลักในระดับอำเภอ

2) คัดเลือกเกษตรกรผู้นำที่จะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ แก่เกษตรกรเป้าหมายในอำเภอ ให้ครอบคลุมทุกตำบลที่ผลิตสินค้าหลัก โดยมีสัดส่วนเกษตรกรผู้นำ 1 คน รับผิดชอบเกษตรกรเป้าหมาย 25-30 คน

3) พัฒนาเกษตรกรผู้นำ เพื่อให้มีความรู้ สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรเป้าหมายได้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโรงเรียนเกษตรกร เป็นต้น

4) เกษตรกรผู้นำจัดการเรียนรู้แก่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชนของตนเอง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โรงเรียนเกษตรกร เป็นต้น

2.5.3 กระบวนการให้บริการ

1) เกษตรกรทั่วไปสามารถเข้ามาใช้บริการทางวิชาการ และข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งสามารถเข้าเรียนรู้ตามหลักสูตรและแผนการถ่ายทอดความรู้ที่กำหนด โดยการศึกษาและแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรต้นแบบและเกษตรกรผู้นำที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ในประเด็นวิชาการ เทคโนโลยี หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูกาลผลิต ซึ่งทำให้ได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้ตรงต่อความต้องการ และทันต่อสถานการณ์

2) ให้บริการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เกษตรกรผู้นำอาสาสมัครเกษตรกรและสื่อต่าง ๆ

2.5.4 การบูรณาการทำงาน

หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษาต่างๆ สามารถเข้าไปให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรได้ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ในการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ได้แก่

- 1) การจัดการเรียนรู้โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ ในการจัดทำหลักสูตร กำหนดฐานการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผน และประเมินผลการเรียนรู้
- 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ให้มีความพร้อมในการให้บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยี เช่น ระบบการให้เครื่องจักรกล วัสดุการเกษตร ชุดตรวจสอบดิน เมล็ดพันธุ์ สารชีวภัณฑ์ต่างๆ ฯลฯ

2.6 คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

กำหนดให้มีการบริหารจัดการ ศพก. ในรูปแบบของคณะกรรมการ ศพก. โดยคณะกรรมการ พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด แต่งตั้ง ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) เกษตรกรต้นแบบ เป็นประธาน
- 2) เกษตรกรผู้นำหรืออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) หรืออาสาสมัครเกษตร (อกษ.) ในตำบล ตำบลละ 1 คน เป็นกรรมการ
- 3) เกษตรกรเครือข่ายของ ศพก. เป็นกรรมการ
- 4) ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน เป็นกรรมการ
- 5) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้ประสานงาน

ทั้งนี้คณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

2.7 หน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2563) ตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่า ด้วยการบริหารศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หมวด 2 ข้อ 11 ได้กำหนดให้คณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้าน ศพก.
- 2) จัดทำแนวทางการพัฒนาและแผนการดำเนินงาน ศพก. ระดับอำเภอ
- 3) ขับเคลื่อนการดำเนินงานและการให้บริการของ ศพก. ระดับอำเภอ
- 4) รายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นรายไตรมาส
- 5) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.8 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภายใต้กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในระดับชุมชน อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 8 ศูนย์ โดยคัดเลือกศูนย์เรียนรู้ใช้หลักการวิเคราะห์พื้นที่เศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ซึ่งมีการจำแนกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และไม่เหมาะสม ร่วมกับความต้องการของเกษตรกร จึงมีประเด็นการเรียนรู้ทั้งจากการพัฒนาและการปรับเปลี่ยนกิจกรรมตามหลักของ Zoning เพื่อเป็นแหล่งศึกษา และเรียนรู้ของเกษตรกรและประชาชนที่สนใจในด้านการเกษตรจากสถานที่จริง (สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2566)

ตารางที่ 2.6 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ลำดับ	เกษตรกรต้นแบบ	ที่ตั้งศูนย์			สินค้าหลัก	จุดเด่นของศูนย์
		หมู่	ตำบล	อำเภอ		
1	นายรุ่งเรือง ไส้รักษา	11	หินเหล็กไฟ	หัวหิน	สับปะรด	การคัดเลือกและขยายพันธุ์ สับปะรดผลสด
2	นายสุรพล เพ็องสุวรรณ	6	ปราณบุรี	ปราณบุรี	เกษตรผสมผสาน	การทำเกษตรผสมผสาน การใช้สารชีวภัณฑ์ และการปรับปรุงดิน
3	นายพีธี ทองสวัสดิ์	6	ศาลาลัย	สามร้อยยอด	เกษตรผสมผสาน	การทำเศรษฐกิจพอเพียง
4	นายพศิน พัฒนปมชัย	2	กุยบุรี	กุยบุรี	มะพร้าว	การจัดการสวนมะพร้าวเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

ลำดับ	เกษตรกรต้นแบบ	ที่ตั้งศูนย์			สินค้าหลัก	จุดเด่นของศูนย์
		หมู่	ตำบล	อำเภอ		
5	นายวิสูตร วิทยานันท์	10	อ่าวน้อย	เมืองฯ	สับปะรด	การผลิตสับปะรด ผลสด และการลด ต้นทุนการผลิต
6	นางกัณดา คนขยัน	5	เขาล้าน	ทับสะแก	มะพร้าว	การแปรรูปน้ำมัน มะพร้าวสกัดเย็น
7	นายประเสริฐ ยุวกาฬ กุล	4	ร่อนทอง	บางสะพาน	เกษตร ผสมผสาน	เศรษฐกิจ พอเพียง/ทฤษฎี ใหม่
8	นายฉันท คำอู่สาร	2	ทรายทอง	บางสะพาน น้อย	เกษตร ผสมผสาน	การทำเกษตรแบบ ผสมผสาน การใช้ พื้นที่เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2566)

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) คือ แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน เพื่อให้เกษตรกรที่ต้องการความรู้ ได้รับความรู้และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้พร้อมรับการเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการจัดการความรู้ และกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยใช้สถานที่ที่เป็นที่ตั้งของแปลงเกษตร/ฟาร์มซึ่งเกษตรกรที่เป็นเจ้าของมีความรู้ความสามารถในการผลิตในระดับที่เป็นตัวอย่างให้เกษตรกรรอบบริเวณได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Knowledge Center) เช่น วิธีการผลิตและการตลาด ที่ให้ผลตอบแทนสุทธิสูง ทั้งนี้คุณลักษณะของเกษตรกรนอกจากจะมีความสามารถในการบริหารจัดการให้หน่วยผลิตของตนเองประสบความสำเร็จแล้วยังต้องสามารถสร้างหรือนำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น (Change Agent) ในชุมชนรอบข้าง โดยมีการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ศพก.

3. การบริหารและการจัดการกลุ่ม

การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่สำคัญในการใช้ทรัพยากรขององค์การเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมารวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการประสานกิจกรรม เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการองค์การ โดยแนวคิดการบริหารจัดการที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์การ จึงสำคัญ โดยเฉลิมศักดิ์ ตุ่มทรัพย์ (2561) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการบริหารองค์การ (administrative theory) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ โดยรวมผู้ที่มีส่วนสำคัญในแนวคิดด้านการบริหารองค์การ ได้แก่ เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) ที่เสนอแนวคิดการจัดการเชิงบริหาร รวมทั้งแนวคิดของเฟรดริค ดับเบิลยู เทเลอร์ (Frederick Taylor) มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol)

แนวคิดของเฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) เป็นวิศวกรและนักบริหารชาวฝรั่งเศส เป็นผู้พัฒนาแนวคิดด้านการบริหารให้ประสบความสำเร็จ ฟาโยลได้เสนอรอบแนวคิดการบริหารจำแนกเป็นหลักการและหน้าที่โดยเป็นหลักการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการได้ ดังนี้

3.1.1 เกี่ยวกับหน้าที่การจัดการ (Management functions) กระบวนการจัดการงานประกอบด้วยหน้าที่ต่าง ๆ คือ

1) การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดแผนปฏิบัติการหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติงานไว้ตั้งแต่ต้นจนจบให้ครอบคลุมทุกกระบวนการ เป็นแนวทางที่วางไว้สำหรับการทำงานในอนาคตซึ่งการวางแผนนี้จะเกิดขึ้นจากวิสัยทัศน์บวกกับจินตนาการในการบริหารจัดการที่คาดการณ์ล่วงหน้า ซึ่งจะถ่ายทอดออกมาเป็นแผนปฏิบัติการทำงานและเป้าหมายที่จะต้องบรรลุสู่ความสำเร็จ

2) การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดตำแหน่ง ภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจนจำนวนคนให้ครอบคลุมการทำงานทุกกระบวนการรวมถึงการจัดโครงสร้างตำแหน่ง โครงสร้างองค์การเพื่อจัดลำดับการบริหารและสั่งการหากองค์การมีการจัดการองค์การที่เป็นระบบระเบียบ แบ่งงานชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน มีหน้าที่ครบตามแผนที่วางไว้ มีปริมาณคนพอกับงาน ที่ต้องการ ก็ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและโอกาสบรรลุผลสำเร็จที่สูง

3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือ การจัดองค์การตลอดจนจัดโครงสร้างการทำงานนั้นจะทำให้เราเห็นสายบังคับบัญชาที่ชัดเจนเห็นลำดับชั้นความสำคัญ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการสั่งการเพราะการทำงานหมู่มากจำเป็นต้องมีผู้บังคับบัญชาเพื่อให้การ

ทำงานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มีคนคอยควบคุมสั่งการดูภาพรวมรวมถึงสอดส่องดูแลปัญหาต่างๆ เพื่อหาทางแก้ไขให้ได้ไวที่สุดข้อดีในการมีอำนาจสั่งการอีกอย่างก็คือช่วยให้เกิดการตัดสินใจ อย่างทันท่วงที ผู้มีอำนาจการตัดสินใจจะต้องสามารถวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และ ตัดสินใจที่เฉียบขาด ว่องไวรวมทั้งมีความรับผิดชอบในการตัดสินใจของตัวเองด้วย และ ผู้บังคับบัญชาที่ดียังสามารถที่จะสามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานได้ เข้าใจและเอาใจใส่ ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้กำลังใจกัน และอยู่ข้างๆ ในยามที่เกิดวิกฤต

4) *การประสานงาน (Coordinating)* คือ ส่วนงานในการรับผิดชอบการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับบุคคลตลอดจนการปฏิบัติการทุกอย่างรวมถึงกำลังคนที่องค์การจัดให้ทำงานร่วมกันให้เข้ากันให้ได้กำกับดูแลให้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์การร่วมกัน อำนาจให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามแผนการที่องค์การวางไว้ การทำทุกอย่างหากขาดประสานงานที่ดีก็สามารถทำให้เกิดความผิดพลาดในงานจนงานล้มเหลวได้ เมื่อมีการแบ่งโครงสร้างและมอบหมายงานให้กับแต่ละส่วนชัดเจนแล้ว การประสานงานให้เกิดการทำงานที่ดีที่สุดนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะแต่ละส่วนงานต้องทำงานสอดคล้องกันเพื่อผลสำเร็จเดียวกันตามแผนขององค์การที่วางไว้ การประสานที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีในทุกระดับตั้งแต่บุคคลต่อบุคคล หัวหน้างานต่อลูกน้อง แผนกต่อแผนกไปจนถึงผู้บริหารต่อหน่วยงานในองค์กร เช่นกัน

5) *การควบคุม (Controlling)* คือ การกำกับดูแลรวมถึงการบริหารจัดการทุกอย่างให้สำเร็จลุล่วงไปตามแผนที่วางไว้ ประครองการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนด ทั้งในเรื่องของกรอบเวลา มาตรฐานการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการทำงาน ไปจนถึงการประสานงานทุกฝ่ายให้เกิดความราบรื่นการควบคุมนี้ยังรวมถึงการบริหารที่ไม่ใช่ทรัพยากรบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบเครื่องจักร ผลผลิตที่ได้ และงบประมาณในการดำเนินงานทั้งหมด เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.1.2 ลักษณะของผู้บริหาร ผู้บริหารระดับสูงจะต้องมีคุณลักษณะพร้อมด้วยความสามารถ ทางร่างกาย จิตใจ ไหวพริบ การศึกษาหาความรู้เทคนิคในการทำงานและประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งรวม เรียกว่า ความสามารถทางด้านการจัดการ ซึ่งต่างจากพนักงานระดับปฏิบัติที่จะเน้นหนักที่เทคนิควิธีการทำงานเป็นสำคัญ

3.1.3 เกี่ยวกับหลักการจัดการ (Management principles) Fayol ได้วางหลักทั่วไปที่ใช้ในการจัดการไว้ 14 ข้อ คือ

1) หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ Fayol เชื่อว่า อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ และอำนาจหน้าที่ที่ควรจะมีเท่ากับความรับผิดชอบนั้น คือ เมื่อผู้ใดได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบต่องานใดงานหนึ่งผู้นั้นก็ควรจะได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ เพียงพอที่จะใช้ปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้เป็นอย่างดี

2) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว การกระทำใดๆ คนงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสนในคำสั่งที่เกิดขึ้นนั้น

3) หลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ทั้งนี้เพราะกิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายเดียวกัน ควรจะต้อง ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นไปตามแผนงานเพียงอันเดียวร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพใน การบรรลุเป้าหมายขององค์การในที่สุด

4) หลักของการธำรงไว้ซึ่งสายงาน ซึ่งก็คือสายการบังคับบัญชาจากระดับสูงมายังระดับต่ำสุดในองค์การ ที่จะเอื้ออำนวยให้การบังคับบัญชาเป็นไปตามหลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว และช่วยให้เกิดระเบียบในการติดต่อสื่อสารในองค์การอีกด้วย

5) หลักของการแบ่งงานกันทำ คือการแบ่งงานกันตามความถนัดเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ของบุคลากรในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดตามหลักเศรษฐศาสตร์

6) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย ระเบียบวินัยในการทำงานนั้นเกิดจากการปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงาน โดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดความเคารพเชื่อถือทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ ทั้งนี้ผู้บังคับบัญชาจะต้องมีความยุติธรรมและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย

7) หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองจากประโยชน์ส่วนรวม ระบุไว้ว่า เป้าหมายและผลประโยชน์ ส่วนได้ส่วนเสียของส่วนรวมของกลุ่มจะต้องมีความสำคัญเหนือกว่า เป้าหมายของส่วนบุคคลหรือของส่วนย่อยต่างๆ เพื่อที่จะให้สำเร็จผลตามเป้าหมายของกลุ่ม (องค์การ) นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

8) หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน ต้องมีความยุติธรรมและให้เกิดความพอใจ และประโยชน์มากที่สุดแก่ทั้ง 2 ฝ่าย คือทั้งลูกจ้างและนายจ้าง ให้สามารถดำรงอยู่ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน

9) หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง การจัดการควรจะต้องมีการรวมอำนาจไว้ ที่สุดศูนย์กลางเพื่อที่จะควบคุมส่วนต่างๆ ขององค์การไว้ได้เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์รวมสูงสุด เท่าที่จะทำได้

10) หลักของความมีระเบียบเรียบร้อย การจัดระเบียบสำหรับการทำงานของคนงานในองค์การนั้น ผู้บริหารจำต้องกำหนดลักษณะและขอบเขตของงานให้ถูกต้อง ชัดเจนพร้อมทั้ง ระบุถึงความสัมพันธ์ต่องานอื่น เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

11) หลักของความเสมอภาค ผู้บริหารต้องยึดถือเรื่องของความเอื้ออารีและความยุติธรรมเป็นหลัก เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความจงรักภักดีและอุทิศตนในการทำงานให้กับองค์การ

12) หลักของควมมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน การที่คนเข้าออกมากย่อมเป็นสาเหตุของการสิ้นเปลือง และทำให้การจัดการงานไม่เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นทั้งผู้บริหารและคนงานจะต้องใช้เวลาระยะหนึ่งเพื่อเรียนรู้งานจนทำได้ดีเสียก่อน

13) หลักของความคิดริเริ่ม การช่วยคิดริเริ่มของคนงานทุกคนภายในขอบเขตที่คนนั้นพึงมีจะเป็นพลังอันสำคัญที่จะทำให้องค์การเข้มแข็งขึ้น ตลอดจนแผนงานและเป้าหมายต่างๆ ก็จะถูกทำให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย

14) หลักของความสามัคคีคือ การเน้นถึงความจำเป็นที่ทุกคนในองค์กรจะต้องทำงานเป็นกลุ่มที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจะให้เกิดการบรรลุเป้าหมายขององค์การเป็นอย่างดี ภายในทิศทางเดียวกัน

3.2 การบริหารจัดการอย่างมีหลักเกณฑ์ เฟรเดอริค ดับเบิลยู เทเลอร์ (Frederick W. Taylor 1978, อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงศ์, 2540, 23) ซึ่งเป็นผู้นำและบิดาแห่งการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ได้ทำการศึกษาวិธีการปฏิบัติทางการผลิตใน ระดับโรงงานขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใช้หลักต่างๆ ในการปฏิบัติงาน Taylor เชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะกำหนด ปริมาณงานที่แต่ละคนทำได้ในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่เป็นการบีบบังคับต่อตัวผู้ทำงานนั้น และ การศึกษาเกี่ยวกับเวลาดังกล่าวจะเป็นไปโดยถูกต้อง และมีหลักเกณฑ์มากที่สุด ซึ่งจะป้องกันข้อโต้แย้ง ต่างๆ ได้โดยทั้งสองฝ่ายจะบริหารก็จะได้รับประโยชน์จากการได้รับผลผลิตเพิ่มขึ้นถ้ามีการ

3.2.1 ขจัดการเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็นออกไปจากกระบวนการทำงาน

3.2.2 ฝึกให้คนงานได้เรียนรู้วิธีการทำงานใหม่ๆ

3.2.3 มีการกำหนดมาตรฐานของงานที่สูงขึ้นกว่าปกติ

3.2.4 จัดระบบค่าตอบแทนให้อยู่บนพื้นฐานของความสามารถและผลผลิตที่สูงขึ้น

ซึ่งจะมีวิธีการเพื่อกำหนดวิธีการทำงาน หรือที่เรียกว่า การวิเคราะห์เวลา และการเคลื่อนไหว (time and motion study) โดยมีสาระสำคัญคือ “การเปลี่ยนจากความไม่มีประสิทธิภาพที่สืบเนื่องมาจากวิธี ปฏิบัติแบบไม่มีหลักเกณฑ์มาเป็นควมมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยตัวผู้บริหารตามควมรับผิดชอบที่ควรจะต้องมีมากกว่าเดิม” ขณะเดียวกัน Frederick W. Taylor (อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงศ์, 2540, 23) กล่าวถึงการบริหารจัดการที่มีหลักเกณฑ์ว่าควรมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1) ต้องมีการคิดค้นและกำหนด “วิธีที่ดีที่สุด” สำหรับงานที่จะทำแต่ละอย่าง กล่าวคือ จะต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุด ที่จะช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดี ตามวัตถุประสงค์มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็จะจ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด สำหรับส่วนที่เกินกว่ามาตรฐาน

2) ต้องมีการคัดเลือกและพัฒนาคนงาน จัดงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน Taylor เน้นความจำเป็นที่จะต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการท างานที่ถูกวิธีในการคัดเลือกคนงานจะต้องมี การพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

3) ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีท างาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ Taylor เชื่อว่า คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีท างานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคน จะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการท างานถูกวิธี

4) การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน Taylor เชื่อว่าฝ่าย บริหารควรจะได้ประสานงานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่จะต้องไม่ใช่ด้วย การไปลงมือปฏิบัติงานที่ควรเป็นงานของคนงานเท่านั้น

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตรภายใต้การขับเคลื่อนของคณะกรรมการ ศพก.จำเป็นต้องมีการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการดำเนินงาน และคณะกรรมการ ศพก.ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้หลักการการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันจนเกิดประสิทธิภาพสู่การบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการการเกษตร ประกอบด้วย ความหมายของการส่งเสริมและพัฒนาการการเกษตร และวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการการเกษตร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ความหมายของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตร มาจากภาษาอังกฤษว่า agricultural extension หากแปลตามรูปคำศัพท์ agricultural หมายถึง เกี่ยวกับการเกษตร หรือเกี่ยวกับกิจกรรม เกษตรกรรม ส่วน extension หมายถึง การเพิ่ม ขยาย การยืดขยาย การแผ่ออก การทำให้กว้างขึ้น ถ้านำมารวมกันจะได้ การแพร่กระจายหรือการขยายขอบเขตในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร อาจเป็นการทำให้เกษตรกรมีความรู้กว้างขึ้น การพัฒนาใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในงานเกษตร หรือแม้แต่การพัฒนาต้นแบบเพื่อเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพการเกษตรที่เหมาะสม

พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์ (2560) ได้อธิบายคำนิยามหรือความหมายของการส่งเสริมไว้ว่า การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Agricultural Extension และร่วมกับ

คำว่า Education หรือการศึกษา แต่คำว่าส่งเสริมโดยความหมายแล้วหมายถึงการสนับสนุน เกื้อหนุน ทำให้ดีขึ้นคล้ายกับคำในภาษาอังกฤษว่า Support แต่ความหมายมากกว่าการสนับสนุน โดย หมายถึง การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความรู้ การพัฒนาความรู้ให้สามารถนำไปปฏิบัติพัฒนา ได้ แต่ความหมายของ Extension กลับหมายถึง การเผยแพร่ การแพร่กระจายหรือขยายออกไปซึ่ง อาจจะตรงกับ ความหมายในภาษาอังกฤษที่ว่า Agricultural Extension Education ซึ่งมาจากพื้นฐานของการนำวิทยาการ หรือวิชาการจากสถาบันการศึกษาคือ วิทยาลัย หรือ มหาวิทยาลัยไปสู่เกษตรกร เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ให้สามารถดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตอย่าง สูงสุด เป็นไปตามเป้าหมายได้

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ การให้คำปรึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการเผยแพร่นวัตกรรมและเทคโนโลยีในงานเกษตรไปสู่เกษตรกร เกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาและปฏิบัติ ก่อให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มรายได้ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดีกินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบทให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

4.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ (2560) ได้กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการเกษตร สรุปได้ดังนี้

4.2.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension Methods) เป็น กระบวนการของการนำความรู้วิชาการ และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เป็นลักษณะของการถ่ายทอด ซึ่ง อาจเรียกว่าเป็นวิธีการสอน หรือฝึกอบรมวัตถุประสงค์มุ่งที่จะให้เกษตรกรสามารถสร้างความสนใจ ความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวิธีการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตรที่สำคัญ สรุปได้ ดังนี้

1) **วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual Method)** เป็นการ ส่งเสริมโดยให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระการ ถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรโดยตรงเป็นรายบุคคล จะทำให้ผู้รับความรู้มีโอกาสโดยตรงที่จะ ปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือนักวิชาการผู้ถ่ายทอด ทำให้เกิดความสนใจเชื่อมั่น และเรียนรู้ ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ เป็นโอกาสที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถจะรับข้อมูลปัญหา ตลอดจนรับภูมิ ปัญญาของเกษตรกรกลับมาพิจารณาในกระบวนการส่งเสริมได้ ในวิธีการแบบนี้พบว่ามีหลายวิธี และเทคนิคที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่

(1) **การเยี่ยมไร่นา และบ้านของเกษตรกร (Farmer and Home Visit)** เป็นวิธีการและแนวคิดของการส่งเสริมที่เจ้าหน้าที่ออกไปพบปะ รับฟังปัญหา และถ่ายทอดความรู้ แก่เกษตรกรถึงฟาร์ม หรือไร่ นา โดยจะเห็นถึงสภาพความเป็นจริงของเกษตรกร สามารถนำสภาพ ดังกล่าวมาวิเคราะห์ และผนวกกับเทคโนโลยีการถ่ายทอดได้ สามารถสร้างความคุ้นเคยความเป็น

กันเอง ความมั่นใจ และความพอใจ แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี การส่งเสริมโดยวิธีการนี้ พบว่ามี ประสิทธิภาพมาก หากเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจ ความสัมพันธ์ และทัศนคติที่ดีต่อกัน ศรัทธาในการทำงานต่อกัน การกระตุ้นการพัฒนาการสามารถทำได้ และขยายผลไปสู่เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้ ดีด้วย เพราะเจ้าหน้าที่สามารถตอบสนองปัญหาของเกษตรกรได้ตั้งแต่แรก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างรวดเร็ว แต่วิธีการนี้มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การใช้เวลามาก การใช้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต่อเกษตรกรในอัตราสูง ไม่สามารถไปพบเยี่ยมเกษตรกรและครอบครัวได้ทั่วถึง ทำให้เกิดความไม่พอใจในเกษตรกรและครอบครัวที่ไม่มีโอกาสไปเยี่ยมก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ และสร้างทัศนคติไม่ดีได้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะประสบความสำเร็จในการจัดเวลาให้เหมาะสมได้

(2) *เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (Office call)* การที่ผู้รับ การส่งเสริมมาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สำนักงาน เพราะเกษตรกรมีความสนใจ และเชื่อว่า เจ้าหน้าที่จะทำให้ข่าวสารหรือความรู้ได้ บางครั้งผู้รับการส่งเสริมมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขและมีความ ต้องการเร่งด่วนที่จะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมช่วยเหลือ ดังนั้น ที่ตั้งสำนักงานส่งเสริมในท้องถิ่น จึงควร ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เกษตรกร

(3) *การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone calls)* ปัจจุบันการใช้โทรศัพท์ ได้มีการขยายเครือข่ายและจำนวนเครื่องมากขึ้น ทั้งโดยสายและไร้สาย เกษตรกรสามารถจะใช้ ข้อได้เปรียบดำเนินการได้ เพราะการติดต่อทางโทรศัพท์จะสามารถช่วยเหลือ ในการแก้ไขปัญหา ได้รวดเร็ว ลดเวลาและระยะทางในการติดต่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ดียิ่ง

(4) *การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว (Personal letter)* การเขียนจดหมาย ติดต่อกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับเกษตรกรผู้รับการส่งเสริมจัดเป็นวิธีการส่งเสริมที่ให้ ประโยชน์ยิ่งวิธีหนึ่ง ผู้รับการส่งเสริมหรือผู้สนใจอาจเขียนจดหมายถึงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเมื่อเกิด ปัญหาและต้องการคำตอบ บางครั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็สามารถเขียนถึงผู้รับการส่งเสริมเพื่อแจ้ง ข่าวสาร ติดตามผลการส่งเสริม ย้ำถึงความร่วมมือหรือเป็นการให้การรับรองในผลงานที่ดีได้

(5) *การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (Informal contact)* มีหลายโอกาส ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้พบเกษตรกร โดยบังเอิญตามถนนหรือในหมู่บ้าน เพื่อพูดคุยซักถามปัญหา และบ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมระลึกถึงปัญหาของชาวบ้าน ที่ตนควรให้ความช่วยเหลือ แนะนำทาง วิชาการ และปรารถนาจะพบปะพูดคุยกับเขาเหล่านั้นอยู่บ้างอย่างเป็นทางการ ในประเทศไทยส่วนใหญ่การพบปะแบบนี้มีมาก เจ้าหน้าที่จะต้องเตรียมตัวให้พร้อมเสมอเพราะหากเจ้าหน้าที่พร้อมที่จะ แก้ไขปัญหา ให้ข้อเสนอแนะแล้วเกษตรกรจะเพิ่มศรัทธาในตัวเขามากขึ้น เช่น การพบในสถานที่ เช่น ตลาดนัด งานเทศกาลรื่นเริงต่าง ๆ งานพิธีกรรมทางศาสนาเหล่านี้ทำให้คนมาร่วมกันเป็นจำนวนมาก ที่ได้ก็ตามที่ผู้คนมารวมกันก็มักจะมีการพูดคุยกันถึงปัญหาต่าง ๆ ในการทำมาหากินและชีวิตทั่ว ๆ ไป ในกรณีเช่นนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมหาโอกาสทำความคุ้นเคยกับ ชาวบ้านศึกษาความต้องการของพวก

เขา และสามารถแจ้งข่าวสารให้ทราบอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกรได้

2) *วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (Group Method)* การส่งเสริมแก่กลุ่มบุคคลจะให้ผลดีในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้รับการส่งเสริม จากขั้นสนใจ (interest) ไปสู่การทดลองทำดู (trial) และหากเป็นที่พอใจของกลุ่มแล้ว สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มก็อาจก้าวไกลไปถึงขั้นยอมรับ (adoption) เลยก็ได้ การส่งเสริมแบบกลุ่มสามารถจะพิจารณาวิธีการที่มีประสิทธิภาพและนิยมใช้มากดังนี้

(1) *การประชุมกลุ่ม (group meeting)* การประชุมกลุ่มเป็นวิธีการส่งเสริมที่เก่าแก่และยังใช้ได้ผลอยู่เสมอมา คือ ช่วยในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เข้าประชุมได้มีโอกาสร่วมปรึกษาหารือกัน ปรับตัวเองให้เข้ากับกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนมาก นำไปสู่การใช้ความคิดร่วมกัน มีความรู้สึกร่วมกัน และมีการปฏิบัติร่วมกัน

(2) *การฝึกอบรม (Training)* เป็นวิธีการหนึ่งของการส่งเสริมที่มีการใช้กันมาก และเป็นประจำ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะพิจารณาดำเนินการฝึกอบรมทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิด การเรียนรู้ (learning) หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้น ๆ

(3) *การสาธิต (Demonstration)* สาธิตเป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มที่ใช้การบรรยายประกอบการแสดง ทำให้ผู้เรียนรู้ “ได้ฟัง” และ “ได้เห็น” ไปพร้อมกัน เพื่อให้ผู้รับการส่งเสริมได้เรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติ หรือผลการปฏิบัติที่มีลำดับขั้นตอนมีหลักวิชา และสามารถนำไปปฏิบัติได้ เป็นการพัฒนาทักษะ (skill) ของผู้รับการส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติการได้อย่างถูกต้อง

(4) *การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip of Study Tour)* จัดเป็นวิธีการส่งเสริมที่เพิ่มความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้รับการส่งเสริมได้เป็นอย่างดีวิธีหนึ่ง เพราะผู้ร่วมในการศึกษาและดูงานจะมีโอกาสได้พบเห็นผลงานของผู้อื่น ซึ่งได้ทำสำเร็จแล้ว อันจะมีผลในการเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ร่วมศึกษาดูงานให้ยอมรับสิ่งใหม่มากขึ้น

3) *การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Method)* การส่งเสริมแบบมวลชนโดยสื่อสารมวลชน (Mass Media) จะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม (innovations) ให้ประชาชนได้ทราบว่าต้องมีสิ่งนั้น ๆ เกิดขึ้นแล้วและก็มีอยู่ บางคนอาจสนใจที่จะศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมอีก ซึ่งในขั้นนี้สื่อมวลชนก็ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ดี และใช้กับคนจำนวนมาก ๆ ได้อย่างกว้างขวาง สื่อสารมวลชนที่นำมาใช้ได้ในการส่งเสริมได้แก่ เอกสารเผยแพร่ โปสเตอร์ หนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป และการจัดนิทรรศการ

(1) เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ (Printed Matter) สิ่งตีพิมพ์เป็นสื่อ
ใช้ได้ดีในการส่งเสริม

(2) ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์ (Posters) เป็นแผ่นกระดาษหรือกระดาษ
แข็งที่มีภาพประกอบ มีสีสันสวยงาม และมีข้อความง่าย ๆ สั้น กระชับ สามารถให้ผู้พบเห็น
มองเห็นได้แต่ไกล สะดุดความสนใจให้สิ่งที่ควรทราบได้ทันที และชวนปฏิบัติ

(3) หนังสือพิมพ์ (Newspapers) สิ่งพิมพ์ที่มีกำหนดออกเป็นประจำ
สม่ำเสมอ และนิยมออกเป็นรายวัน หากเป็นรายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือนหรือห่างกว่านั้น เรียก
นิตยสาร (magazine) ประชาชนนิยมอ่านหนังสือพิมพ์กันอย่างแพร่หลาย แม้ผู้อ่านไม่ออกก็ให้ผู้อื่น
อ่านให้ฟัง หรือฟังคนอื่นคุยหรือวิจารณ์ข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ตามร้านกาแฟ หรือที่ชุมชนใน
หมู่บ้านก็มีมาก

(4) วิทยุ (Radio) นับเป็นสื่อมวลชนที่ให้ข่าวได้เร็วที่สุด และสามารถส่ง
ข่าวแพร่กระจายไปได้ไกล และกว้างขวาง สามารถจะเข้าถึงบุคคลทุกระดับ และได้รับความ
ไว้วางใจจากประชาชนมีใช้น้อย ในฐานะเป็นแหล่งข่าวเที่ยงตรง

(5) โทรทัศน์ (Television) โทรทัศน์ได้เปรียบวิทยุตรงที่ผู้ชมรายการได้
ฟังเสียงและได้เห็นภาพไปพร้อมกัน

(6) ภาพยนตร์ (Motion pictures) นับเป็นสื่อที่ใช้ได้ดีในการส่งเสริม
อาจจัดภาพยนตร์ประเภทให้ความรื่นรมย์ ดึงดูดความสนใจ กระตุ้นให้คนรวมกันเป็นจำนวนมากก่อน
แล้วใช้การส่งเสริมวิธีอื่นก่อน หรือหลังจากฉายภาพยนตร์ตามโอกาสอันควรก็ให้ผลดี หรือ
ฉายภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะไปส่งเสริมแทรกให้ประชาชนได้ชมเชิงสารคดี เรื่องน่ารู้ ฯลฯ
ก็กระตุ้นความสนใจของประชาชนได้เช่นกัน

(7) การจัดนิทรรศการ (Exhibition of Exposition) นิทรรศการ (Exhibits) คือ
การใช้อุปกรณ์เพื่อการถ่ายทอด และเผยแพร่งานเพื่อการศึกษาและโฆษณาต่อหมู่คนจำนวนมาก
การจัดหรือตั้งของแสดงนั้นสามารถอยู่ได้นาน และประชาชนหมุนเวียนดูได้โดยไม่จำกัดเวลา
และจำนวน

กล่าวโดยสรุป วิธีการส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ วิชาการ
และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เช่น การฝึกอบรม การสาธิต การศึกษาดูงาน เพื่อให้เกษตรกรสนใจ
เชื่อมั่น และเรียนรู้ นำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการส่งเสริม
3 วิธี ได้แก่ วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม และวิธีการส่งเสริมแบบ
มวลชน ในส่วนของการเลือกใช้วิธีการแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และลักษณะของเป้าหมาย
การวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร มากำหนดกรอบการวิจัยเกี่ยวกับการได้รับ

การส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริม และนำมากำหนดประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ เช่น การได้รับการส่งเสริมการเกษตรและความต้องการการส่งเสริม ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร

4.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

4.3.1 ทฤษฎีการสื่อสาร

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2564) ได้กล่าวถึงกลุ่มทฤษฎีการสื่อสาร สรุปได้ดังนี้ การสื่อสาร (communication) หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนถ่ายทอด ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิดระหว่างบุคคลโดยผ่านสื่อ เพื่อให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ และเกิดการตอบสนองระหว่าง ผู้ส่งสารและผู้รับสาร ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร โดยทฤษฎีการสื่อสารที่ เกี่ยวข้องกับงาน ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ได้แก่

1) *ทฤษฎีของเอเวอร์เร็ด เอ็ม. โรเจอร์ส (Everett M. Rogers) เป็นผู้คิดทฤษฎี “การเผยแพร่นวัตกรรม”* โรเจอร์ส ได้ดัดแปลงและกำหนดองค์ประกอบสำคัญของการแพร่กระจาย นวัตกรรมออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1) แนวความคิด การปฏิบัติหรือวัตถุใหม่ 2) ซึ่งส่งผ่านสื่อการติดต่อ 3) ในช่วงเวลาหนึ่ง และ 4) การแพร่ไปยังสมาชิกในสังคม โดยเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของ กระบวนการแพร่กระจายแล้ว จะเห็นว่าการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แนวความคิดใหม่ กระจายแพร่หลายไปในสังคมต่าง ๆ และส่วนสำคัญของทฤษฎีการเผยแพร่ นวัตกรรม คือ “กระบวนการยอมรับนวัตกรรม” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

(1) *ขั้นการรับรู้หรือการตื่นตัว* คือ การที่บุคคลได้รับรู้ว่ามีแนวคิด หรือ วิทยาการใหม่ ๆ แต่ยังไม่มีความรู้สึกที่ลึกซึ้งในเนื้อหารายละเอียดต่าง ๆ

(2) *ขั้นความสนใจ* คือ การที่บุคคลเกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับวิทยาการแผนใหม่

(3) *ขั้นการไตร่ตรองหรือประเมินผล* คือ บุคคลใช้ความสามารถทางสมอง เพื่อจะประเมินวิทยาการแผนใหม่ให้เข้ากับสถานการณ์ของตน

(4) *ขั้นการทดลอง* คือ การได้ลงมือทดลองทำดูเพียงบางส่วนในสถานการณ์ จริงของบุคคล

(5) *ขั้นการนำไปปฏิบัติหรือการยอมรับ* คือ ขั้นสุดท้ายของกระบวนการ ตัดสินใจยอมรับ

2) *ทฤษฎีและแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (David K. Berlo) เป็นผู้คิด* กระบวนการของการสื่อสารไว้ในลักษณะแบบจำลองการสื่อสาร ที่เรียกว่า S M C R Model ประกอบด้วย

(1) *ผู้ส่ง (Source)* ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการเข้ารหัสข้อมูลข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสารเพื่อผลในการสื่อสาร มีระดับ ความรู้ที่ดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลให้

เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับสาร ตลอดจนมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับสารด้วย

(2) *ข่าวสาร (message)* เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ หรือวิธีการส่งข้อมูลข่าวสารนั้น

3) *ช่องทางในการส่ง (channel)* หมายถึง วิธีการที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับข่าวสารข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น การฟัง การพูด การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

4) *ผู้รับ (receiver)* ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการถอดรหัสข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม เช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกับผู้ส่งสาร จึงจะทำให้สื่อสารนั้นบรรลุวัตถุประสงค์

กล่าวโดยสรุป การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการส่งหรือถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิด เหตุการณ์ต่าง ๆ จากผู้ส่งผ่านช่องทางในการส่งไปยังผู้รับ เพื่อให้ผู้รับเกิดการรับรู้ ความสนใจ การไตร่ตรอง ทดลอง ยอมรับ และเกิดการตอบสนองระหว่างผู้ส่งและผู้รับ ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

4.3.2 ทฤษฎีพฤติกรรมของมนุษย์

1) *ทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ (Howard Gardner)* ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสติปัญญาของมนุษย์ ได้แบ่งสติปัญญาออกเป็นชนิดต่าง ๆ ซึ่งสติปัญญาดังกล่าวจะทำงานผสมผสานการใช้สติปัญญาด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ในการปฏิบัติบทบาทของตน สติปัญญาแต่ละด้านจำนวน 8 ด้าน ได้แก่ (1) สติปัญญาด้านดนตรี (2) สติปัญญาด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (3) สติปัญญาด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ (4) สติปัญญาด้านภาษา (5) สติปัญญาด้านเนื้อหามิติสัมพันธ์ (6) สติปัญญาด้านการเข้ากับผู้อื่น (7) สติปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง และ (8) สติปัญญาด้านความเข้าใจในธรรมชาติ

2) *แนวคิดการมีส่วนร่วม* เป็นรูปแบบหนึ่งในระบบการส่งเสริมการเกษตร และถูกนำมาใช้มาก เพื่อให้เกษตรกรและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเกษตร การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนาการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ร่วมกันคิด ร่วมกันอภิปรายเหตุผล เป็นการจุดประกายแนวคิดริเริ่มในการขับเคลื่อนให้ชุมชนพัฒนาเร็วยิ่งขึ้น

3) *แนวคิดการพึ่งพาตนเอง* หลักการและแนวทางการพึ่งพาตนเอง พิจารณาใน 5 องค์ประกอบที่สำคัญ หรือเรียกว่า TERMS ได้แก่ (1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ และ (5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคม

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นการศึกษาปฏิกิริยาของเกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานให้เหมาะสมกับพฤติกรรมมนุษย์

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความต้องการ ประกอบด้วย ความหมายความต้องการ ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ความหมายความต้องการ

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2526) ได้กล่าวไว้ว่าความต้องการ หมายถึง การใคร่ได้ อยากรู้ หรือประสงค์จะได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวแล้วจะทำให้ร่างกายเกิดการความขาดสมดุลขึ้น เนื่องจากจะมีสิ่งเร้าเข้ามากระตุ้น เกิดแรงขับภายในขึ้น ทำให้ร่างกายไม่อาจอยู่นิ่งต้องพยายามดิ้นรน และแสวงหาหนทางเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น เมื่อร่างกายได้รับตอบสนองความต้องการแล้ว มนุษย์ก็กลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่ง และก็จะเกิดความต้องการใหม่ เกิดขึ้นมาทดแทนวนเวียนโดยไม่มีที่สิ้นสุด

ทองคำ พิลากรณ์ (2554) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง การที่มนุษย์เกิดภาวะขาดความสมดุล เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น ก็เกิดแรงขับภายในร่างกาย จึงทำให้มีความอยากได้ประสงค์จะได้ในสิ่งที่ได้รับการกระตุ้นนั้น และเมื่อได้รับการตอบสนองจนกระทั่งเกิดความพึงพอใจหรืออยู่ในภาวะสมดุล แต่ถ้ามีสิ่งเร้าใหม่มากระตุ้นก็จะเกิดความอยากได้ในสิ่งใหม่ขึ้นมาอีก โดยไม่มีที่สิ้นสุด

กล่าวโดยสรุป ความต้องการ หมายถึง ความอยากได้หรือความประสงค์จะได้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะทำให้ร่างกายเกิดการความขาดสมดุล จนทำให้เกิดแรงกระตุ้นต่อร่างกายให้เกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น เพื่อตอบสนองสภาวะของร่างกายที่ขาดความสมดุลให้กลับสู่สภาวะปกติ และจะเกิดความอยากได้ในสิ่งใหม่ขึ้นมาอีกโดยไม่มีที่สิ้นสุด

5.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2565) ระบุว่า ความต้องการมีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง ความอยากได้ ใคร่ได้ หรือความประสงค์ ความต้องการเป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงออกทางพฤติกรรมเพื่อสนองความปรารถนาของตนเอง โดยความต้องการนี้แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ความต้องการทางด้านร่างกายหรือความต้องการทางด้านพื้นฐาน และความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม ซึ่งจัดเป็นความสำคัญขั้นรองลงมา โดยทฤษฎีความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 ทฤษฎีความต้องการของอับราฮัม เอช. มาสโลว์

อับราฮัม เอช. มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ได้เสนอทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์จะถูกกระตุ้นโดยความต้องการแต่ละชั้นจนเกิดความ พอใจ ซึ่งสามารถลำดับได้ดังนี้

- 1) ความต้องการทางกายภาพ หมายถึง ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น
- 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย เป็นความต้องการที่จะมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต
- 3) ความต้องการทางสังคม เป็นความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม โดยมนุษย์เข้าไปอยู่ในกลุ่มใดก็ต้องการให้ตนเป็นที่รักและยอมรับในกลุ่มที่ตนอยู่
- 4) ความต้องการการยกย่อง เป็นความต้องการที่ต้องการให้คนอื่นยอมรับยกย่องเชิดชูและเคารพนับถือจากสังคม ซึ่งความต้องการในขั้นนี้จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจใน ตนเอง
- 5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการระดับสูงสุด โดยเป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดที่ตนเองสามารถทำได้ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีน้อยคนที่สามารถกระทำได้

5.2.2 ทฤษฎีสองปัจจัยของเฟรดเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก

- 1) *สิ่งที่พอใจหรือปัจจัยจูงใจ (motivation factors)* เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ของงาน เป็นเรื่องของการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานดีขึ้น เช่น การได้รับคำชมเชย การได้รับความเคารพนับถือจากคนอื่น ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น
- 2) *สิ่งที่ไม่พอใจหรือปัจจัยอนามัย (hygiene factors)* ปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการทำงาน เป็นปัจจัยที่ใช้บำรุงรักษาจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ที่จะทำให้มีกำลังใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน สภาพแวดล้อมในการทำงาน การบังคับบัญชา นโยบาย และการบริหาร เป็นต้น

5.2.3 *ทฤษฎีความต้องการของแมคคลีแลนด์* ได้เสนอทฤษฎีความต้องการจากการเรียนรู้ (learned needs theory) โดยมีแนวคิดที่มนุษย์มีการเรียนรู้ความต้องการจากสังคมที่เกี่ยวข้องจน มีความต้องการที่ถูกก่อตัวและพัฒนาตลอดช่วงชีวิตของตน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1) *ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement)* เป็นความต้องการที่จะ ทำงานได้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน มีผลงานและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนา ลักษณะพฤติกรรมจะออกมาเป็นการกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ทำทลายความสามารถ มุ่งความสำเร็จ

มากกว่ารางวัลหรือผลตอบแทนและต้องการความก้าวหน้า เป็นการรับผิดชอบงานของตนเองมากกว่าการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น

2) *ความต้องการความผูกพัน (needs for affiliation)* เป็นความต้องการที่มนุษย์ ต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และต้องการที่จะรักษาความสัมพันธ์หรือมิตรภาพระหว่างบุคคลนี้ไว้อย่างใกล้ชิด โดยจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกที่อยากให้บุคคลอื่นชื่นชอบชื่นชมตนเอง ชอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม งานเลี้ยง งานพบปะสังสรรค์ต่าง ๆ

3) *ความต้องการอำนาจ (need for power)* เป็นความต้องการที่มนุษย์ ต้องการ ควบคุม มีอิทธิพล รับผิดชอบหรือครอบงำเหนือผู้อื่น โดยอำนาจในที่นี้สามารถแบ่งเป็นอำนาจส่วนบุคคล ซึ่งมักเป็นประโยชน์ส่วนตัว กับอำนาจสถาบันซึ่งมักเป็นอำนาจเพื่อมุ่งประโยชน์ส่วนรวม โดยจะมีพฤติกรรมที่ชอบแสวงหาโอกาสในการควบคุมผู้อื่น ชอบการแข่งขัน ชอบการเผชิญหน้า หรือโต้แย้งกับผู้อื่น

5.2.4 ทฤษฎีความต้องการของอัลเดอร์เฟอร์

เคลย์ตัน อัลเดอร์เฟอร์ (Clayton P. Alderfer, 1940-2015) เป็นผู้จัดกลุ่มความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งรู้จักกันดีในทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎี ERG (ERG theory) ดังนี้

1) *ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ (E: Existence Needs)* เป็นความต้องการทางร่างกายและความปลอดภัยในชีวิต เพื่อตอบสนองให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ต่อไป

2) *ความต้องการความสัมพันธ์ (R: Relatedness Needs)* เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้าง เกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งในที่ทำงานและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ

3) *ความต้องการความก้าวหน้า (G: Growth Needs)* เป็นความต้องการสูงสุด คือเป็นความต้องการภายในเพื่อพัฒนาตัวเอง เพื่อความเจริญเติบโต การใช้ความสามารถของตัวเองได้เต็มที่ แสวงหาโอกาสในการเอาชนะความท้าทายใหม่ ๆ

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ และทฤษฎี ERG สอดคล้องกับแนวคิดที่มุ่งมั่นเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวบุคคล เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดที่ตนเองสามารถทำได้ ซึ่งเป้าหมายหลักที่สำคัญร่วมกันของทฤษฎีที่กล่าวมาอยู่ที่ความพึงพอใจของบุคคลเป้าหมายตามลำดับความต้องการ

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยต่างๆ โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

6.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

6.1.1 เพศ

มาศวิภา เตโซ (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 74.1) ซึ่งสอดคล้องกับ นิชาภัทร ดุลยกุล (2564) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดนราธิวาส พบว่าข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดนราธิวาส ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 92.30 กับแสดงให้เห็นว่าเพศชายส่วนใหญ่เป็นผู้นำครอบครัว

6.1.2 อายุ

ธนัชฐา ปานนิล (2562) ศึกษา เรื่องการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดกระบี่ พบว่าคณะกรรมการฯ ร้อยละ 75.0 เป็นเพศชาย และอายุเฉลี่ย 54 ปี ซึ่งสอดคล้องกับสุพรรณ บุตรวัง (2560) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าเกษตรกรจังหวัดหนองบัวลำภูส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 41-60 ปี อายุเฉลี่ย 54.73 ปี จะเห็นว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิก ศพก.และคณะกรรมการ ศพก. มีอายุมาก ซึ่งการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ ศพก. นั้นจะต้องคำนึงถึงหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (adult learning) ด้วย

6.1.3 การศึกษา

ภูธีร์รินทร์ ชันสัมฤทธิ์ (2562) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดอุทัยธานี พบว่าเกษตรกรร้อยละ 34.7 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 26.0 มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 16.0 มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 11.3 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 6.0 เท่ากัน มีระดับการศึกษาชั้นอนุปริญญา/ปวส.และระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา ตามลำดับ สอดคล้องกับ

สุพรรณ บุตรด่วง (2560) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าเกษตรกรร้อยละ 70.05 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 12.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 9.8 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 4.9 จบต่ำกว่าประถมศึกษา และร้อยละ 2.5 จบอนุปริญญา

6.1.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

สุพรรณ บุตรด่วง (2560) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 95 ประกอบอาชีพทำนา รองลงมา มีอาชีพทำไร่และ ทำสวน มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 2.66 คน เกษตรกรร้อยละ 95.9 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง และรองลงมาร้อยละ 15.6 มีลักษณะการถือครองที่ดินโดยการเช่าผู้อื่นมีจำนวนพื้นที่การถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 26.68 ไร่ มีจำนวนพื้นที่การถือครองโดยการเช่าผู้อื่นเฉลี่ย 24.05 ไร่ มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 74,616.39 บาท และมีรายได้จากนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 41,484.82 บาท สอดคล้อง ภูธีร์รินทร์ ชันสัมฤทธิ์ (2562) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 65.3 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง และรองลงมา ร้อยละ 32.6 มีลักษณะการถือครองที่ดินโดยการเช่าผู้อื่น มีจำนวนพื้นที่การถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 24.46 ไร่ มีจำนวนพื้นที่การถือครองโดยการเช่า 26.10 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยจากภาคการเกษตรต่อปี 173,329.33 บาท และรายได้นอกภาคการเกษตร 73,019.82 บาท จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.33 คน เกษตรกรร้อยละ 84.7 ประกอบอาชีพทำนา รองลงมามีอาชีพทำไร่และเลี้ยงสัตว์

6.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

มาศวิภา เตโช (2562) พบว่าเกษตรกรมีระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นที่เกษตรกรให้ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสร้างเครือข่าย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต การสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ และการสร้างความมั่นคงทางด้านตลาด ตามลำดับ ส่วนประเด็นที่เกษตรกรให้ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และการลดต้นทุนการผลิต ซึ่งสอดคล้องสุพรรณ บุตรด่วง (2560) พบว่า ด้านการบริหารจัดการของ ศพก. โดยประเด็นที่เกษตรกรมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ มีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ รองลงมาคือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงาน

สุพรรณ บุตรด่วง (2560) พบว่าในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านโครงสร้างคณะกรรมการศูนย์ฯ จะต้องมีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจน มีป้ายแสดงชื่อศูนย์ มีพื้นที่เพียงพอสำหรับดำเนินกิจกรรม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการทั้งหมด 2 ประเด็น คือ มีการร่วมกันพิจารณาหลักสูตร ฐานเรียนรู้ และกิจกรรมในศูนย์ และหลักสูตรและฐานเรียนรู้มีความสอดคล้องกับปัญหาของชุมชนคณะกรรมการและ

เกษตรกรต้นแบบจะต้องได้รับการอบรมและศึกษาดูงานจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทักษะและ เป็นประสบการณ์นำมา ถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้ มีการประชุมและพบปะแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ และคณะกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานร่วมกับหน่วยงานภาคี

6.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร

6.3.1 ด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้

1) เกษตรกรต้นแบบ

มาศวิภา เตโช (2562) พบว่า ควรมีการพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกร ต้นแบบ เช่น อบรมพัฒนาองค์ความรู้และทักษะ เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคการเป็น วิทยากรมืออาชีพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆการ มีศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนา บุคลิกภาพที่ดีให้กับเกษตรกรต้นแบบ สร้างเครือข่าย ขยายผล Smart Farmer ต้นแบบระดับอำเภอ และพัฒนาโดยสร้างทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ ณิชากัทร ดุลยกุล (2564) พบว่า การดำเนินงานด้าน เกษตรกรต้นแบบ เป็นผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านในเรื่องที่ทำอยู่ มีความสามารถและยินดีในการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม

2) แปลงเรียนรู้

มาศวิภา เตโช (2562) พบว่าควรพัฒนาศักยภาพแปลงเรียนรู้ เพิ่มความ หลากหลายของกิจกรรมด้านการเกษตร เป็นฟาร์มต้นแบบของชุมชน โดยการพัฒนาแปลงเรียนรู้ให้ม ีความพร้อม มีป้ายองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีตัวอย่างจริงให้ศึกษา เพิ่มกิจกรรมในแปลงปลูกพืช หมุนเวียนให้มีความหลากหลายตอบโจทย์ชุมชน สามารถเข้าไปเรียนรู้และฝึกปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่า ผลการสนทนากลุ่มย่อยในประเด็นแนวทางการพัฒนา ด้านองค์ประกอบของ ศพก. ด้านพัฒนาศักยภาพแปลงเรียนรู้ พัฒนาแปลงเรียนรู้ ให้มีความพร้อม มีตัวอย่างจริงในการเข้ามาเรียนรู้ ควรเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมด้าน การเกษตรพัฒนาให้เป็นฟาร์มครบวงจร

3) หลักสูตรการเรียนรู้

มาศวิภา เตโช (2562) พบว่าควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้ตรงตาม ความต้องการของเกษตรกร มีการบูรณาการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตร การเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้ ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร โดยปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ผ่านการ ปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกัน ถอดองค์ความรู้เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรเรียนรู้ ด้วยการบูรณาการ จากหน่วยงานต่างๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ สุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่าผลการ สนทนากลุ่มย่อยในประเด็นแนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของ ศพก. ปรับปรุงหลักสูตรเรียนรู้

ให้ตอบโจทย์ชุมชนโดยการบูรณาการงบประมาณและองค์ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกัน

อุไร กาลปักษ์ (2564) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างยั่งยืน ของอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การดำเนินงานด้านหลักสูตรการเรียนรู้ กำหนดหลักสูตรหลัก ได้แก่ การลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่มีการรับรองมาตรฐาน มีการกำหนดหลักสูตรเสริม เช่น การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า และมีการมีการกำหนดหลักสูตรบังคับได้แก่ เกษตรผสมผสาน การถ่ายทอดเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน และสอดคล้องกับ ณิชากัทร ดุลยกุล (2564) หลักสูตรการเรียนรู้เน้นประเด็นหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร (เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต) ซึ่งเกิดจาก การร่วมกับเกษตรกรต้นแบบและผู้เกี่ยวข้อง ในชุมชนกำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอด

4) ฐานเรียนรู้

มาศวิภา เตโช (2562) พบว่าควรพัฒนาฐานเรียนรู้ ความชัดเจนของการเข้าฐาน มีองค์ความรู้ โดยทั่ว ศพก. เกษตรกรสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยปรับปรุงฐานการเรียนรู้ให้มีความชัดเจน และมีความพร้อม จัดทำแผนผังฐานเรียนรู้ให้มีความเด่นชัด เรียงลำดับแต่ละฐาน ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการศึกษาในการเข้ามาเรียนรู้ โดยการบูรณาการงานทั้งด้านงบประมาณ และองค์ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ แนวทางการพัฒนา ศพก. คือ ประสานเชื่อมโยงกับ ศพก. เครือข่าย ในการเข้ามาเป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ โดยวางแผน และประสานเชื่อมโยงการทำงานกับ ศพก. เครือข่าย ในการเข้ามาเป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับองค์ความรู้ สอดคล้องกับอุไร กาลปักษ์ (2564) พบว่า การดำเนินงานด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ ฐานเรียนรู้มีจุดในการสาธิตการผลิตสารชีวภาพมีจุดถ่ายทอดความรู้ในการสาธิต มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เกษตรกรมีหลักสูตรการฝึกปฏิบัติได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติได้ สอดคล้องกับ สุพรรณ บุตระด้วง (2560) พบว่าผลการสนทนากลุ่มย่อย ในประเด็นแนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของ ศพก. พัฒนาฐานเรียนรู้ให้มีความคงทนถาวร มีการจัดทำแผนผังของศพก.ให้ชัดเจน เป็นปัจจุบัน พัฒนาฐานเรียนรู้ให้มีสภาพที่ดี คงทน ถาวร จัดทำป้ายบอกทาง หรือสัญลักษณ์ให้เห็นชัดเจน สามารถเดินทางสะดวกเข้าถึงง่าย มีองค์ความรู้ อยู่ทั่ว ศพก. เกษตรกรสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6.3.2 ด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

1) การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก.

มาศวิภา เตโช (2562, น.118) พบว่าควรพัฒนาเครือข่าย ศพก. เพื่อเป็น

แหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้น โดยให้ความร่วมมือในการให้เกษตรกรเข้ามาเรียนรู้ ด้านป้ายองค์ความรู้ป้ายฐานเรียนรู้ ป้ายที่ตั้งของเครือข่าย ศพก. และวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น โดยประสานทางด้านงบประมาณร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพให้กับเครือข่าย ศพก. โดยอบรมพัฒนาศักยภาพของเครือข่าย ศพก.ทั้งในด้านองค์ความรู้ด้านวิชาการให้ความรู้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ สร้างและพัฒนาเครือข่าย ศพก. และบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายในการทำงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ

อุไร กาลปักษ์ (2564, น. 245) พบว่า ด้านการบริหารจัดการด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายศพก. ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีการสนับสนุนการให้บริการ เช่น การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)

2) การให้บริการของศพก.

มาศวิภา เตโซ (2562) พบว่า ควรพัฒนาการโดยการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้มีความชัดเจนในการให้บริการของ ศพก. ทั้งการถ่ายทอดความรู้การให้บริการ ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร การแก้ปัญหาเรื่องร้องเรียน การติดตามประเมินผลผู้มารับบริการ การส่งต่อปัญหาต่างๆ การให้บริการแบบบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ และให้เครือข่าย ศพก. มีส่วนร่วมในการบริการด้านการเกษตรต่างๆ ครอบคลุมในระดับอำเภอ มีแผนการติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุพรรณ บุตรดวง (2560) พบว่าข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน ควรเข้าร่วมประชุมกำหนดแผนปฏิบัติงานและเป้าหมายร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนเกษตรกรต้นแบบ คณะกรรมการ ศพก.และเกษตรกร ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ศพก. ในพื้นที่แล้วนำมาใช้ในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี ให้กับเกษตรกรต้นแบบคณะกรรมการ ศพก. และเกษตรกรตามความต้องการ และด้วยการติดตามประเมินผลผู้มารับบริการอย่างต่อเนื่อง การส่งต่อปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานการให้บริการกับหน่วยงานต่างๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นตัวแปรสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการและข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่

(1) ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก/รอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการทำเกษตร จำนวนครั้งที่เข้ารับอบรมใน ศพก.

(2) สถานภาพทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม

(3) สภาพทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร จำนวน และลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร ประเภทเอกสารสิทธิ์ การทำการเกษตรของเกษตรกร

(4) ข้อมูลทั่วไปของ ศพก. ได้แก่ จำนวนปีที่ดำเนินการ ศพก. ชนิดสินค้าหลักของ ศพก. หลักสูตรการเรียนรู้ ของ ศพก. จำนวนคณะกรรมการ ศพก.

2) สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่

(1) ด้านองค์ประกอบของ ศพก. ได้แก่ เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ และฐานการเรียนรู้

(2) การดำเนินงานของ ศพก. ได้แก่ การให้บริการ การบริหารจัดการ

3) สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่

(1) องค์ประกอบของ ศพก. ได้แก่ เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ และฐานการเรียนรู้

(2) การดำเนินงานของ ศพก. ได้แก่ การให้บริการ การบริหารจัดการ

4) การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่

(1) การได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของ ศพก. สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการส่งเสริมการเกษตร

(2) ความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของ ศพก. สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการส่งเสริมการเกษตร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อศึกษาถึงการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 8 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอสามร้อยยอด อำเภอกุยบุรี อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย รวมจำนวน 134 ราย เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการทุกราย โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ผู้วิจัยได้กำหนด (1) ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ(2) วิธีการสร้างเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เป็นลักษณะคำถามที่ตอบได้คำตอบเดียว และหลายคำตอบและเติมคำในช่องว่าง มีจำนวน 14 ข้อ ประกอบด้วย

1) สภาพทั่วไปของคณะกรรมการ ศพก. ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการทำการเกษตร จำนวนปีที่เป็นคณะกรรมการ ศพก.จำนวนครั้งที่เข้ารับอบรมใน ศพก.

2) สถานภาพทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม

3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร การถือครองที่ดินการเกษตรและขนาดพื้นที่ถือครอง ประเภทเอกสารสิทธิ์ การทำการเกษตรของเกษตรกร

ข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ใช้ข้อมูลจากบัญชีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. 2566 (สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2566) ได้แก่ จำนวนปีที่ดำเนินการ ชนิดสินค้าหลัก หลักสูตรการเรียนรู้หลัก หลักสูตรการเรียนรู้บังคับ และหลักสูตรการเรียนรู้เสริม

ตอนที่ 2 การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วย เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก.ประกอบด้วย การให้บริการและ การบริหารจัดการของ ศพก. มีจำนวน 30 ข้อ ผู้ตอบเลือกตอบตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดการประเมิน 5 ระดับ และแต่ละระดับมีคะแนน ดังนี้

ระดับการดำเนินงานน้อยที่สุด กำหนดเท่ากับ 1 คะแนน

ระดับการดำเนินงานน้อย กำหนดเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับการดำเนินงานปานกลาง กำหนดเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับการดำเนินงานมาก กำหนดเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับการดำเนินงานที่สุด กำหนดเท่ากับ 5 คะแนน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ด้านศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วย เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก. ประกอบด้วย การให้บริการและ การบริหารจัดการของ ศพก. มีจำนวน 27 ข้อ พร้อมให้ผู้สัมภาษณ์ระบุ “ข้อเสนอแนะ” ของผู้ถูกสัมภาษณ์ลงในประเด็นปัญหานั้น ๆ คำถามมีลักษณะเป็น 5 ระดับปัญหา และแต่ละระดับมีคะแนน ดังนี้

ปัญหาน้อยที่สุด	กำหนดเท่ากับ 1 คะแนน
ปัญหาน้อย	กำหนดเท่ากับ 2 คะแนน
ปัญหาปานกลาง	กำหนดเท่ากับ 3 คะแนน
ปัญหามาก	กำหนดเท่ากับ 4 คะแนน
ปัญหามากที่สุด	กำหนดเท่ากับ 5 คะแนน

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ด้านการได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย ศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของศพก. สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร วิธีการส่งเสริมการเกษตร คำถามมีลักษณะเป็น 5 ระดับความคิดเห็น และ แต่ละระดับมีคะแนน ดังนี้

ระดับการได้รับ/ความต้องการน้อยที่สุด	กำหนดเท่ากับ 1 คะแนน
ระดับการได้รับ/ความต้องการน้อย	กำหนดเท่ากับ 2 คะแนน
ระดับการได้รับ/ความต้องการปานกลาง	กำหนดเท่ากับ 3 คะแนน
ระดับการได้รับ/ความต้องการมาก	กำหนดเท่ากับ 4 คะแนน
ระดับการได้รับ/ความต้องการมากที่สุด	กำหนดเท่ากับ 5 คะแนน

2.2 การสร้างและทดสอบเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2.3 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง

2.2.4 นำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ความครอบคลุมด้านเนื้อหาและความถูกต้องตามสำนวนภาษา จากนั้นนำมาแก้ไขและปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อเสนอ จากนั้นนำเครื่องมือที่ปรับปรุงเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านตรวจประเมินและรับรองการผลิตพืชตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจำนวน 3 คน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC)

โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินด้วยคะแนน 3 ระดับ คือ +1 = สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อความวัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง 0 = ไม่แน่ใจข้อความวัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ และ -1 = ไม่สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อความไม่ได้วัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ ได้ผลสรุปตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity)

ข้อความ	ค่าดัชนีความ	ผลการประเมิน
	สอดคล้อง (IOC)	ความตรง
ตอนที่ 2 การดำเนินงานของ ศพก.	0.95	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ศพก.	0.96	ใช้ได้
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริม และพัฒนา ศพก.	1.00	ใช้ได้
รวม 3 ตอน	0.97	ใช้ได้

จากตารางที่ 3.1 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.96 ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.96 และตอนที่ 4 เท่ากับ 1.00 ซึ่งพบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.5 เพราะฉะนั้นค่าที่ได้มีความตรงเชื่อถือได้ในการทำการทดสอบค่าความเที่ยง (Reliability Consistency) ต่อไป

2.2.5 นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบ แก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability Consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ผลตามตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยง (Reliability Consistency)

n = 30

ข้อคำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)	ผลการประเมิน ความเที่ยง
ตอนที่ 2 การดำเนินงานของ ศพก.	0.896	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ศพก.	0.982	ใช้ได้
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนา ศพก.	0.836	ใช้ได้
รวม 3 ตอน	0.807	ใช้ได้

จากตารางที่ 3.3 ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 2 การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เท่ากับ 0.896 ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เท่ากับ 0.982 และตอนที่ 4 เท่ากับ 0.836 ซึ่งพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ดังนั้นแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ จึงผ่านเกณฑ์การยอมรับได้ ตามที่ Jump, N. (1978) ได้เสนอเกณฑ์การยอมรับสำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจไว้ว่า ค่า Cronbach มากกว่าและเท่ากับ 0.7 ซึ่งค่าที่ได้มีความน่าเชื่อถือได้ จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 134 คน ระหว่างเดือนตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคม 2567 โดยการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ประสานงานกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดหมายคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อเก็บข้อมูล

3.2 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัยแก่คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ และหากแบบสัมภาษณ์มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้

3.4 นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 134 ชุด นำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่รวบรวมได้มาดำเนินการดังนี้

4.1 การตรวจสอบข้อมูล (Editing) เมื่อได้รับแบบสัมภาษณ์คืนมาแล้ว ได้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสัมภาษณ์

4.2 การลงรหัส (Coding) นำแบบสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์ มาลงรหัสตามที่ได้กำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า สำหรับคำถามปลายปิด (Closed-end Question) โดยแบ่งส่วนการวิเคราะห์ออกเป็นส่วนๆ และสำหรับคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล

4.3 การประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ลงรหัสแล้ว มาบันทึกโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณค่าทางสถิติ โดยวิเคราะห์จำนวน 4 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผู้วิจัยกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) โดยใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD.) ในการอธิบายข้อมูลในแต่ละประเด็น

ข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากข้อมูลบัญชีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พ.ศ. 2566 ตามประเด็น จำนวนปีที่ดำเนินการ ชนิดสินค้าหลัก หลักสูตรเรียนรู้หลัก หลักสูตรเรียนรู้บังคับ และ หลักสูตรเรียนรู้เสริม

ตอนที่ 2 การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรผู้วิจัย กำหนดใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD.) โดยมีการให้คะแนนและแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับน้อยที่สุด

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับน้อย

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับปานกลาง

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับมาก

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับปัญหาในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีการให้คะแนนและแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ยในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก

คะแนนน้ำหนักร้อยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกันจัดกลุ่มแล้วนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการให้คะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตรاليةเคอร์ต (Likert type scale) โดยแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าคะแนนน้ำหนักร้อยในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

สำหรับการจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยการได้รับ/ความต้องการการส่งเสริมแบ่งออกเป็นช่วงๆ ดังนี้

คะแนนน้ำหนักร้อยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง การได้รับ/มีความต้องการระดับน้อยที่สุด

คะแนนน้ำหนักร้อยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง การได้รับ/มีความต้องการระดับน้อย

คะแนนน้ำหนักร้อยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง การได้รับ/ มีความต้องการระดับปานกลาง

คะแนนน้ำหนักร้อยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง การได้รับ/มีความต้องการระดับมาก

คะแนนน้ำหนักร้อยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง การได้รับ/มีความต้องการระดับมากที่สุด

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ผู้วิจัยกำหนดการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังเคราะห์ผลการวิจัยโดยใช้ประยุกต์ใช้ ทฤษฎีการบริหารจัดการของเฮนรี ฟาโยล ประกอบด้วย การวางแผนการจัดการองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ และการควบคุม ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการทำแบบสัมภาษณ์กับคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 134 ราย วิเคราะห์ข้อมูล โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การได้รับและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1.1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการ จำนวนครั้งที่เข้าร่วม

กิจกรรมของ ศพก. ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

N = 134		
สภาพข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการ ศพก.	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	92	68.7
หญิง	42	31.3
2. อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 35	5	3.7
36-45	15	11.2
46-55	30	22.3
56-65	48	35.8
มากกว่าหรือเท่ากับ 66	36	26.9
ต่ำสุด = 26 ปี สูงสุด = 84 ปี ค่าเฉลี่ย = 57.89 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.371		
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	26	19.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	31	23.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย	26	19.4
ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	18	13.4
ปริญญาตรี	27	20.1
สูงกว่าปริญญาตรี	6	4.5
4. จำนวนสมาชิกครัวเรือนครัวเรือน		
1-3	75	36.6
4-6	63	56.3
7-9	1	7.1
ต่ำสุด = 1 คน สูงสุด = 7 คน ค่าเฉลี่ย = 3.14 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.213		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 134

สภาพข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการ ศพก.	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. อาชีพ		
อาชีพหลัก		
เกษตรกร	101	75.4
รับราชการ/เงินเดือนประจำ	31	23.1
ประกอบธุรกิจการค้า	1	0.7
อาชีพรอง		
ไม่มี	61	45.5
เกษตรกร	28	20.9
รับราชการ เงินเดือนประจำ	6	4.5
รับจ้างทางการเกษตร	3	2.2
รับจ้างทั่วไป	19	14.3
6. ประสบการณ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ปี)		
ไม่มี	5	3.7
มี	129	96.3
1 - 20	41	30.4
21-40	66	49.1
41-60	27	20.5
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 56 ปี ค่าเฉลี่ย = 27.79 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13.194		
7. ระยะเวลาที่เป็นคณะกรรมการ ศพก.		
1 - 3	36	26.8
4 - 6	16	11.9
7 - 9	82	61.1
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 9 ปี ค่าเฉลี่ย = 6.3 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.952		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 134

สภาพข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการ ศพก.	จำนวน (คน)	ร้อยละ
8. การเข้าร่วมกิจกรรมใน ศพก. (จำนวนครั้งต่อปี)		
2 - 6	103	76.9
7 - 11	30	22.4
12 - 16	1	0.7
ต่ำสุด = 2 ครั้ง สูงสุด = 15 ครั้ง ค่าเฉลี่ย = 5 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.230		

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.1.1 เพศ พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 68.7 เป็นเพศชาย ร้อยละ 31.3 เป็นเพศหญิง

4.1.2 อายุ พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 35.8 มีอายุระหว่าง 56-65 ปี รองลงมา ร้อยละ 26.9 มากกว่าหรือเท่ากับ 66 ปี ร้อยละ 22.4 มีอายุระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 11.2 มีอายุระหว่าง 36-45 ปี และร้อยละ 3.7 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 35 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุต่ำสุด 26 ปี อายุสูงสุด 84 ปี อายุเฉลี่ย 57.89 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.371

4.1.3 ระดับการศึกษา พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 23.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมา ร้อยละ 20.1 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 19.4 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและประถมศึกษา ร้อยละ 13.4 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตร/อนุปริญญา และร้อยละ 4.5 จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

4.1.4 จำนวนสมาชิกครัวเรือน พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 56.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4-6 คน รองลงมา ร้อยละ 36.6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 1-3 คน และร้อยละ 7.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 7-9 คน โดยสมาชิกครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 7 คน มีค่าเฉลี่ย 3.14 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.213

4.1.5 อาชีพ

1) **อาชีพหลัก** พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 75.4 ประกอบการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 23.1 รับราชการ/เงินเดือนประจำ และร้อยละ 0.7 มีการประกอบธุรกิจการค้า

2) อาชีพพรอง พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 45.5 ไม่มีอาชีพพรอง รองลงมา ร้อยละ 20.9 ประกอบการเกษตร ร้อยละ 14.3 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 4.5 รับราชการ/เงินเดือนประจำ และร้อยละ 2.2 รับจ้างทั่วไป

4.1.6 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 49.1 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร อยู่ระหว่าง 21-40 ปี รองลงมา ร้อยละ 30.4 มีประสบการณ์ ในการทำการเกษตรอยู่ระหว่าง 21-40 ปี และร้อยละ 20.5 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรอยู่ระหว่าง 41-60 ปี ตามลำดับ โดยมีประสบการณ์ในการทำการเกษตร ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 56 ปี มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร เฉลี่ย 27.79 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.194

4.1.7 ระยะเวลาที่เป็นคณะกรรมการ ศพก. พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 61.1 เป็นคณะกรรมการ ศพก. อยู่ระหว่าง 7-9 ปี รองลงมา ร้อยละ 26.8 เป็นคณะกรรมการ ศพก. อยู่ระหว่าง 1-3 ปี และร้อยละ 11.9 เป็นคณะกรรมการ ศพก. อยู่ระหว่าง 4-6 ปี ตามลำดับ โดยมีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการ ศพก. ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 9 ปี ค่าเฉลี่ย 6.3 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.952

4.1.8 การเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 76.9 มีการเข้าร่วมหรือเข้ารับการอบรมใน ศพก. อยู่ระหว่าง 2-6 ครั้ง รองลงมา ร้อยละ 22.4 มีการเข้าร่วมหรือเข้ารับการอบรมใน ศพก. อยู่ระหว่าง 7-11 ครั้ง และร้อยละ 0.7 มีการเข้าร่วมหรือเข้ารับการอบรมใน ศพก. อยู่ระหว่าง 12-16 ครั้งตามลำดับ โดยมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมใน ศพก. ต่ำสุด 2 ครั้ง สูงสุด 15 ครั้ง ค่าเฉลี่ย 5 ครั้ง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.230

1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคม

การศึกษาสภาพพื้นฐานสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการ ศพก. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงเป็นจำนวน และค่าร้อยละ ปรากฏตามตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของคณะกรรมการ

N=134		
สภาพพื้นฐานทางสังคมของคณะกรรมการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9. ตำแหน่งทางสังคม		
9.1 ไม่เป็น	53	39.6
9.2 เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	81	60.4
กำนัน	2	1.5
ผู้ใหญ่บ้าน	10	7.5

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N=134		
สภาพพื้นฐานทางสังคมของคณะกรรมการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน	11	8.2
สมาชิก อบต./เทศบาล	11	8.2
ประมงอาสา	1	0.7
อาสาปศุสัตว์	1	0.7
อาสาฝนหลวง	1	0.7
ครูบัญชีอาสา	5	3.7
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	41	30.6
หมอดินอาสา	5	3.7
10. การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
10.1 ไม่เป็น	11	8.2
10.2 เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	123	91.8
กลุ่มเกษตรกร	49	36.6
กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	9	6.7
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	8	6.0
กลุ่มแปลงใหญ่	82	61.2
วิสาหกิจชุมชน	20	14.9
ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)	14	10.4
ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	15	11.2
ศูนย์เครือข่าย ศพก.	25	18.7

จากตารางที่ 4.2 สภาพทางสังคมของคณะกรรมการ ศพก. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.2.1 ตำแหน่งทางสังคม พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 60.4 มีตำแหน่งทางสังคมและเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ร้อยละ 30.6 เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 8.2 เท่ากัน เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน และสมาชิก อบต./เทศบาล ร้อยละ 7.5 ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 3.7 เท่ากัน เป็นหมอดินอาสา และครูบัญชีอาสา ร้อยละ 1.5 เป็นกำนัน และร้อยละ 0.7 เท่ากัน เป็นประมงอาสา อาสาฝนหลวงและอาสาปศุสัตว์ ตามลำดับ

4.2.2 การเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 91.8 เป็นสมาชิกกลุ่มและเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ร้อยละ 61.2 เป็นกลุ่มแปลงใหญ่ รองลงมาร้อยละ 18.7 เป็นเครือข่าย ศพก. ร้อยละ 14.9 เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 11.2 เป็นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ร้อยละ 10.4 เป็นศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ร้อยละ 6.7 เป็นส่งเสริมอาชีพ และร้อยละ 6.0 เป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตามลำดับ

1.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

การศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร การถือครองที่ดิน ประเภทเอกสารสิทธิ์ การทำการเกษตร ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏตามตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการ ศพก.

N=134		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการ ศพก.	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. จำนวนแรงงานภาคการเกษตร		
ไม่มี	5	3.7
มี	129	96.3
1-3	118	91.4
4-6	11	8.6
ต่ำสุด = 1 คน สูงสุด = 6 คน ค่าเฉลี่ย = 3 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.050		
1. การถือครองที่ดินการเกษตรและขนาดพื้นที่ถือครอง (ไร่)		
พื้นที่ตนเอง	134	100
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	39	29.1
11-20	31	23.1
21-30	26	19.5
31-40	14	10.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 41	24	17.9
ต่ำสุด = 1 ไร่ สูงสุด = 163 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 26.41 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 25.219		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N=134		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการ ศพก.	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. ประเภทเอกสารสิทธิ์		
3.1 ไม่มีเอกสารสิทธิ์	12	9.0
3.2 มีเอกสารสิทธิ์	116	86.6
โฉนดที่ดิน นส. 4 จ.	115	85.8
นส.3 / นส.3 ก.	8	6.0
สปก.	8	6.0
5. การทำการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ทำสวน	88	64.6
ทำไร่	37	26.7
ทำนา	10	7.1
ด้านอื่นๆ	5	3.5

จากตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการ ศพก. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.3.1 จำนวนแรงงานภาคการเกษตร พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 91.1 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร อยู่ระหว่าง 1-3 คน รองลงมา ร้อยละ 8.9 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร อยู่ระหว่าง 4-6 คน โดยมีค่าต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน ค่าเฉลี่ย 3 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.050

4.3.2 การถือครองที่ดินการเกษตรและขนาดพื้นที่ถือครอง พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 100.0 เป็นเจ้าของเอง โดยมีขนาดพื้นที่ถือครอง ร้อยละ 29.1 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 23.1 มีขนาดพื้นที่ถือครอง ระหว่าง 11-20 ไร่ ร้อยละ 19.5 มีขนาดพื้นที่ถือครอง ระหว่าง 21-30 ไร่ และร้อยละ 17.9 มีขนาดพื้นที่ถือครอง มากกว่าหรือเท่ากับ 41 ไร่ และร้อยละ 10.4 มีขนาดพื้นที่ถือครอง ระหว่าง 31-40 ปี โดยคณะกรรมการฯ มีขนาดพื้นที่ถือครองน้อยที่สุด 1 ไร่ มากที่สุด 163 ไร่ ขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 26.41ไร่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 25.219

4.3.3 ประเภทเอกสารสิทธิ์ พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 86.6 ถือครองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ ร้อยละ 9.0 ถือครองที่ดินประเภทไม่มีเอกสารสิทธิ์ และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ร้อยละ 85.8 ถือครองที่ดินประเภทเอกสารสิทธิ์

โหนดที่ดิน นส. 4 จ. ร้อยละ 6.0 เท่ากัน ถือครองที่ดินแบบไม่มีเอกสารสิทธิ์ประเภท นส.3 / นส.3 ก. และสปก. ร้อยละ 4.5 ถือครองที่ดินแบบไม่มีเอกสารสิทธิ์ประเภท ภทบ.5

4.3.4 การทำการเกษตร พบว่าคณะกรรมการ ศพก. ร้อยละ 64.6 ทำสวนรองลงมา ร้อยละ 40.9 ทำไม้ผล ร้อยละ 26.7 ทำไร่ ร้อยละ 7.1 ทำนา และร้อยละ 3.5 ทำการเกษตรอื่นๆ เช่น ปศุสัตว์

1.3 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ศึกษาข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จากข้อมูลจากบัญชีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ.2566 ได้แก่ จำนวนปี que ดำเนินการ ชนิดสินค้าหลัก หลักสูตรการเรียนรู้หลัก หลักสูตรการเรียนรู้ บั้งคั้บ และหลักสูตรการเรียนรู้เสริม รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ศูนย์เรียนรู้การ เพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้า เกษตร	ระยะเวลา ที่ดำเนินการ	ชนิด สินค้าหลัก		หลักสูตรเรียนรู้	
		หลัก	หลัก	บั้งคั้บ	เสริม
1. อำเภอหัวหิน	10 ปี	พืชไร่ (สั้บปะรด)	การผลิต สั้บปะรดผลสด คุณภาพ	-เศรษฐกิจ พอเพียง -เกษตร ทฤษฎีใหม่ และเกษตร ผสมผสาน	การส่งเสริมการ ผลิตสั้บปะรดใน รูปแบบแปลง ใหญ่ฐานการ เรียนรู้
2. อำเภอปราณบุรี	10 ปี	เกษตร ผสมผสาน	- การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต -การป้องกันการ จัดศัตรูมะพร้าว - การบ่มดิน	เกษตร ผสมผสาน	การใช้น้ำอย่างรู้ คุณค่า

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการ ผลิตสินค้าเกษตร	ระยะเวลา ที่ดำเนินการ	ชนิดสินค้า หลัก	หลักสูตรเรียนรู้		
			หลัก	บังคับ	เสริม
3. อำเภอ สามร้อยยอด	9 ปี	เกษตร ผสมผสาน	- การเกษตรที่ดีที่ เหมาะสม - การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ - การตรวจ วิเคราะห์ดิน การ ใช้ปุ๋ยตามค่า วิเคราะห์ดิน	เศรษฐกิจ พอเพียง	การผลิตและ ขยาย สารชีวภัณฑ์
4. อำเภอกุยบุรี	10 ปี	ไม้ผล (มะพร้าว)	- การเพิ่ม ประสิทธิภาพการ ผลิตมะพร้าว - การบริหารการ จัดการศัตรูพืช - การบริหาร จัดการแปลงผลิต	เกษตร ผสมผสาน	การบริหารการ จัดการกลุ่ม
5. อำเภอเมืองฯ	8 ปี	พืชไร่ (สับปะรด)	- การผลิต สับปะรดผลสด - การแปรรูป/ การเพิ่มมูลค่า ผลผลิต	เกษตร ผสมผสาน	การใช้น้ำอย่างรู้ คุณค่า
6. อำเภอทับสะแก	6 ปี	ไม้ผล (มะพร้าว)	- การจัดทำแปลง มะพร้าวอินทรีย์ และการแปรรูป - การลดต้นทุน และเพิ่มรายได้	เกษตร ผสมผสาน	อาชีพเสริมเพิ่ม รายได้

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการ ผลิตสินค้าเกษตร	ระยะเวลา ที่ดำเนินการ	ชนิดสินค้า หลัก	หลักสูตรเรียนรู้		
			หลัก	บังคับ	เสริม
7. อำเภอบางสะพาน	5 ปี	เกษตร ผสมผสาน	- การเกษตรที่ดีที่ เหมาะสม - การผลิตข้าว แบบครบวงจร - การปรับปรุง บำรุงดิน	เศรษฐกิจ พอเพียง	- การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง - ระบบน้ำเพื่อ การผลิต
8. อำเภอบางสะพานน้อย	2 ปี	เกษตร ผสมผสาน	การทำสวนปาล์ม น้ำมันและสวนไม้ผล	เกษตร ผสมผสาน	การปลูกพืชผัก สวนครัว

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2566)

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของคณะกรรมการ ศพก. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ ด้านศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วย เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก. ประกอบด้วย การให้บริการและ การบริหารจัดการของ ศพก. รายละเอียดดังปรากฏตามตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

N=134

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน จำนวน (ร้อยละ)		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
1. ศูนย์เรียนรู้	4.37	0.476	มากที่สุด
1) ข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้ และชุดข้อมูลองค์ความรู้ ต่างๆ เป็นปัจจุบัน	4.43	0.581	มากที่สุด
2) มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ความพร้อมและเหมาะสมในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.30	0.756	มากที่สุด
2. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้			
2.1 เกษตรกรต้นแบบ	4.43	0.323	มากที่สุด
1) องค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญในเรื่องเทคโนโลยีหลัก	4.66	0.505	มากที่สุด
2) มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.53	0.712	มากที่สุด
3) มีความสามารถในการเป็นวิทยากร สามารถสื่อสารได้ดี	4.34	0.716	มากที่สุด
4) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่แก้ไข ปัญหาตามความต้องการของชุมชน	4.34	0.716	มากที่สุด
5) มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้	4.29	0.635	มากที่สุด
6) เป็นที่ยอมรับจากชุมชน/เครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ	4.17	0.721	มากที่สุด
2.2 แปลงเรียนรู้	4.41	0.298	มากที่สุด
1) มีความหลากหลายของแปลงเรียนรู้ เช่น เทคโนโลยี การผลิต วิธีการจัดการแปลง ชนิดพืช	4.58	0.495	มากที่สุด
2) มีการผลิตสินค้าตามมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร	4.46	0.500	มากที่สุด
3) เป็นแปลงที่สอดคล้องกับหลักสูตรและฐานการเรียนรู้	4.41	0.685	มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N=134

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน		
	จำนวน (ร้อยละ)		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
4) ผลผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง	4.35	0.538	มากที่สุด
5) มีการจัดการแปลงที่ดีเหมาะสมสำหรับใช้เป็นแปลงตัวอย่างในการสาธิตและฝึกปฏิบัติ	4.24	0.815	มากที่สุด
2.3 หลักสูตรการเรียนรู้	4.09	0.564	มาก
1) มีวิธีการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย	4.42	0.749	มากที่สุด
2) หลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากเกษตรกรต้นแบบร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนกำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอดเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน	4.15	0.897	มาก
3) แผนการเรียนรู้/การอบรม รายเดือน/รายปี	3.70	0.996	มาก
2.4 ฐานเรียนรู้	4.21	0.462	มากที่สุด
1) ฐานการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร	4.36	0.789	มากที่สุด
2) ฐานเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้	4.18	0.830	มาก
3) เป็นฐานเรียนรู้ที่ใช้ของจริง เหมาะสมต่อการเรียนรู้	4.09	0.862	มาก
3. การดำเนินงานของ ศพก.			
3.1 การให้บริการของ ศพก.	4.21	0.462	มากที่สุด
1) มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ	4.60	0.491	มากที่สุด
2) มีการถ่ายทอดความรู้	4.54	0.500	มากที่สุด
3) มีการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และวิชาการ	4.06	0.723	มาก
4) มีการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ	3.80	0.830	มาก
5) มีการแก้ไขปัญหาและรับเรื่องร้องเรียน	2.29	0.941	น้อย

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N=134

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน		
	จำนวน (ร้อยละ)		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
3.2 การบริหารจัดการของ ศพก.	4.18	0.328	มาก
1) มีการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายกับคณะกรรมการ แปลงใหญ่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง	4.60	0.492	มากที่สุด
2) มีการประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับ เครือข่าย	4.57	0.511	มากที่สุด
3) มีแผนการดำเนินงาน รายเดือน/รายปี	3.74	1.025	มาก
4) มีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ ศพก.	3.47	0.679	มาก
รวม	4.21	0.230	มากที่สุด

การแปลผล 1.00 -1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61-3.40 =ปานกลาง 3.41-4.20 = มาก 4.21-5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลปรากฏเป็นดังนี้

ด้านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) พบว่าการดำเนินงานของ ศพก. ด้านข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้ และชุดข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ เป็นปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.43) รองลงมาเป็นการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ความพร้อมและเหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4.30) ตามลำดับ

ด้านเกษตรกรต้นแบบ พบว่าสภาพการดำเนินงานของ ศพก. ด้านเกษตรกรต้นแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.43) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า องค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญในเรื่องเทคโนโลยีหลักของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย = 4.66) รองลงมาเป็นที่ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย = 4.53) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่แก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน และมีความสามารถในการเป็นวิทยากร สามารถสื่อสารได้ดี (ค่าเฉลี่ย = 4.34) มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.29) และเป็นที่ยอมรับจากชุมชน/เครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 4.17) ตามลำดับ

ด้านแปลงเรียนรู้ พบว่าสภาพการดำเนินงานของ ศพก.ด้านแปลงเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.41) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีความหลากหลายของแปลงเรียนรู้ เช่น เทคโนโลยีการผลิต วิธีการจัดการแปลง ชนิดพืช (ค่าเฉลี่ย = 4.58) รองลงมาเป็นการผลิตสินค้าตามมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 4.46) เป็นแปลงที่สอดคล้องกับหลักสูตรและฐานการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.41) ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวก (ค่าเฉลี่ย = 4.35) และมีการจัดการแปลงที่ดีเหมาะสมสำหรับใช้เป็นแปลงตัวอย่างในการสาธิตและฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = 4.24) ตามลำดับ

ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ พบว่าสภาพการดำเนินงานของ ศพก.ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.09) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีวิธีการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ย = 4.42) รองลงมาหลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากเกษตรกรต้นแบบร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน กำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอดเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.15) และแผนการเรียนรู้/การอบรม รายเดือน/รายปี (ค่าเฉลี่ย = 3.70) ตามลำดับ

ด้านฐานเรียนรู้ พบว่าผลการดำเนินงานของ ศพก.ด้านฐานการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.21) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ฐานการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 4.36) รองลงมาฐานเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.18) และเป็นฐานเรียนรู้ที่ใช่ของจริง เหมาะสมต่อการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.09) ตามลำดับ

ด้านการให้บริการของ ศพก. พบว่าผลการดำเนินงานของ ศพก. ด้านการให้บริการของ ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.21) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า) มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 4.60) รองลงมาเป็นการถ่ายทอดความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.54) มีการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และวิชาการ (ค่าเฉลี่ย = 4.06) มีการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ (ค่าเฉลี่ย = 3.80) และการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียน (ค่าเฉลี่ย = 2.29) ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการของ ศพก. พบว่าสภาพการดำเนินงานของ ศพก.ด้านการบริหารจัดการของ ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.18) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายกับคณะกรรมการแปลงใหญ่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง รองลงมาเป็นการประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย = 4.57) ศพก. แผนการดำเนินงาน รายเดือน/รายปี (ค่าเฉลี่ย = 3.74) และมีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ (ค่าเฉลี่ย = 3.47) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านศูนย์เรียนรู้ ปัญหาด้านเกษตรกร

ต้นแบบ ปัญหาด้านแปลงเรียนรู้ ปัญหาด้านหลักสูตรเรียนรู้ และปัญหาด้านฐานเรียนรู้ โดยคำถามมีลักษณะเป็น คำถามปลายปิดและปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อระดับปัญหา ซึ่งผู้ตอบเลือกตอบตามมาตราลิกอร์ต (Likert type scale) 2) ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่มีลักษณะคำถามปลายเปิด โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

3.1 ปัญหาในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปรากฏผล ดังตารางที่ 4.6 มีดังนี้

ตารางที่ 4.6 ปัญหาในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ประเด็น	สภาพปัญหา จำนวน (ร้อยละ)		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
N=134			
1. ศูนย์เรียนรู้	1.97	0.601	น้อย
1) ขาดการจัดทำข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้และข้อมูลชุดองค์ความรู้ ให้เป็นปัจจุบัน	2.02	0.730	น้อย
2) ขาดความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานวัสดุ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศพก.	1.91	0.699	น้อย
2. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้			
2.1 เกษตรกรต้นแบบ	2.45	0.258	น้อย
1) ขาดการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่แก้ไขปัญหา ตามความต้องการของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ	2.60	0.492	น้อย
2) ขาดความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้	2.56	0.498	น้อย
3) ขาดทักษะในการเป็นวิทยากรและขาดทักษะการสื่อสาร	2.47	0.501	น้อย
4) ขาดองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องเทคโนโลยีหลัก	2.32	0.469	น้อย
5) ขาดการยอมรับจากชุมชน/เครือข่าย	2.31	0.466	น้อย

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=134

ประเด็น	สภาพปัญหาจำนวน (ร้อยละ)		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
2. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้			
2.2 แปลงเรียนรู้	2.17	0.314	น้อย
1) แปลงเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน	2.60	0.491	น้อย
2) แปลงเรียนรู้ไม่มีความหลากหลาย	2.33	0.598	น้อย
3) ขาดการจัดการแปลงเรียนรู้ที่จะใช้เป็นตัวอย่างในการสาธิตและฝึกปฏิบัติ	2.25	0.497	น้อย
4) ขาดการผลิตสินค้าตามมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร	1.50	0.502	น้อยที่สุด
2.3 หลักสูตรการเรียนรู้	2.51	0.276	น้อย
1) หลักสูตรการเรียนรู้มีเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน	2.60	0.491	น้อย
2) ขาดการกำหนดแผนการเรียนรู้/การอบรม	2.52	0.501	น้อย
3) เนื้อหาหลักสูตรเข้าใจยาก	2.40	0.492	น้อย
2.4 ฐานเรียนรู้	2.84	0.305	น้อย
1) ฐานเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้	3.51	0.502	มาก
3) สภาพของฐานเรียนรู้ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้	2.57	0.567	น้อย
2) ฐานการเรียนรู้ไม่ตามความต้องการของเกษตรกร	2.43	0.497	น้อย
3. การดำเนินงาน			
3.1 การให้บริการของ ศพก.	3.13	0.116	ปานกลาง
1) ศพก.ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม	4.49	0.622	มากที่สุด
2) ขาดการแก้ไขปัญหาและรับเรื่องร้องเรียน	4.41	0.494	มากที่สุด
3) ขาดการให้บริการข้อมูลข่าวสารและวิชาการ	2.40	0.491	น้อย
4) ไม่มีกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้	1.47	0.501	น้อยที่สุด
5) ขาดการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ	1.44	0.513	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=134

ประเด็น	สภาพปัญหาจำนวน (ร้อยละ)		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
3. การดำเนินงาน			
3.2 การบริหารจัดการของ ศพก.	2.39	0.205	น้อย
1) ขาดการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ ศพก.	3.62	0.503	มาก
2) ขาดการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายกับคณะกรรมการแปลงใหญ่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)	2.35	0.494	น้อย
3) ขาดการเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2.03	0.755	น้อย
4) ขาดการจัดทำแผนการดำเนินงาน	1.49	0.502	น้อยที่สุด
รวม	2.49	0.143	น้อย

การแปลผล 1.00 -1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61-3.40 =ปานกลาง 3.41-4.20 = มาก 4.21-5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผลปรากฏเป็นดังนี้

ด้านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก. ด้านข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้และข้อมูลชุดองค์ความรู้ขาดการจัดทำให้เป็นปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.02) รองลงมาเป็นขาดความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานวัสดุ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศพก. (1.91)

ด้านเกษตรกรต้นแบบ พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก. ด้านเกษตรกรต้นแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.45) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขาดการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่แก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.60) รองลงมาเป็นขาดความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 2.56) ขาดทักษะในการเป็นวิทยากร

และขาดทักษะการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย = 2.47) ขาดองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องเทคโนโลยีหลักของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย = 2.32) และขาดการยอมรับจากชุมชน/เครือข่าย (ค่าเฉลี่ย = 2.31) ตามลำดับ

ด้านแปลงเรียนรู้ พบว่าสภาพปัญหาของ ของ ศพก. ด้านแปลงเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.17) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า แปลงเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหา

และความต้องการของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.60) รองลงมาแปลงเรียนรู้ไม่มีความหลากหลาย เช่น เทคโนโลยีการผลิต วิธีการจัดการแปลง ชนิดพืช (ค่าเฉลี่ย = 2.33) ขาดการจัดการแปลงเรียนรู้ทำให้ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นตัวอย่าง สาธิตและฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = 2.25) และขาดการผลิตสินค้าตามมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 1.50) ตามลำดับ

ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ พบว่าสภาพปัญหาของ ของ ศพก. ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.51) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า หลักสูตรการเรียนรู้มีเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.60) รองลงมาขาดการกำหนดแผนการเรียนรู้/การอบรม (ค่าเฉลี่ย = 2.52) และเนื้อหาหลักสูตรเข้าใจยาก (ค่าเฉลี่ย = 2.40) ตามลำดับ

ด้านฐานการเรียนรู้ พบว่าสภาพปัญหาของ ของ ศพก. ด้านฐานการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.84) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ฐานเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.51) รองลงมาสภาพของฐานเรียนรู้ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 2.57) และฐานการเรียนรู้ไม่ตามความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 2.43) ตามลำดับ

ด้านการให้บริการของ ศพก. พบว่าสภาพปัญหาของ ของ ศพก. ด้านการให้บริการของ ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับปาน (ค่าเฉลี่ย = 3.13) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม (ค่าเฉลี่ย = 4.49) รองลงมาเป็นขาดการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียน (ค่าเฉลี่ย = 4.41) ขาดการให้บริการข้อมูลข่าวสารและวิชาการ (ค่าเฉลี่ย = 2.40) ไม่มีกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 1.47) และขาดการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ (ค่าเฉลี่ย = 1.44) ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการของ ศพก. พบว่าสภาพปัญหาของ ของ ศพก. ด้านการบริหารจัดการของ ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.39) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ ศพก. (ค่าเฉลี่ย = 4.60) รองลงมาเป็นมีขาดการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายกับ (ค่าเฉลี่ย = 2.35) ขาดการเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย = 2.03) และขาดการจัดทำแผนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย = 1.49) ตามลำดับ

3.2 ข้อเสนอแนะการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

มีดังนี้

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นคำถามปลายเปิด พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) ปัญหาด้านศูนย์เรียนรู้ ขาดความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศพก. โดยต้องการให้สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เช่น แก้ว อี โต้ะ เครื่องเสียง ที่สามารถจัดซื้อจัดจ้าง เป็นครุภัณฑ์ได้
- 2) ปัญหาด้านการดำเนินงานเจ้าหน้าที่ใช้กลไกของรัฐในการขับเคลื่อนงานและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ตามขั้นตอน และให้ ศพก. เป็นศูนย์กลางในการสร้างความเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ
- 3) ปัญหาด้านการดำเนินงาน ขาดการประชาสัมพันธ์ศูนย์เรียนรู้และหลักสูตรการฝึกอบรมให้เกษตรกรในจังหวัดได้รับทราบ

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

4.1 การได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

การศึกษาการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พิจารณาจากข้อมูลตามการได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากคณะกรรมการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏตามตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 การได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณนั้เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

N=134

ประเด็น	การได้รับการส่งเสริมและพัฒนา		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
1. คุณนั้เรียนรู้ และองค์ประกอบคุณนั้เรียนรู้	3.23	0.230	ปานกลาง
1) ถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมจากแปลงเรียนรู้	3.67	0.471	มาก
2) โครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก	3.53	0.622	มาก
3) ทักษะการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของเกษตรกรต้นแบบ	3.46	0.500	มาก
4) ฐานการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้	3.30	0.766	ปานกลาง
5) หลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในชุมชน สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน	2.77	0.574	ปานกลาง
6) ข้อมูลประจำคุณนั้เรียนรู้ ชุดองค์ความรู้	2.66	0.602	ปานกลาง
2. สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร	2.65	0.436	ปานกลาง
1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.43	0.709	มาก
2) เกษตรกรต้นแบบ	3.37	0.657	ปานกลาง
3) ผู้นำชุมชน/อกม./เครือข่ายเกษตรกร อื่นๆ	2.49	1.095	น้อย
4) เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน	1.33	0.559	น้อยที่สุด
3. สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร	2.70	0.443	ปานกลาง
1) แผ่นพับ	3.75	1.127	มาก
2) โปสเตอร์	2.40	0.549	น้อย
3) คู่มือ	1.96	0.481	น้อย
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์	1.99	0.257	น้อย
1) สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก	2.42	0.495	น้อย
2) โทรทัศน์	2.04	0.730	น้อย
3) สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์	2.01	0.822	น้อย
4) เสียงตามสาย	2.00	0.562	น้อย
5) วิทยูกระจายเสียง	1.96	0.573	น้อย

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

N=134

ประเด็น	การได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ศวก. จำนวน (ร้อยละ)		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
6) วิดีโอ	1.49	0.502	น้อยที่สุด
5. วิธีการส่งเสริมการเกษตร	3.13	0.331	ปานกลาง
1) การเชื่อมโยงเครือข่าย	3.41	0.494	มาก
2) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้	3.28	0.618	ปานกลาง
3) เพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ	3.23	0.659	ปานกลาง
4) พัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อม	2.61	0.489	ปานกลาง
รวม	2.74	0.152	ปานกลาง

การแปลผล 1.00 -1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61-3.40 =ปานกลาง 3.41-4.20 = มาก 4.21-5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 การศึกษาการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผลปรากฏเป็นดังนี้

ด้านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พบว่าการได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ศวก. ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.23) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านการเรียนรู้ที่เหมาะสมจากแปลงเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.67) รองลงมาเป็นด้านโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศวก. (ค่าเฉลี่ย = 3.53) ทักษะการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของเกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย = 3.46) ด้านฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.30) ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในชุมชน สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.77) และด้านข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้และชุดองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 2.66)

ด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร พบว่าการได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ศวก. ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.65) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าได้รับการส่งเสริมจากสื่อบุคคลมากที่สุดเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 2.65) รองลงมาเป็นเกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย = 3.37) ผู้นำชุมชน/อกม./เครือข่ายเกษตรกร อื่นๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.49) และภาคเอกชน (ค่าเฉลี่ย = 1.33) ตามลำดับ

ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร พบว่าการได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. จากสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.70) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อสิ่งพิมพ์แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย = 3.75) รองลงมาเป็นโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย = 2.40) และคู่มือการดำเนินงาน ศพก. (ค่าเฉลี่ย = 1.96) ตามลำดับ

ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าการได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 1.99) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก (ค่าเฉลี่ย = 2.42) รองลงมาเป็นสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ (ค่าเฉลี่ย = 2.04) โทททัศน์ (ค่าเฉลี่ย = 2.01) เสียงตามสาย (ค่าเฉลี่ย = 2.00) วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย = 1.96) และวิดีโอ (ค่าเฉลี่ย = 1.49) ตามลำดับ

ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตรของ ศพก. พบว่าการได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.13) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า โดยวิธีการการเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้/แปลงใหญ่/เกษตรกรรุ่นใหม่ (ค่าเฉลี่ย = 3.41) รองลงมาเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.28) เพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย = 3.23) และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อม (ค่าเฉลี่ย = 2.61) ตามลำดับ

4.2 ความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

การศึกษาความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พิจารณาจากข้อมูลตามการได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากคณะกรรมการ ศพก. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏตามตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

N=134

ประเด็น	ความต้องการการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. จำนวน (ร้อยละ)		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
1. ศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้		3.59	0.294
1) หลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในชุมชน สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน	3.67	0.471	มาก
2) ทักษะการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของเกษตรกรต้นแบบ	3.63	0.483	มาก
3) ข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้ ชุดองค์ความรู้	3.60	0.491	มาก
4) ถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมจากแปลงเรียนรู้	3.60	0.550	มาก
5) ฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้	3.54	0.500	มาก
6) โครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกใน ศพก.	3.50	0.502	มาก
2. สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร	3.51	0.3208	มาก
1) ภาคเอกชน	3.67	0.471	มากที่สุด
2) ผู้นำชุมชน/อกม./เครือข่ายเกษตรกร	3.51	0.502	มาก
3) เกษตรกรต้นแบบ	3.42	0.495	มาก
4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.42	0.495	มาก
3. สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร	3.46	0.326	มาก
1) แผ่นพับ	3.58	0.552	มาก
2) คู่มือ	3.43	0.496	มาก
3) โปสเตอร์	3.37	0.485	ปานกลาง
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์	2.79	0.274	ปานกลาง
1) สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก	4.23	0.745	มากที่สุด
2) วิดีโอ	3.69	0.719	มาก
3) วิทยุกระจายเสียง	3.57	0.497	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N=134

ประเด็น	ความต้องการการส่งเสริมและ พัฒนา ศพก. จำนวน (ร้อยละ)		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
4) เสี่ยงตามสาย	2.17	0.542	น้อย
5) โทรทัศน์	1.57	0.497	น้อยที่สุด
6) สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์	1.57	0.497	น้อยที่สุด
5. วิธีการส่งเสริมการเกษตร	3.82	0.245	มาก
1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้	4.51	0.502	มากที่สุด
2) เพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ	4.50	0.502	มากที่สุด
3) การเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้/ แปลงใหญ่/เกษตรกรรุ่นใหม่	3.47	0.571	มาก
4) พัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อม	2.81	0.662	ปานกลาง
รวม	3.39	0.179	ปาน กลาง

การแปลผล 1.00 -1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61-3.40 =ปานกลาง 3.41-4.20 = มาก
4.21-5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 จากการศึกษาความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผลปรากฏเป็นดังนี้

ด้านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พบว่าความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.59) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า หลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในชุมชน สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.67) รองลงมาเป็นด้านทักษะการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของเกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย = 3.63) การเรียนรู้ที่เหมาะสมจากแปลงเรียนรู้ และข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้และชุดองค์ความรู้เท่ากัน(ค่าเฉลี่ย = 3.60) ฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.54) และโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศพก. (ค่าเฉลี่ย = 3.50) ตามลำดับ

ด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร พบว่าความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.51) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าภาคเอกชน (ค่าเฉลี่ย = 3.67) รองลงมาเป็นผู้นำชุมชน/อกม./เครือข่ายเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 3.51) เกษตรกร ต้นแบบ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย = 3.42) ตามลำดับ

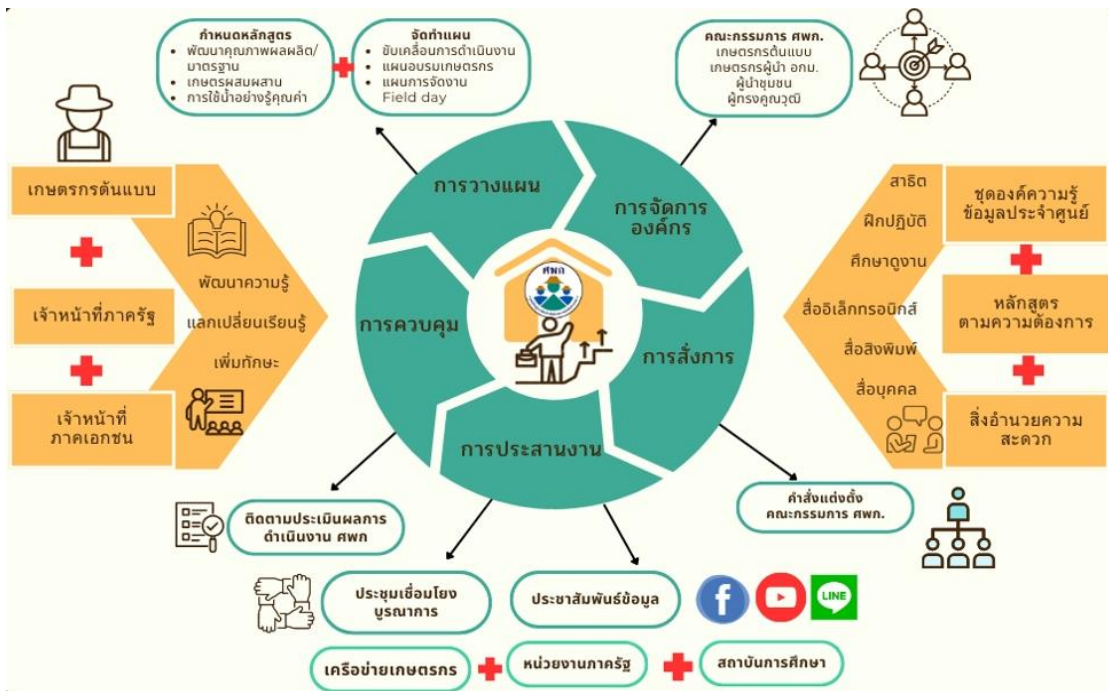
ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร พบว่าความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. จากสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.46) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อสิ่งพิมพ์แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย = 3.58) รองลงมาเป็นมือการดำเนินงาน ศพก. (ค่าเฉลี่ย = 3.43) และคู่มือ (ค่าเฉลี่ย = 3.37) ตามลำดับ

ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 2.79) เมื่อพิจารณา รายละเอียดพบว่าสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก (ค่าเฉลี่ย = 4.23) รองลงมาเป็นสื่อ อินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ (ค่าเฉลี่ย = 3.69) วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย = 3.57) เสียงตามสาย (ค่าเฉลี่ย = 2.17) โทรทัศน์และวิดีโอ เท่ากัน (ค่าเฉลี่ย = 1.57) ตามลำดับ

ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตรของ ศพก. พบว่าความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.82) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.51) รองลงมาเป็นเพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย = 4.50) การเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้/แปลงใหญ่/เกษตรกรรุ่นใหม่ (ค่าเฉลี่ย = 3.47) และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อม (ค่าเฉลี่ย = 2.81)

ตอนที่ 5 การสังเคราะห์แนวการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยจากตอนที่ 1 ถึงตอนที่ 5 มาทำการสังเคราะห์ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ได้แก่ วิธีการส่งเสริมแบบแบบกลุ่มและแบบ มวลชน ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการบริหารจัดการของเฮนรี ฟาโยล ประกอบด้วย การวางแผนการจัดการ องค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ และการควบคุม กำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังภาพที่ 4.1 ดังนี้

จากภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) การวางแผน (Planning) คือ เกษตรกรต้นแบบ คณะกรรมการ ศพท. และสำนักงานเกษตรอำเภอร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของ ศพท. เพื่อวางแผนการดำเนินงานดังนี้

1.1 จัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (แผน ราย ศพท.) แผนการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรผู้นำของ ศพท./ ศูนย์เครือข่าย ประจำปี และแผนการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field day)

1.2 กำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ ของ ศพท. ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรจัดทำแผนการเรียนรู้และแผนการฝึกอบรมของเกษตรกร ที่จะเข้ามาเรียนรู้ที่ ศพท.

2) การจัดการองค์การ (Organizing) คือ คณะกรรมการ ศพท. ระดับอำเภอ วาระ 4 ปี ประกอบด้วย เกษตรกรต้นแบบ เป็นประธาน เกษตรกรผู้นำ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เกษตรกรศูนย์เครือข่าย ผู้แทน ศบกด. ผู้ทรงคุณวุฒิ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ประสานงานจัดทำแนวทางการพัฒนา และแผนการดำเนินงาน ของ ศพท. ขับเคลื่อนและเชื่อมโยงการดำเนินงาน

กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาการให้บริการของ ศพก. เพื่อให้สอดคล้องตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือ ในรูปแบบคณะกรรมการ ศพก. มีเกษตรกรต้นแบบ เป็นประธาน โดยใช้หลักการมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เพื่อให้ ศพก. เป็นศูนย์เรียนรู้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

4) การประสานงาน (Coordinating) คือ การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ ศพก. เครือข่ายเกษตรกร กับหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยการประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินงาน องค์ความรู้ และทรัพยากรร่วมกัน

5) การควบคุม (Controlling) คือ คณะกรรมการ ศพก. ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และการให้บริการของ ศพก. ประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของศูนย์

ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีดังนี้

1) นักส่งเสริม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องมีบทบาทในส่งเสริมสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อมของข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้ ชุดองค์ความรู้ต่าง ๆ และองค์ประกอบของ ศพก. โดยให้ความรู้ให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรต้นแบบ มีความพร้อมด้านองค์ความรู้สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีในการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในพื้นที่ได้ โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ การใช้สื่อบุคคล การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ และวิธีการที่เหมาะสม ได้แก่ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อมในการเรียนรู้เพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้กลุ่มแปลงใหญ่ เกษตรกรรุ่นใหม่ และมีบทบาทในการประสานงานเพื่อสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น

2) คณะกรรมการ ศพก. มีบทบาทในการพัฒนาตนเอง โดยให้ความร่วมมือกับนักส่งเสริมการเกษตรในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เกิดการกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มพูนทักษะการผลิตสินค้าเกษตรและแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากเกษตรกรผู้นำที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างแรงจูงใจและเกิดแนวคิดในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

คณะกรรมการ ศพก. มีแนวทางการพัฒนาและแผนการดำเนินงาน ศพก. ระดับอำเภอ เพื่อขับเคลื่อน
การดำเนินงานและการให้บริการของ ศพก. สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชนได้

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยนำเสนอในประเด็นสำคัญ จำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1.1.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1.1.4 เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1.1.5 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 8 ศูนย์ รวม 134 ราย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ

คณะกรรมการและข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตอนที่ 2 การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบ (Pre-test) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณ ตอนที่ 2 การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.896 ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.982 และตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.836 จากนั้นจึงนำไปใช้เก็บข้อมูลจากประชากร

1.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

1.3 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีดังนี้

1.3.1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1) **ข้อมูลทั่วไป** พบว่า คณะกรรมการฯ ร้อยละ 68.6 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 57.89 ปี ร้อยละ 23.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.14 ร้อยละ 75.4 ประกอบการเกษตรเป็นหลัก มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 27.79 ปี ระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการ เฉลี่ย 6.3 ปี เข้าร่วมกิจกรรมใน ศพก. เฉลี่ย 5 ครั้งต่อปี

2) **สภาพพื้นฐานทางสังคม** พบว่า คณะกรรมการฯ ร้อยละ 60.4 มีตำแหน่งทางสังคม เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านและเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/ สมาชิก อบต./เทศบาล ร้อยละ 91.8 เป็นสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแปลงใหญ่ เครือข่าย ศพก. วิสาหกิจชุมชน

3) **สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ** พบว่า มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน ร้อยละ 86.6 ถือครองที่ดินเป็นของตนเองแบบมีเอกสารสิทธิ์ ร้อยละ 64.6 ทำสวน ร้อยละ 44.3

4) ข้อมูลทั่วไปของคุณย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรพบว่า จำนวนปีที่ดำเนินการของ ศพก. เฉลี่ย 7.49 ปี มีสินค้าหลักส่วนใหญ่เป็นประเภทไร่นาสวนผสมหรือเกษตรผสมผสาน มีหลักสูตรการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาคุณภาพผลผลิต/มาตรฐานการผลิตหลักสูตรบังคับ เรื่อง เกษตรผสมผสาน หลักสูตรเสริมเรื่อง การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

1.3.2 การดำเนินงานของคุณย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านคุณย์เรียนรู้และองค์ประกอบของคุณย์เรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

(1) **คุณย์เรียนรู้** มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ มีข้อมูลประจำคุณย์เรียนรู้ และชุดข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นปัจจุบัน มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ความพร้อมและเหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

(2) **เกษตรกรต้นแบบ** มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องเทคโนโลยีหลักของคุณย์มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถเป็นวิทยากร และประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่แก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชนได้ มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้เป็นที่ยอมรับจากชุมชน/เครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ

(3) **แปลงเรียนรู้** มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ มีความหลากหลายของแปลงเรียนรู้ เช่น เทคโนโลยีการผลิตวิธีการจัดการแปลงชนิดพืช ผลิตสินค้าตามมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร สอดคล้องกับหลักสูตรและฐานการเรียนรู้ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวก และมีการจัดการแปลงที่ดีเหมาะสมสำหรับใช้เป็นแปลงตัวอย่างในการสาธิตและฝึกปฏิบัติ

(4) **หลักสูตรการเรียนรู้** มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ มีวิธีการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย หลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากเกษตรกรต้นแบบร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน กำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอดเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน และมีการกำหนดแผนการเรียนรู้ การอบรม ทั้งแบบรายเดือน และรายปี

(5) **ฐานเรียนรู้** มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามประเด็น ดังนี้ โดยมีฐานการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรฐานเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ และเป็นฐานเรียนรู้ที่ใช้ของจริง เหมาะสมต่อการเรียนรู้

2) *ด้านการดำเนินงานของ ศพก.* ผลการวิจัยพบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

(1) *การให้บริการ* มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการถ่ายทอดความรู้และการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และวิชาการ มีการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ แต่ด้านการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนทางการเกษตรยังอยู่ในระดับน้อย

(2) *การบริหารจัดการ* พบว่าสภาพการดำเนินงานของ ศพก. ด้านการบริหารจัดการ มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ มีการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายกับคณะกรรมการแปลงใหญ่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง และมีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่ายกำหนดแผนการดำเนินงาน เป็นรายเดือน/รายปี และมีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ ศพก.

1.3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1) *ปัญหาในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร* ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

(1) *ปัญหาด้านศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของ ศพก.* ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแยกรายประเด็น พบว่า ประเด็นที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางคือ ฐานเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้

(2) *ปัญหาด้านการดำเนินงาน* พบว่าด้านการให้บริการมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแยกรายประเด็น พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ประเด็น คือ ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม และขาดการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนด้านการเกษตร และการบริหารจัดการ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแยกรายประเด็น พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ในประเด็นขาดการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ ศพก.

2) *ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร* ในประเด็น ด้านศูนย์เรียนรู้ ขาดความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศพก. โดยต้องการให้สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เช่น แก้ว อี โต้ะ เครื่องเสียงที่สามารถจัดซื้อจัดจ้าง เป็นครุภัณฑ์ได้ ด้านการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ใช้กลไกของรัฐในการขับเคลื่อนงานและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตามขั้นตอน และให้ ศพก. เป็นศูนย์กลางในการสร้างความเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ และขาดการประชาสัมพันธ์ ศูนย์เรียนรู้ และหลักสูตรการฝึกอบรมให้เกษตรกรในจังหวัดได้รับทราบ

1.3.4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1) การได้รับการส่งเสริม แบ่งออกเป็น 5 ด้าน

(1) องค์กรประกอบศูนย์เรียนรู้ พบว่า ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.23) 2) สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร พบว่า ได้รับการส่งเสริมจากภาคเอกชนน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.33) 3) สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร พบว่า คู่มือโครงการ ศพก. และโปสเตอร์ ได้รับการส่งเสริมน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.96 และ 2.40 ตามลำดับ) 4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร พบว่า การได้รับการส่งเสริมด้วยสื่อวิดีโอ อยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.49) 5) วิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า ได้รับการส่งเสริมด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้/แปลงใหญ่/เกษตรกรรุ่นใหม่ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.41)

2) ความต้องการการส่งเสริม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านศูนย์เรียนรู้ ในภาพรวมมีความต้องการการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็น 5 ประเด็น คือ 1) หลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในชุมชน สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน 2) ทักษะการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของเกษตรกรต้นแบบ 3) การเรียนรู้ที่เหมาะสมจากแปลงเรียนรู้ และข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้และชุดองค์ความรู้ 4) ฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ และ 5) โครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวก

(2) ด้านสื่อในการส่งเสริม ในภาพรวมมีความต้องการการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ 1) สื่อบุคคล ได้แก่ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน/อกม./เครือข่ายเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรต้นแบบ 2) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือการดำเนินงาน และโปสเตอร์ 3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ วิดีโอ วิทยุกระจายเสียง เสียงตามสาย เว็บไซต์

(3) วิธีการส่งเสริมการเกษตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็น 4 ประเด็น 1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 2) เพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ 3) การเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้/แปลงใหญ่/เกษตรกรรุ่นใหม่ และ 4) พัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อมในการเป็นศูนย์เรียนรู้

1.3.5 การสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ นักส่งเสริมการเกษตร นักส่งเสริมการเกษตรเอกชน เกษตรกรต้นแบบ ส่งเสริมให้ความรู้ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการ ศพก. ในประเด็นต่าง ๆ ตามระดับศักยภาพ

และความต้องการของคณะกรรมการ ศพก. โดยผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ การใช้สื่อบุคคล การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ และวิธีการที่เหมาะสม ได้แก่ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อมในการเรียนรู้เพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้ กลุ่มแปลงใหญ่ เกษตรกรรุ่นใหม่ และมีบทบาทในการประสานงานเพื่อสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น สำหรับการดำเนินงานของ ศพก.

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1.1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า

เกษตรกร

1) **เพศ** คณะกรรมการฯ ร้อยละ 68.6 เป็นเพศชาย ร้อยละ 35.8 สอดคล้องกับ กิตติมา แซ่จิว (2560, น.62) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดปทุมธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.6) เป็นเพศชาย

2) **อายุ** คณะกรรมการฯ ร้อยละ 35.8 มีอายุระหว่าง 56-65 ปี สอดคล้องกับ กิตติมา แซ่จิว (2560, น.62) พบว่า คณะกรรมการฯ ร้อยละ 39.7 มีช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี

3) **ระดับการศึกษา** คณะกรรมการฯ ร้อยละ 23.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกับ กิตติมา แซ่จิว (2560, น.62) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 21.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4) **จำนวนสมาชิกในครัวเรือน** มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.14 คน สอดคล้องกับ ธนิษฐา ปานนิล (2562, น.482) ศึกษาการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดกระบี่ พบว่า สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.80 คน

5) **อาชีพหลัก** คณะกรรมการ ร้อยละ 75.4 ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก สอดคล้องกับ กิตติมา แซ่จิว (2560, น.64) พบว่า ร้อยละ 86.5 ประกอบอาชีพการเกษตร

6) **ประสบการณ์ด้านการทำเกษตร** คณะกรรมการฯ ร้อยละ 45.5 มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 27.79 ปี สอดคล้องกับ กิตติมา แซ่จิว (2560, น.68) พบว่า ร้อยละ 58.3 มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 21.07 ปี

7) **สภาพพื้นฐานทางสังคม** พบว่า คณะกรรมการฯ ร้อยละ 60.4 มีตำแหน่งทางสังคม เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน สอดคล้องกับ กิตติมา แซ่จิว (2560, น.67) ร้อยละ 75.0 มีการดำรงตำแหน่งทางสังคม เป็นผู้นำทางการเกษตร เช่น หมอдинอาสา อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)

2.1.2 **ข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร** พบว่าชนิดสินค้าหลัก ร้อยละ 51.5 เป็นประเภทไร่สวนผสมหรือเกษตรผสมผสาน ร้อยละ 74.6 มีหลักสูตรการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาคุณภาพผลผลิต/มาตรฐานการผลิต ร้อย 75.4 มีหลักสูตรบังคับ เรื่อง เกษตรผสมผสาน ร้อยละ 76.1 หลักสูตรเสริมเรื่อง การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า สอดคล้องกับ อุไร กาลปักษ์ (2564, น. 241) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างยั่งยืน ของอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า กำหนดหลักสูตรการเรียนรู้หลัก เรื่อง การพัฒนาคุณภาพผลผลิต/มาตรฐานการผลิต หลักสูตรเรียนรู้บังคับ เรื่อง เกษตรผสมผสาน หลักสูตรเสริม เรื่อง การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

2.2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.2.1 **ด้านองค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้** ผลการศึกษาพบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1) **ศูนย์เรียนรู้ฯ** มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็น ดังนี้ มีข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้ และชุดข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ เป็นปัจจุบัน มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ความพร้อมและเหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับ ธนิษฐา ปานนิล (2562, น.482) พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกใน ศพก. มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

2) **เกษตรกรต้นแบบ** มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกรต้นแบบมีองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญในเรื่องเทคโนโลยีหลักของศูนย์ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถเป็นวิทยากร และประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่แก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชนได้ มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ เป็นที่ยอมรับจากชุมชน/เครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ สอดคล้องกับ ณิชากัทธ ดุลยกุล (2564, น. 57) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดนราธิวาส พบว่า การดำเนินงานด้านเกษตรกรต้นแบบอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นผู้

มีความรู้เฉพาะด้านในเรื่องที่ทำอยู่ มีความสามารถและยินดีในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม

3) *แปลงเรียนรู้* มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ณิชากัทร ดุลยกุล (2564, น. 57) พบว่า แปลงเรียนรู้ของเกษตรกรต้นแบบตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้ามาเรียนรู้ สามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิต ฝึกปฏิบัติให้กับเกษตรกรในชุมชนได้

4) *หลักสูตรการเรียนรู้* มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อุไร กาลปักษ์ (2564, น. 244) พบว่า การดำเนินงานด้านหลักสูตรการเรียนรู้ในระดับมาก กำหนดหลักสูตรหลัก ได้แก่ การลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่มีการรับรองมาตรฐาน มีการกำหนดหลักสูตรเสริม เช่น การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า และมีการมีการกำหนดหลักสูตรบังคับได้แก่ เกษตรผสมผสาน การถ่ายทอดเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน และสอดคล้องกับ ณิชากัทร ดุลยกุล (2564, น. 57) หลักสูตรการเรียนรู้เน้นประเด็นหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร (เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต) ซึ่งเกิดจาก การร่วมกับเกษตรกรต้นแบบและผู้เกี่ยวข้องในชุมชนกำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอด

5) *ฐานเรียนรู้* มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ อุไร กาลปักษ์ (2564, น. 244) พบว่า การดำเนินงานด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้เรื่อง ฐานเรียนในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าฐานเรียนรู้มีจุดในการสาธิตการผลิตสารชีวภาพมีจุดถ่ายทอดความรู้ในการสาธิต มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เกษตรกรมีหลักสูตรการฝึกปฏิบัติได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติได้ สอดคล้องกับ แนวคิดของกรมส่งเสริมการเกษตร (2561, น. 2) กล่าวว่าศูนย์เรียนรู้ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ คือ ฐานเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดแสดงและการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เห็นและนำไปปฏิบัติต่อเนื่องได้

2.2.2 ด้านการดำเนินงานของ ศพก. จากการศึกษาพบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1) *การให้บริการ* พบว่า มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ มาศวิภา เตโซ (2562, น.104) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่า มีการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ การทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ แต่ด้านการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนทางการเกษตรยังอยู่ในระดับน้อย

2) *การบริหารจัดการ* พบว่า สภาพการดำเนินงานของ ศพก. ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายกับคณะกรรมการแปลงใหญ่ และเกษตรกรรุ่น

ใหม่ อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง และมีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่าย กำหนดแผนการดำเนินงาน เป็นรายเดือน/รายปี สอดคล้องกับ อูไร กาลปักษ์ (2564, น. 245) พบว่า ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ามีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีการสนับสนุนการให้บริการ เช่น การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day) มีการเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของกรมส่งเสริมการเกษตร (2561, น. 4) ได้กล่าวถึง ด้านการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ได้แก่ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน เวทีเชื่อมโยงเครือข่าย การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนงาน

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.3.1 ปัญหาด้านองค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ พบว่ามีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแยกรายประเด็น พบว่า ประเด็นที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ฐานเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับ มาศวิภา เตโซ (2562, น.105) พบว่า เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ แปลงเรียนรู้ และฐานเรียนรู้

2.3.2 ปัญหาด้านการดำเนินงาน พบว่าด้านการให้บริการมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแยกรายประเด็น พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ประเด็น คือ ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม และขาดการแก้ไขปัญหาร้องเรียนด้านการเกษตร และด้านการบริหารจัดการ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแยกรายประเด็น พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ในประเด็นขาดการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ ศพก. สอดคล้องกับ ธนิษฐา ปานนิล (2564, น.484) พบประเด็นปัญหาด้านการดำเนินงาน คือ ขาดการแก้ไขปัญหาร้องเรียน และขาดการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ

2.4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.4.1 การได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จากการศึกษพบว่า แบ่งออกเป็น 3 ด้าน

1) **องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้** จากการศึกษพบว่า ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.23) เมื่อพิจารณาแยกรายประเด็นพบว่า ด้านการเรียนรู้ที่

เหมาะสมจากแปลงเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.67) รองลงมาเป็นด้านโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศพก. (ค่าเฉลี่ย 3.53) ทักษะการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของเกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย 3.46) ฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.30) ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในชุมชน สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.77) และด้านข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้และชุดองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.66) สอดคล้องกับแนวคิดของกรมส่งเสริมการเกษตร (2561, น.2) กล่าวว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ (1) เกษตรกรต้นแบบ ที่เป็น Smart Farmer มีความรู้ทักษะและความพร้อมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ในชุมชน (2) แปลงเรียนรู้ สามารถใช้ในการสาธิตวิธีการและสาธิตผลให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้หลักสูตรการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์และประเด็นปัญหาทางการเกษตรของชุมชน (3) ฐานเรียนรู้ เป็นจุดเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดแสดง และการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนรู้ได้เห็นและนำไปปฏิบัติต่อเองได้ (4) หลักสูตรการเรียนรู้จัดทำแผนการเรียนรู้ของเกษตรกร ให้สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาและความต้องการของชุมชน

2) *สื่อในการส่งเสริมการเกษตร* จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมและพัฒนา ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรใช้สื่อต่างๆ ดังนี้

(1) *สื่อบุคคล* ระดับการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.65) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับ ธนิชฐา ปานนิล (2562, น.482) พบว่า ความพึงพอใจของคณะกรรมการฯ ต่อเจ้าหน้าที่นักวิชาการดูแลอย่างต่อเนื่อง รองลงมาเป็นเกษตรกรต้นแบบ สอดคล้องกับ ณิชากัทธ ดุลยกุล (2564, น. 82) พบว่า เกษตรกรต้นแบบ เป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดียินดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้ และได้รับการส่งเสริมจากภาคเอกชนน้อยที่สุด

(2) *สื่อสิ่งพิมพ์* ได้รับการส่งเสริมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อสิ่งพิมพ์แผ่นพับมากที่สุด รองลงมาเป็นโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 2.40) และคู่มือการดำเนินงาน ศพก. (ค่าเฉลี่ย 1.96) สอดคล้องกับ ณิชากัทธ ดุลยกุล (2564, น. 59) พบว่ามีการจัดทำเอกสาร โปสเตอร์ สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สำหรับแจกให้ผู้มาใช้บริการ

(3) *สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร* พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.99) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก (ค่าเฉลี่ย 2.42) รองลงมาเป็นสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ (ค่าเฉลี่ย 2.04) โทททัศน์ (ค่าเฉลี่ย 2.01) เสียงตามสาย (ค่าเฉลี่ย 2.00) วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 1.96) และวิดีโอ (ค่าเฉลี่ย 1.49) ต่างกับ มาศวิภา เตโช (2562, น.96) พบว่าการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ มีระดับความคิดเห็น

อยู่ในระดับปานกลาง มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์, เพชบุ๊ก, เว็บไซต์ เป็นต้น

3) *วิธีการส่งเสริมการเกษตร* จากการศึกษาพบว่า พบว่าการได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ศพก.ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าโดยวิธีการการเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้/แปลงใหญ่/เกษตรกรรุ่นใหม่ (ค่าเฉลี่ย 3.41) ณิชภัทร ดุลยกุล (2564, น. 82) รองลงมาเป็นสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.28) เพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย 3.23) และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อม (ค่าเฉลี่ย 2.61) โดยมีการระบุไว้ในเอกสารวิชาการของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2555) กล่าวไว้ว่า ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วกว่า หากได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในการอบรม โดยเฉพาะหากมีการทำจริงปฏิบัติจริง แทนการนั่งฟังการบรรยายเพียงอย่างเดียว เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจึงเลือกใช้วิธีการในรูปแบบการประชุมแบบกลุ่มและการจัดฝึกอบรมเป็นหลัก

2.4.2 ความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จากการศึกษาพบว่า แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1) *องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้* จากการศึกษาพบว่าความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.59) สอดคล้องกับ ธนิษฐา ปานนิล (2562, น.483) พบว่าเกษตรกรผู้มาใช้บริการและคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ฯ มีความต้องการอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) ในประเด็น การปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศพก. การเพิ่มฐานเรียนรู้

2) *สื่อในการส่งเสริมการเกษตร* จากการศึกษาพบว่า ความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรใช้สื่อต่างๆ ดังนี้

(1) *ด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร* พบว่าความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) สอดคล้องกับ มัทนา คุณเอนก (2562, น. 121) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่ามีความต้องการระดับปานกลางจากบุคคลราชการและบุคคลเอกชน อภิปรายผลได้ว่า ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. นั้นต้องการผ่านสื่อที่เป็นบุคคลราชการนั่นคือ เจ้าหน้าที่ และบุคคลเอกชน เป็นหลัก ฉะนั้นบุคคลก็ยังคงมีความสำคัญในการพัฒนางานมากกว่าสื่อทั้งหมด

(2) *ด้านสื่อสิ่งพิมพ์* พบว่าความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. จากสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 3.58) คู่มือการดำเนินงาน ศพก. (ค่าเฉลี่ย 3.43) และคู่มือโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.37) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.46) ไม่สอดคล้องกับ

มัทนา คุณเอนก (2562, น. 121) พบว่าช่องทางที่ต้องการในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ คู่มือ โปสเตอร์ แผ่นพับ

(3) *ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์* พบว่าความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก (ค่าเฉลี่ย 4.23) สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 3.57) อยู่ในระดั้มาก ไม่สอดคล้องกับ มัทนา คุณเอนก (2562, น. 121) พบว่าช่องทางที่ต้องการในระดับน้อย ได้แก่ อินเทอร์เน็ต ไลน์ เฟซบุ๊ก โทรทัศน์

3) *ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตรของ ศพก.* พบว่า ความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. จากวิธีการในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.51) รองลงมาเป็นเพิ่มทักษะ และองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย 4.50) การเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้/แปลงใหญ่/เกษตรกรรุ่นใหม่ (ค่าเฉลี่ย 3.47) และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อม (ค่าเฉลี่ย 2.81) สอดคล้องกับ มัทนา คุณเอนก (2562, น. 122) พบว่าวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่ม โดยรวมมีความต้องการระดั้มากที่สุด 3 ประเด็น จากการศึกษาดูงาน การสาธิต และการฝึกปฏิบัติ โดยอภิปรายได้ว่า วิธีการในการส่งเสริมและพัฒนา ศพก. นั้น ต้องการในรูปแบบการเรียนรู้จากการเห็นของจริงซึ่งต้องมีการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ภายใน ศพก. ให้เหมาะสมทั้งฐานเรียนรู้ และแปลงเรียนรู้ และจะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบเจ้าของแปลงอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการประสานเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับเครือข่ายต่างๆ

2.5 สัเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.5.1 นักส่งเสริม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องมีบทบาทในส่งเสริมสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อมของข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้ ชุดองค์ความรู้ต่าง ๆ และองค์ประกอบของ ศพก. โดยให้ความรู้ให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรต้นแบบ มีความพร้อมด้านองค์ความรู้สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีในการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในพื้นที่ได้ โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ การใช้สื่อบุคคล การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ และวิธีการที่เหมาะสม ได้แก่ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อมในการเรียนรู้เพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้กลุ่มแปลงใหญ่ เกษตรกรรุ่นใหม่ และมีบทบาทในการประสานงานเพื่อสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น

2.5.2 คณะกรรมการ ศพก. มีบทบาทในการพัฒนาตนเอง โดยให้ความร่วมมือกับนักส่งเสริมการเกษตรในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เกิดการกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มพูนทักษะการผลิตสินค้าเกษตรและแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากเกษตรกรผู้นำที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างแรงจูงใจและเกิดแนวคิดในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น มีแนวทางการพัฒนาและแผนการดำเนินงาน ศพก. ระดับอำเภอเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานและการให้บริการของ ศพก. สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชนได้

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

- 1) จากการวิจัย พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างสูง มีประสบการณ์และองค์ความรู้ด้านการเกษตร ดังนั้น ควรสร้างทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ คัดเลือกเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ศพก. หรือเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยรับการถ่ายทอดความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ หรือปราชญ์ชาวบ้าน และตั้งศักยภาพของเกษตรกรผู้นำรุ่นใหม่ ในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ มาปรับใช้ในดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้
- 2) จากผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการ ศพก. ซึ่งประกอบด้วย เกษตรกรต้นแบบ เกษตรกรผู้นำเกษตรกร เครือข่ายของ ศพก. ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องมีการสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ให้มีเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้สามารถจัดทำแผนพัฒนา แผนการดำเนินงาน ขับเคลื่อนการดำเนินงานและการให้บริการของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

1) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรยังคงมีความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของ ศพก. จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่จากภาคเอกชน เกษตรกรต้นแบบ ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดและประสานการเชื่อมโยงองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับด้านการผลิตสินค้าเกษตร ระหว่างเครือข่ายเกษตรกร หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ

2) จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรเข้าสู่สังคมสูงวัย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรเลือกใช้เนื้อหาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับวัย และส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงการดำเนินงานกับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเทคโนโลยี นำไปสู่การขับเคลื่อน การพัฒนาด้านการตลาด และเชื่อมโยงเครือข่ายในอนาคต

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

1) จากผลการวิจัย พบว่า ความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ยังมีความต้องการการส่งเสริมและพัฒนา ดังนี้ ด้านองค์ประกอบของ ศพก. ในระดับมากที่สุด 1) โครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมในการรองรับเกษตรกรผู้เข้าเรียนรู้ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการเรียนรู้ 2) เกษตรกรต้นแบบ ควรได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ร่วมมือกับเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแบบอย่าง และให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรรายอื่น และควรมีการสร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญและวิทยากรร่วมในการถ่ายทอดความรู้เชิญผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชน มาเป็นวิทยากรร่วม 3) แปลงเรียนรู้ควรมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกษตรกรหรือผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ สามารถเข้ามาเรียนรู้ และปฏิบัติจริง 4) หลักสูตรเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นดำเนินการร่วมกับหน่วยงานราชการซึ่งต้องกำหนดให้สอดคล้องกับการเบิกจ่ายงบประมาณภาครัฐ ไม่สอดคล้องกับฤดูกาลผลิตของกิจกรรมภายในแปลง และพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร โดยเน้นที่เทคนิคการผลิตที่ทันสมัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 5) ฐานเรียนรู้ มีองค์ความรู้ประจำไว้ที่ฐานการเรียนรู้ เกษตรกรสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องและสนับสนุนหลักสูตรการเรียนรู้

2) จากผลการวิจัย พบว่า ประเด็นด้านการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนด้านการเกษตร ควรมีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนความรู้และการแก้ไขปัญหา การรับเรื่องร้องเรียนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม

3) จากผลการวิจัย พบว่าด้านการบริหารจัดการของ ศพก. ยังมีการประชาสัมพันธ์ในการดำเนินงานค่อนข้างน้อย หน่วยงานจึงควรมีการส่งเสริมและพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ศูนย์เรียนรู้และหลักสูตรการฝึกอบรมผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และการประชาสัมพันธ์ในชุมชน

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ผลการวิจัยพบว่า การให้บริการของ ศพก. ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเรื่อง ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่ได้เข้ารับการอบรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ ศพก. เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา ศพก. ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

บรรณานุกรม

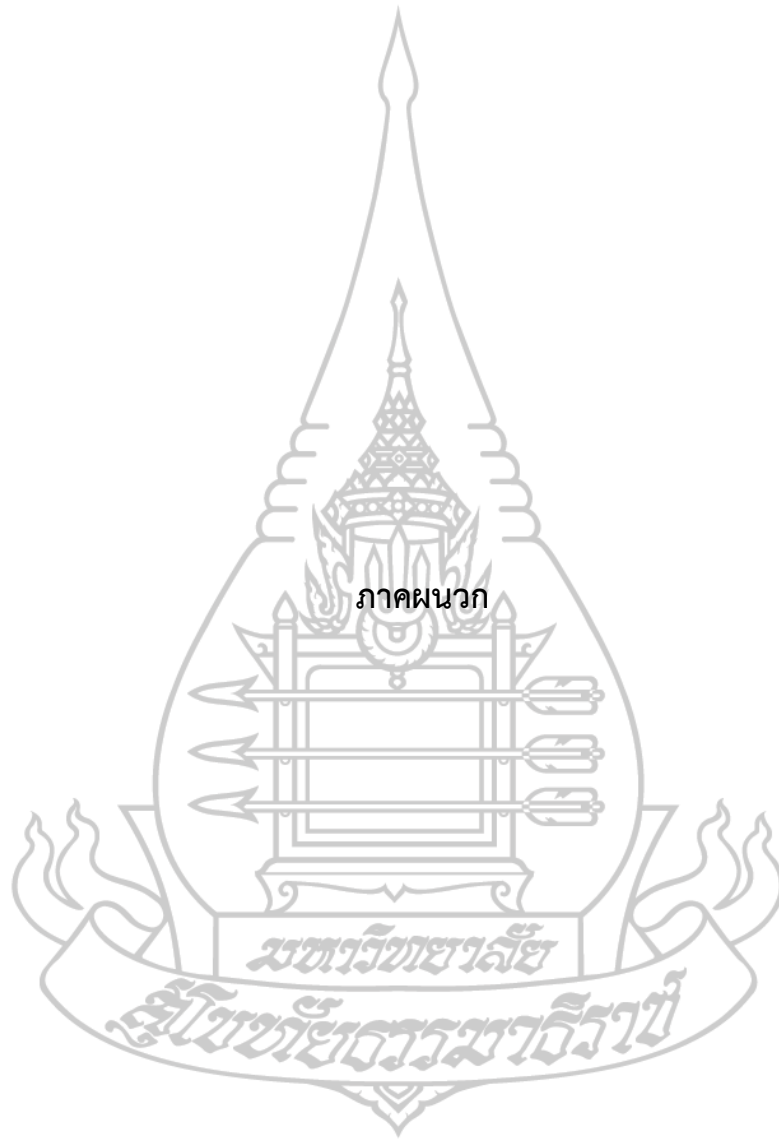
มหาวิทยาลัยศรี

นครินทรวิโรฒราชภัฏ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2563) *ระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการบริหารงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กิตติมา แซ่จิว. (2560). *การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2565). *การบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน ประมวลสารระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 2, น. 26-37)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2564). *เทคนิค วิธีการ และการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน ประมวลสารระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 5)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2561). *แนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน ประมวลสารระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 2 น. 1-87)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณิชภัทร ดุลยกุล. (2564). *แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดนราธิวาส (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)* มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- ทองคำ พิลากรณ์ (2554). *ความต้องการการพัฒนาการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในพื้นที่หลังนาของเกษตรกร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- ธนิษฐา ปานนิล. (2562). *การพัฒนาคุณน้เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดกระบี่*. การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 57 สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์, 479-487
- มาศวิภา เตโซ. (2562). *แนวทางการพัฒนาคุณน้เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- มีทนา คุณอนเนก. (2562). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2560). *แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. (หน่วยที่ 4). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ภูธีร์รินทร์ ชันสัมฤทธิ์. (2562). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานของคุณน้เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดอุทัยธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2526). *พจนานุกรมในไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- สุพรรณ บุตรด้วง. (2560). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานคุณน้เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2565). *สรุปผลการดำเนินงานโครงการคุณน้เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2565*. ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
- สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ.2566-2570*. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
- อุไร กาลปักษ์. (2564). *การพัฒนาคุณน้เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างยั่งยืน ของอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนานาชาติแสดมฟอร์ด, เพชรบุรี
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd ed. New York: Harper

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศรี

นครินทรวิโรฒราชภัฏ

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จึงขอความร่วมมือจากท่านกรุณาตอบคำถามทุกข้อ ตามความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่าน ดังนี้

1) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

4) เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

5) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2. คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะใช้ในการวิจัยเท่านั้น ดังนั้นจึงขอความร่วมมือจากท่านตอบคำถามทุกข้อ ตรงตามความจริงที่ปฏิบัติและตรงตามความคิดเห็นของท่าน

3. เลขที่แบบสัมภาษณ์ มีไว้เพื่อติดตามติดตามแบบสัมภาษณ์เท่านั้น

4. แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด 4 ตอน จำนวน 9 หน้า ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

5. คำตอบที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ชุดนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จึงขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือ

จิตาพัชญ์ ไว้อยสิน

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

คำแนะนำ : ผู้สัมภาษณ์อ่านข้อคำถาม แล้วเติมข้อความหรือตัวเลขลงในช่องว่าง _____ และใส่เครื่องหมาย ✓
ใน () หน้าข้อที่ตรงตามความต้องการของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1.1 สภาพทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

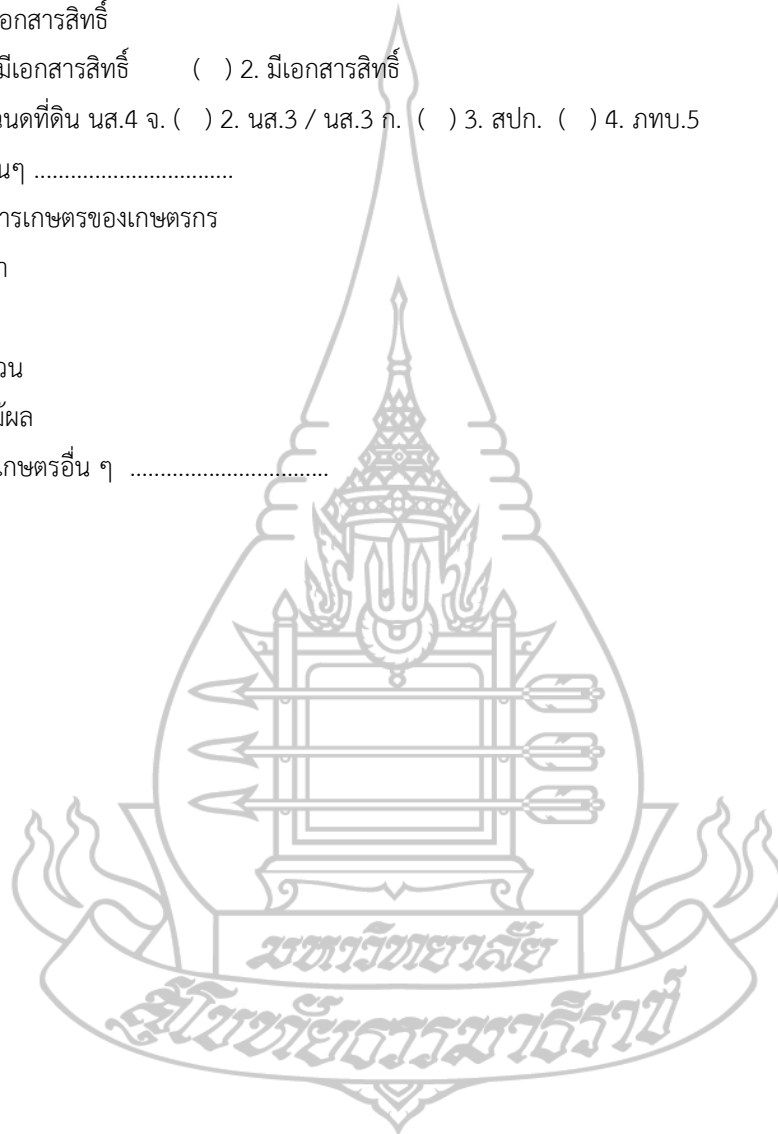
1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ ปี
3. ระดับการศึกษา
() 1. ไม่ได้รับการศึกษา () 2. ประถมศึกษา () 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย () 5. ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา () 6. ปริญญาตรี
() 7. สูงกว่าปริญญาตรี () 8. อื่น ๆ (ระบุ).....
4. อาชีพ
อาชีพหลัก
() 1. เกษตรกร () 2. รับราชการ / เงินเดือนประจำ () 3. รับจ้างทางการเกษตร
() 4. ประกอบธุรกิจการค้า () 5. รับจ้างทั่วไป () 6. อื่น (ระบุ)
อาชีพรอง
() 1. ไม่มี () 2. เกษตรกร () 3. รับราชการ / เงินเดือนประจำ () 4. รับจ้างทางการเกษตร
() 5. ประกอบธุรกิจการค้า () 6. รับจ้างทั่วไป () 7. อื่น (ระบุ)
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
6. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร.....ปี
7. จำนวนปีที่ เป็นคณะกรรมการ ศพก.....ปี
8. จำนวนครั้งที่ท่านเข้ากิจกรรมในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร.....ครั้ง
(คำนวณจาก ปี 2566)

ตอนที่ 1.2 สภาพทางสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

9. สถานภาพทางสังคม (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 1. ไม่มีตำแหน่ง () 2. กำนัน () 3. ผู้ใหญ่บ้าน () 4. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
() 5. สมาชิก อบต. () 6. ประมงอาสา () 7. อาสาปศุสัตว์ () 8. อาสาฝนหลวง
() 9. อนุรักษ์ชีวาอาสา () 10. อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน () 11. หมอдинอาสา
() 12. อื่นๆ ระบุ.....
10. การเป็นสมาชิกกลุ่ม (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 1. ไม่เป็นสมาชิก () 2. กลุ่มเกษตรกร () 3. กลุ่มส่งเสริมอาชีพ () 4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
() 5. กลุ่มแปลงใหญ่ () 6. วิสาหกิจชุมชน () 7. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)
() 8. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) () 9. อื่น (ระบุ)

ตอนที่ 1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

11. จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร..... คน
12. การถือครองที่ดินการเกษตรและขนาดพื้นที่ถือครอง
 () 1. พื้นที่ตนเอง.....ไร่ () 2. พื้นที่เช่า.....ไร่ () 3. อื่นๆ ระบุ.....
13. ประเภทเอกสารสิทธิ์
 () 1. ไม่มีเอกสารสิทธิ์ () 2. มีเอกสารสิทธิ์
 () 1. โฉนดที่ดิน นส.4 จ. () 2. นส.3 / นส.3 ก. () 3. สปก. () 4. ภทบ.5
 () 5. อื่นๆ
14. การทำการเกษตรของเกษตรกร
 () ทำนา
 () ทำไร่
 () ทำสวน
 () ทำไม้ผล
 () ด้านเกษตรอื่น ๆ

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

คำแนะนำ : การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในด้านต่างๆ อยู่ในระดับใด โดย 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับกรดำเนินงาน				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
1. ศูนย์เรียนรู้และองค์ประกอบของ ศพก.					
1.1 มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกใน ศพก. ให้มีความพร้อมและเหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ศาลาเรียนรู้ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง พัดลมฯ)					
1.2 ข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้ และชุดข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ เป็นปัจจุบัน					
2. องค์ประกอบของ ศพก.					
2.1 เกษตรกรต้นแบบ					
2.1.1 มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้					
2.1.2 มีองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญในเรื่องเทคโนโลยีหลัก					
2.1.3 มีความสามารถในการเป็นวิทยากร สื่อสารกับผู้อื่นได้ดี					
2.1.4 มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และเทคโนโลยีที่แก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน					
2.1.5 เป็นที่ยอมรับจากชุมชน/เครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ					
2.1.6 มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
2.2 แปลงเรียนรู้					
2.2.1 ผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง					
2.2.2 มีการจัดการแปลงที่ดี เหมาะสำหรับใช้เป็นแปลงตัวอย่าง ในการสาธิตและฝึกปฏิบัติ					
2.2.3 เป็นแปลงที่สอดคล้องกับหลักสูตรและฐานการเรียนรู้					
2.2.4 มีการผลิตสินค้าตามมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร					
2.2.5 ความหลากหลายของแปลงเรียนรู้ เช่น เทคโนโลยีการผลิต วิธีการจัดการแปลง ชนิดพืช					

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
2.3 หลักสูตรการเรียนรู้					
2.3.1 หลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากเกษตรกรต้นแบบร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน กำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอดเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน					
2.3.2 มีวิธีการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย					
2.3.3 มีแผนการเรียนรู้/การอบรม รายเดือน/รายปี					
2.4 ฐานเรียนรู้					
2.4.1 ฐานเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้					
2.4.2 ฐานการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร					
2.4.3 เป็นฐานเรียนรู้ที่ใช้ของจริง เหมาะสมต่อการเรียนรู้					
3. การดำเนินงานของ ศพก.					
3.1 การให้บริการของ ศพก.					
3.3.1 มีการถ่ายทอดความรู้					
3.3.2 มีการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และวิชาการ					
3.3.3 มีการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ					
3.3.4 มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ					
3.3.5 มีการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียน					
3.2 การบริหารจัดการของ ศพก.					
3.2.1 มีแผนการดำเนินงานของ ศพก. รายเดือน/รายปี					
3.2.2 มีการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายกับคณะกรรมการแปลงใหญ่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง					
3.2.3 มีการประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่าย					
3.2.4 มีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ					
3.2.5 มีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ ศพก.					

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

คำแนะนำ : ในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ท่านพบปัญหาในระดับใดและ

มีข้อเสนอแนะอย่างไร โดยมีเกณฑ์คะแนน ดังนี้

1 = ระดับน้อยที่สุด 2 = ระดับน้อย 3 = ระดับปานกลาง 4 = ระดับมาก 5 = ระดับมากที่สุด

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา					ข้อเสนอแนะ (โปรดระบุ)
	1	2	3	4	5	
1. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร (ศพก.)						
1.1 ขาดความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศพก. (อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง พัดลมฯ)						
1.2 ขาดการจัดทำข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้ และข้อมูลชุดองค์ความรู้ให้เป็นปัจจุบัน						
2. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)						
2.1 เกษตรกรต้นแบบ						
2.1.1 ขาดความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้						
2.1.2 ขาดองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญใน เรื่องเทคโนโลยีหลักของศูนย์ฯ						
2.1.3 ขาดทักษะในการเป็นวิทยากร และขาด ทักษะการสื่อสาร						
2.1.4 ขาดการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และ เทคโนโลยีที่แก้ไขปัญหาตามความต้องการของ ชุมชน						
2.1.5 ขาดการยอมรับจากชุมชน/เครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ						
อื่นๆ.....						

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา					ข้อเสนอแนะ (โปรดระบุ)
	1	2	3	4	5	
2.2 แปลงเรียนรู้						
2.2.1 ขาดการจัดการแปลงเรียนรู้ทำให้ไม่ เหมาะที่จะใช้เป็นตัวอย่าง สาธิตและฝึกปฏิบัติ						
2.2.2 แปลงเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชน						
2.2.3 ขาดการผลิตสินค้าตามมาตรฐานการ ผลิตสินค้าเกษตร						
2.2.4 แปลงเรียนรู้ไม่มีความหลากหลาย เช่น เทคโนโลยีการผลิต วิธีการจัดการแปลง ชนิดพืช						
อื่นๆ.....						
2.3 หลักสูตรการเรียนรู้						
2.3.1 หลักสูตรการเรียนรู้มีเนื้อหาวิชาไม่ สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน						
2.3.2 เนื้อหาหลักสูตรเข้าใจยาก						
2.3.3 ขาดการกำหนดแผนการเรียนรู้/กา อบรม						
อื่นๆ.....						
2.4 ฐานเรียนรู้						
2.4.1 ฐานเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการ เรียนรู้						
2.4.2 ฐานการเรียนรู้ไม่ตามความต้องการของ เกษตรกร						
2.4.3 สภาพของฐานเรียนรู้ไม่เหมาะสมความ เหมาะสมต่อการเรียนรู้						
อื่นๆ.....						
3. การดำเนินงานของ ศพก.						
3.1 การให้บริการของ ศพก.						
3.1.1 ไม่มีกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้						
3.1.2 ขาดการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และวิชาการ						

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา					ข้อเสนอแนะ (โปรดระบุ)
	1	2	3	4	5	
3.1.3 ศพก. ไม่สามารถให้บริการทา การเกษตรได้อย่างครอบคลุม						
3.1.4 ขาดการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ						
3.1.5 ขาดการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียน						
อื่นๆ.....						
3.2 การบริหารจัดการของ ศพก.						
3.2.1 การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่ กำหนดไว้						
3.2.2 ขาดการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายกับ คณะกรรมการแปลงใหญ่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)						
3.2.3 ขาดการประสานงานและเชื่อมโยงการ ทำงานกับเครือข่าย						
3.2.4 ขาดการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงาน ต่าง ๆ						
3.2.5 ขาดการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ ศพก.						
อื่นๆ.....						

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 การได้รับ และความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

คำแนะนำ : ท่านได้รับการส่งเสริมและมีความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรตามประเด็นเหล่านี้ ในระดับใด

โดย 1 = ได้รับ/ต้องการ น้อยที่สุด 2 = ได้รับ/ต้องการ น้อย 3 = ได้รับ/ต้องการ ปานกลาง
4 = ได้รับ/ต้องการ มาก 5 = ได้รับ/ต้องการ มากที่สุด

การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	ระดับการส่งเสริม (1-5)	
	การได้รับ	ความ ต้องการ
1. ศูนย์เรียนรู้ และองค์ประกอบของ ศพก.		
1.1 โครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกใน ศพก. (อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง พัดลมฯ)		
1.2 ข้อมูลประจำศูนย์เรียนรู้และชุดองค์ความรู้		
1.3 ทักษะการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของเกษตรกรต้นแบบ		
1.4 การเรียนรู้ที่เหมาะสมจากแปลงเรียนรู้		
1.5 หลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรใน ชุมชน สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน		
1.6 ฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้		
2. สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร		
2.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
2.2 ภาคเอกชน		
2.3 ผู้นำชุมชน/อกม./เครือข่ายเกษตรกร อื่นๆ		
2.4 เกษตรกรต้นแบบ		
3. สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร		
3.1 แผ่นพับ		
3.2 คู่มือ		
3.3 โปสเตอร์		
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร		
4.1 เสียงตามสาย		
4.2 วิทยุกระจายเสียง		
4.3 โทรทัศน์		
4.4 วิทยุไอ		
4.5 สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ เป็นต้น		
4.6 สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น		

การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	ระดับการส่งเสริม (1-5)	
	การได้รับ	ความ ต้องการ
5. วิธีการส่งเสริมการเกษตร		
5.1 พัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีความพร้อมต่อการเรียนรู้		
5.2 เพิ่มทักษะและองค์ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ		
5.3 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้		
5.4 การเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้/แปลงใหญ่/เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)		

*** ขอขอบพระคุณสำหรับการตอบแบบสัมภาษณ์และการให้ข้อมูล ***

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. นางศันสนีย์ เกษตรสินสมบัติ	เกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. นายขุนพล งามคง	เกษตรอำเภอหัวหิน
สำนักงานเกษตรอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. นายชิตพล เต็งแก้วประเสริฐ	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 2
จังหวัดราชบุรี

ภาคผนวก ค

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการ และข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร					
1	1	1	1	1	ใช้ได้
2	1	1	1	1	ใช้ได้
3	1	1	1	1	ใช้ได้
4	1	1	1	1	ใช้ได้
5	1	1	1	1	ใช้ได้
6	1	1	1	1	ใช้ได้
7	1	1	1	1	ใช้ได้
8	1	1	1	1	ใช้ได้
9	1	1	1	1	ใช้ได้
10	1	1	1	1	ใช้ได้
11	1	1	1	1	ใช้ได้
12	1	1	1	1	ใช้ได้
13	1	1	1	1	ใช้ได้
14	1	1	1	1	ใช้ได้
15	1	1	1	1	ใช้ได้
16	1	1	1	1	ใช้ได้
17	1	1	1	1	ใช้ได้
18	1	1	0	0.67	ใช้ได้
19	1	1	1	1	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการ และข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร					
21	1	0	1	0.67	ใช้ได้
22	1	1	1	1	ใช้ได้
23	1	1	1	1	ใช้ได้
24	1	1	1	1	ใช้ได้
25	1	1	1	1	ใช้ได้
26	1	1	0	0.67	ใช้ได้
27	1	1	1	1	ใช้ได้
28	1	1	1	1	ใช้ได้
29	1	0	1	0.67	ใช้ได้
30	1	1	1	1	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร					
31	1	1	1	1	ใช้ได้
32	1	1	0	0.67	ใช้ได้
33	1	1	1	1	ใช้ได้
34	1	1	1	1	ใช้ได้
35	1	1	1	1	ใช้ได้
36	1	1	1	1	ใช้ได้
37	1	1	1	1	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
38	1	1	1	1	ใช้ได้
39	1	0	1	0.67	ใช้ได้
40	1	1	1	1	ใช้ได้
41	1	1	1	1	ใช้ได้
42	1	1	1	1	ใช้ได้
43	1	1	1	1	ใช้ได้
44	1	1	1	1	ใช้ได้
45	1	1	1	1	ใช้ได้
46	1	1	1	1	ใช้ได้
47	1	1	1	1	ใช้ได้
48	1	1	1	1	ใช้ได้
49	1	1	1	1	ใช้ได้
50	1	1	1	1	ใช้ได้
51	1	1	1	1	ใช้ได้
52	1	1	1	1	ใช้ได้
53	1	1	1	1	ใช้ได้
54	1	1	1	1	ใช้ได้
55	1	1	1	1	ใช้ได้
56	1	1	1	1	ใช้ได้
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร					

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
57	1	1	0	0.67	ใช้ได้
58	1	1	1	1	ใช้ได้
59	1	1	0	0.67	ใช้ได้
60	1	1	1	1	ใช้ได้
61	1	1	1	1	ใช้ได้
62	1	1	1	1	ใช้ได้
63	1	1	1	1	ใช้ได้
64	1	0	1	0.67	ใช้ได้
65	1	1	1	1	ใช้ได้
66	1	1	1	1	ใช้ได้
67	1	1	1	1	ใช้ได้
68	1	1	0	0.67	ใช้ได้
69	1	1	1	1	ใช้ได้
70	1	1	1	1	ใช้ได้
71	1	1	1	1	ใช้ได้
72	1	1	1	1	ใช้ได้
73	1	1	1	1	ใช้ได้
74	1	1	1	1	ใช้ได้
75	1	1	1	1	ใช้ได้
76	1	1	1	1	ใช้ได้
77	1	1	1	1	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
78	1	1	1	1	ใช้ได้
79	1	1	1	1	ใช้ได้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวจิตาพัชญ์ ไว้อยสิน
วัน เดือน ปี เกิด	28 มิถุนายน 2530
สถานที่เกิด	อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ประมง) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี พ.ศ. 2553
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

